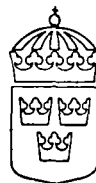

Regeringens proposition

1985/86: 97

om statsbidrag till lärarlöner i
gymnasieskolan

Prop.
1985/86: 97

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 6 mars 1986.

På regeringens vägnar

Thage G. Peterson

Lennart Bodström

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en övergång till en schabloniserad tilldelning av lärartimmar och statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan. Detta innebär att statsbidrag i stor utsträckning ges i förhållande till antalet elever.

Med en schablonisering skall skolhuvudmännen och de enskilda skolorna få större frihet att fördela gymnasieskolans resurser och använda resurserna där de behövs bäst. Schabloniseringen avses också ge en förenklad lokal och regional skoladministration i och med att en rad nuvarande specialresurser skall ingå i schablonutdelningen. Förändringen bör kunna stimulera till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga utbildningsplatser.

Med schabloniseringen skall vidare konsekvenser av olika förändringar, som kan komma att beslutas, kunna överblickas och följas upp bättre än hittills.

Vissa garantiregler föreslås för att säkra tillgång till likvärdig utbildning i olika delar av landet, t. ex. i glesbygd.

Schabloniseringen avser både tilldelningen av lärartimmar och bidragsbeloppen för dessa. Lärartimmar skall enligt förslaget tilldelas enligt resursschabloner som fastställs utifrån aktuella timplaner och, i ett ingångsskede, utifrån senast kända resursuttag. I och med att resurstilldelningen beräknas på detta sätt skall förändringen generellt sett bli kostnadsneutral, under förutsättning av i övrigt oförändrade förhållanden. För lärartimmarna på olika studievägar skall särskilda timbelopp fastställas. Därvid skall hänsyn kunna tas till olikheter mellan skolhuvudmän, beroende på lärarnas lönenivå.

En strävan skall vara att minimera de förändringar för enskilda skolhuvudmän som är oundvikliga vid varje schablonisering. En viss garantiresurs skall enligt förslaget övergångsvis beräknas för användning i sådana fall där schabloniseringen leder till en kraftigt minskad statsbidragstäckning för en skolhuvudman.

De nya reglerna föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1987. Gymnasieskolan får då vid samma tidpunkt för sina lärarresurser en motsvarighet till det flexibla system för skolläroresurserna som redan tidigare har beslutats.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 1986

Närvarande: statsrådet Peterson, ordförande, och statsråden Bodström, R. Carlsson, Hellström, Wickbom, Johansson

Föredragande: statsrådet Bodström

Proposition om statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

1 Inledning

En mycket stor del av statens bidrag till kommunernas och landstingskommunernas gymnasieskolor avser lärarlönekostnader.

Bl. a. timplanerna för olika studievägar och bestämmelser om delningstal för klass och grupp bestämmer timunderlaget för lärartjänstgöring och därmed storleken av statsbidraget till undervisningen. Viss del av timunderlaget kan numera användas friare än tidigare. Särskilda resurstilldelningssystem gäller för årskurs 4 av fyraårig teknisk linje och för undervisning enligt s. k. samordnade timplaner.

Statsbidragsbestämmelserna innebär i dag i princip att bidrag lämnas med belopp som motsvarar den av kommunerna utbetalda lönen. Enligt särskilda föreskrifter skall bidragen minskas med för närvarande två eller, för landstingskommunala vårdutbildningar, 20 procent. Regeringen har i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 144) föreslagit en minskning av statsbidraget med ytterligare tre procentenheter.

En närmare redovisning av nuvarande regelsystem med förklaring av termer och linjeförkortningar m. m. bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Statskontoret fick i juni 1982 i uppdrag att bl. a. kartlägga förutsättningarna för ett schabloniserat statsbidrag. Resultatet redovisades i rapporten (1983: 45) Schabloniserat statsbidrag för gymnasieskolan och komvux. Där förordades för gymnasieskolans del bl. a. två modeller för en annorlunda resurstilldelning. En redovisning av rapporten i främst dessa delar bör fogas till protokollet i ärendet som *bilaga 2*. Rapporten har remissbehandlats.

Min företrädare anmälde i budgetpropositionen 1985 (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 184) sin avsikt att återkomma till regeringen med förslag att föreläggas riksdagen om vissa förändringar av statsbidragssystemet för gymnasieskolan. För att ge ytterligare underlag för sådana förslag tillkallades en arbetsgrupp (ordförande statssekreteraren Erland Ringborg).

Arbetsgruppen har avlämnat promemorian (Ds U 1985: 4) Ett schabloniserat system för statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan. Promemorian

har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av promemorian som *bilaga 3* samt en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden som *bilaga 4*.

Jag har i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 144) anmält min avsikt att återkomma till regeringen med förslag att föreläggas riksdagen under innevarande riksmöte om ett nytt system för tilldelning av lärarresurser i gymnasieskolan.

Jag ämnar nu göra detta på grundval av bl. a. den nämnda promemorian och redan fungerande alternativa system för resurstilldelning. Mina förslag överensstämmer i stort med dem som lades fram i promemorian, varför resumén av dess innehåll (*bilaga 3*) också kan tjäna som en översiktlig sammanfattning av förslagen. Till protokollet i ärendet bör fogas dels som *bilaga 5* en redovisning av grundläggande beräkningsunderlag för de resursschabloner, som mina förslag bygger på, dels som *bilaga 6* mera detaljerade beräkningar, exempel och jämförelser av resursutfall i dagens system och i det föreslagna.

Med kommuner avser jag i det följande även landstingskommuner, om inte annat framgår.

2 Allmänna överväganden

2.1 Utgångspunkter för ett förändrat bidragssystem

Statens bidrag till driften av gymnasieskolan föreslås budgetåret 1986/87 uppgå till drygt 4,3 miljarder kronor. Härtill skall läggas de bidrag på inemot en kvarts miljard kronor som lämnas för uppföljande åtgärder för ungdomar under 18 år, som av olika anledningar inte går i gymnasieskolan.

Målet är att alla skall kunna erbjudas en plats i gymnasieskolan före 20 års ålder. Det är då självklart av vikt att de medel som kan ställas till förfogande för utbildning m. m. för de aktuella ungdomsgrupperna kan användas så rationellt som möjligt. Som jag redovisat i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 20) förbereds inom regeringskansliet bl. a. förslag om en samordning mellan systemen med kommunalt uppföljningsansvar och ungdomslag. Det berör även förhållandet till resurserna för gymnasieskolan. I avvaktan på sådana förslag är det angeläget att ta upp vissa förändringar av systemet för statsbidrag till gymnasieskolan, vilket här har en icke oväsentlig roll. Vissa förändringar i detta system kan bidra till att syftena med bidragsgivningen får fullt genomslag.

Jag vill redan från början klargöra att grundvalarna för det nuvarande statsbidragssystemet inte rubbas genom de förändringar som jag nu föreslår. Det innebär bl. a. att timunderlaget för lärartjänstgöring fortfarande skall ligga till grund för statsbidrag.

Det är emellertid angeläget att åstadkomma en viss schablonisering av resurstilldelningen, som ger antalet elever och förändringar i detta antal en större betydelse än i dag. En schablonisering bör också öka den enskilda kommunens frihet att fördela tillgängliga resurser och samtidigt stimulera den till att utnyttja resurserna effektivt. Samtidigt måste självklart de pedagogiska och studieorganisationskonsekvenserna av olika mera

schablonmässiga regler noga uppmärksammas, liksom kravet på att systemet skall vara administrativt lätthanterligt.

Det är vidare angeläget att åstadkomma ett statsbidragssystem där olika förändringar kan överblickas och följas upp bättre av statsmakterna än i dag.

Kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall i princip inte påverkas av de förändringar som föreslås.

Det finns i dag en allmän strävan mot decentralisering och ökat lokalt ansvar när det gäller resursanvändningen. Samtidigt måste vissa krav tillgodoses i fråga om en i görligaste mån likvärdig utbildning i olika delar av landet. De mindre gymnasieorternas situation behöver uppmärksammas särskilt.

När det gäller avvägningen mellan lokal frihet och central styrning är det viktigt att särskilja två faktorer, nämligen den *kvantitativa*, som gäller tilldelningen av resurser, och den *kvalitativa*, som gäller användningen av dessa. I fråga om tilldelningen är det nödvändigt att ha vissa centrala styrinstrument för reglering av utgående statsbidrag. I fråga om användningen regleras verksamheten i dag inte endast av statsbidragsreglerna, utan också av läroplanen för gymnasieskolan, föreskrifter i skolförordningen (1971:235) och en del andra bestämmelser. Resurstilldelningssystemet utgör således bara en del av det samlade styrsystemet. Hänsyn måste tas också till de övriga bestämmelser som reglerar skolans verksamhet.

Frågor om styrning av skolan har även behandlats av statsrådet Göransson i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 47 ff). Jag har inför de förslag som jag här presenterar haft som en utgångspunkt att inte föregripa den fortsatta beredningen av styrfrågorna. De tekniska förändringar av de statliga lönebidragen som jag nu föreslår berör endast i mindre grad principerna för styrning av gymnasieskolan. De ger dock förutsättningar för en minskning av detaljregleringen av undervisningens organisation från statens sida.

Vid konstruktion av ett schabloniserat statsbidrag måste hänsyn även tas till ett antal faktorer såsom skoltyp, timplaner och skolstorlek. Ett nytt system får således inte innebära påtagliga försämringar för vissa skolkategorier och betydande förbättringar för andra. Det är inte heller rimligt att vid i övrigt ungefär lika förutsättningar en kommun skall kunna dra ekonomiska fördelar i förhållande till en annan av att tidigare ha medgivits en i förhållande till elevunderlaget mer generös skolorganisation. En annan faktor som påverkar resursbehovet per elev såväl i nuvarande som i ett nytt system är graden av utnyttjande av utbildningsplatserna.

2.2 Tidigare överväganden och beslut

Statsbidragsfrågor har behandlats av en rad utredningar sedan de aktualiserades i samband med gymnasieskolans kommunalisering under 1960-talet.

- Sålunda föreslog 1960 års gymnasieutredning (SOU 1963: 42) ett bidragssystem som byggde på schablonmässigt beräknade lärar- och skolledarlönkostnader.

- Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK-utredningen) anförde mer än 10 år senare i betänkandet (SOU 1976: 10) Skolans ekonomi att det "kanske mest intressanta alternativet" vore att hänföra linjer och kurser till olika grupper och för dessa grupper fastställa ett gemensamt bidrag. Ett nytt statsbidrag för gymnasieskolan finge dock enligt SSK-utredningen inte otillbörligt beskära elevernas möjligheter att välja studieväg i gymnasieskolan. SSK-utredningen underströk att möjligheterna till en övergång till ett statsbidragssystem med den allmänna utformning som skisserats var helt beroende av om kommunerna gavs ett mer reellt driftansvar för skolväsendet.

Jag skall strax återkomma till såväl principen om likvärdiga valmöjligheter för eleverna som frågan om ett ökat kommunalt inflytande över undervisningens organisation.

- När det gäller frågor om decentralisering framhöll *skoladministrativa kommittén* (SAK) i sitt betänkande (SOU 1980: 5) Förenklad skoladministration bl. a. att en viktig förutsättning för decentralisering av ansvar och befogenheter till kommunerna är hur det statliga stödet till verksamheten utformas. Statsbidragsbestämmelserna borde utformas så att de underlättade kommunernas strävan att med beaktande av lokala förutsättningar och behov vidareutveckla verksamheten mot de övergripande mål som uppställs centralt. SAK uttalade bl. a. att det nuvarande statsbidragssystemet var en av anledningarna till att den statliga regleringen av gymnasieskolan hade blivit så omfattande och detaljerad. Kommittén ansåg därför en översyn av gymnasieskolans statsbidragssystem angelägen. En sådan översyn borde syfta till att öka det lokala ansvaret för gymnasieskolans organisation och resursdisposition.
- I inledningen nämnde jag *statskontorets uppdrag* att bl. a. kartlägga förutsättningarna för ett schablonmässigt statsbidrag till gymnasieskolan. Vissa av de principer som lades fram i statskontorets rapport har utvecklats vidare av den likaledes i inledningen nämnda *departementala arbetsgruppen*, vars promemoria ingår i underlaget för mina förslag.
- Vissa beslut under senare år kan ses som steg på vägen mot ett förändrat system.
- Läsåret 1982/83 infördes ett system med *friare resursanvändning* för att mjuka upp det tidigare bundna resurssystemet och medge en större lokal frihet i resursanvändningen. Det var också tänkt att möjliggöra en viss flexibilitet för att möta de nya villkoren i form av vissa besparingsåtgärder. Det är t. ex. möjligt att avstå från att dela en grupp som når upp till delningstalet för att i stället använda de därigenom insparade timmarna till bl. a. stödundervisning. Resurstimmar kallas de timmar som får användas friare och som tillsammans bildar den s. k. förstärkningsresursen. Föreskrifter om den friare resursanvändningen finns i förordningen (1982: 39) om resurstimmar i gymnasieskolan.

Till grund för tilldelningen av statsbidrag till den lärarledda undervisningen lägg fram t. o. m. läsåret 1981/82 antalet elever, undervisningsgrupper och veckotimmar, som redovisades i den s. k. höstrapporten. Den i höstrapporten upptagna organisationen tillämpades under läsåret, och man kunde där exakt avläsa hur undervisningen var organiserad.

I systemet med friare resursanvändning har bindningen mellan medgiven organisation och resursanvändning börjat lösas upp. Tyvärr har enligt skolöverstyrelsens (SÖ) utvärderingar denna utveckling ännu inte fullt ut gagnat vad statsmakterna upprepade gånger uttalat vara det viktigaste målet för den friare resursanvändningen – ett ökat stöd till de elever som har störst behov av sådant i sitt skolarbete. Min företrädare berörde senast detta problem i budgetpropositionen för budgetåret 1985/86 (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 182), där hon redogjorde för SÖ:s rapport i frågan.

- I anslutning till den friare resursanvändningen är det också viktigt att uppmärksamma att det på vissa studievägar redan införts ett system med i princip elevantalsrelaterad resurstilldelning. Detta gäller *årskurs 4 av T-linjen* samt alla de tre- och fyraåriga linjerna jämte *So-linjen* vid de sju glesbygdsskolor som tillämpar s. k. *samordnade timplaner* (f. d. SSG-B). Resursen utgår i båda dessa fall enligt formler som ger en viss grundtilldelning av veckotimmar för studievägen och/eller årskursen samt ett tillägg per elev. Enligt de utvärderingar som gjorts fungerar dessa system väl. Schabloniseringen anses av skolor och skolhuvudmän ge en god rörelsefrihet och upplevs inte som något komplicerat system. Jag anser det därför naturligt att utgå också från dessa redan fungerande system vid överväganden om förändringar av det generella systemet.
- Läsåret 1984/85 infördes ett system med *timtalsreduktioner intervallsvis* i ämnen med delningstalet 30, dvs. där klassen kan omfatta 30 elever. Successivt ökande timreduktioner tillämpas, när elevantalet i undervisningsgrupperna går under 24, 18 resp. 12. Detta innebär en utvidgning av det sedan hösten 1982 tillämpade systemet med timreduktioner för grupper med mindre än 12 elever. I och med denna utvidgning har systemet blivit mer omfattande och berör fler. Administrationen blir mer komplicerad, samtidigt som principen om en elevantalsrelaterad resurstilldelning uppfylls endast delvis.
- Tidigare låg normalt elevantalet den 15 september (den s. k. avstämningstidpunkten) till grund för beräkning av timunderlaget och därmed av statsbidraget för hela läsåret. En avstämningstidpunkt mitt i läsåret är mer rättvisande. Undersökningar har nämligen visat på såväl elevantalsökningar – till följd av inflyttning – som framför allt elevantalsminskningar genom utflyttning och, vanligast, studieavbrott. Efter riksdagsbeslut med anledning av förslag i budgetpropositionen 1985 (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 183 f) gäller sedan den 1 juli 1985 ett system med avstämning mitt i läsåret för statsbidragsgrundande timunderlag. Föreskrifter finns i förordningen (1985: 586) om gymnasieskolans timunderlag för undervisning och statsbidrag.

Mitt förslag: Resurstilldelningen i gymnasieskolan schabloniseras. Schabloner med olika koefficienter skall tillämpas, beroende på bl. a. studieväg och timplanesystem. Skolhuvudmannen tilldelas timmar i form av grund- och tilläggsresurser. I tilläggsresurserna ingår timmar för stödåtgärder.

En grundresurs beräknas normalt per årskurs av linje, linjegrupp eller specialkurs hos skolhuvudmannen. Grundresursen kompletteras normalt med en elevantalsrelaterad tilläggsresurs, som varierar med studieväg och årskurs.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag utom i ett avseende. Arbetsgruppen föreslår en särskild stödresurs som beräknas per elev med endera av två koefficienter, beroende på studievägens art.

Remissinstanserna: Själva principen om en schablonisering tillstyrks av de flesta remissinstanserna, främst riksrevisionsverket, statskontoret, SÖ och länskolnämnderna. Ett par länskolnämnder skulle gärna se en än längre driven schablonisering. Av remisskommunerna tillstyrker ett flertal, i en del fall med vissa förbehåll beträffande resurstilldelningen. Farhågor för ett sämre resursutfall och sämre överblick är ett par av orsakerna till att vissa kommuner avstyrker en schablonisering. Svenska kommunförbundet anser att nuvarande system fungerar förhållandevis väl och förordar att detta behålls i avvaktan på att utformningen av den framtida gymnasieskolan klarläggs. Landstingsförbundet tillstyrker på villkor att också andra regelsystem förenklas. Olika former av avreglering önskas även av länskolnämnder och kommuner. Personalorganisationerna avvisar en schablonisering.

Flera remissinstanser har ägnat särskild uppmärksamhet åt hanteringen av resursen för stöd- och samordnad specialundervisning. Sveriges Lärarförbund och Svenska Facklärarförbundet samt ett par länskolnämnder förordar en separat, "öronmärkt" resurs. En integrering av stödresursen i tilläggsresurserna förordas däremot av bl. a. SÖ och Svenska kommunförbundet.

Skälen för mitt förslag: Statens bidrag till lärarlönekostnaderna i gymnasieskolan är beroende av tre huvudfaktorer, nämligen undervisningsvolymen, undervisningsskyldigheten och lönenivån. Till de två senare skall jag återkomma (avsnitt 8).

Undervisningsvolymen bestäms av reglerna för timtilldelning. Man brukar i sammanhanget tala om resurstilldelning.

I nuvarande system för beräkning av resurstilldelningen till gymnasieskolan redovisar skolorna årligen för varje årskurs, studieväg och ämne antalet elever, undervisningsgrupper och lärartimmar enligt gällande timplaner. För denna rapportering finns ett 30-tal olika blanketter. Dessa detaljerade uppgifter avspeglade tidigare exakt hur undervisningen organiserades vid resp. skolenhet.

Som jag tidigare nämnt (avsnitt 2.2), har schabloniserade resurstilldel-

ningssystem införts för årskurs 4 av T-linjen och i skolor med samordnade timplaner. Vidare innebär det läsåret 1982/83 införda systemet med friare resursanvändning ett första steg mot en ökad, lokalt beslutad behovsstyrd användning av gymnasieskolans resurser. Med den friare resursanvändningen minskades kopplingen mellan *resurstilldelning* och *resursanvändning*.

Mellan undervisningens *organisation* och statsbidrags*rekvisitioner*na finns i nuvarande resurstilldelningssystem inte samma direkta samband som tidigare. Det förutsätts att undervisningen bedrivs inom den fastställda ramen, och statsbidrag utgår med belopp som i princip motsvarar de verkliga lönekostnaderna. Kommunen svarar själv för att rätt belopp rekvideras. Staten utbetalar de rekviderade bidragen utan föregående kontroll. Revisionen åvilar kommunen med vissa möjligheter till granskning av revisionskontoret vid SÖ.

När nu resurstilldelningen i och med den friare resursanvändningen inte längre helt överensstämmer med den verkliga användningen, finns det enligt min mening anledning att överväga en modell som i administrativt hänseende inte är så betungande för huvudmännen och skolorna och som framför allt ger bättre förutsättningar för korrekt budgetering och uppföljning från statens sida. Den bör också kunna skapa förutsättningar för att minska den statliga regleringen och därmed öka det lokala inflytandet över undervisningens organisation och främja en behovsorienterad resursanvändning.

En schablonisering ger också ett mot elevantalsförändringar smidigare system, som i fråga om lärarresurser blir en motsvarighet till det redan av riksdagen beslutade flexibla systemet för skollädaresurser (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 179 ff, UbU 18, rskr 272). Exempelvis blir med en schabloniserad, delvis elevantalsrelaterad resursberäkning minskningar eller ökning av timtalen mindre markanta för hela undervisningsgrupper vid bortfall resp. tillkomst av några enstaka elever.

Det finns således flera skäl att sträva mot ett i förhållande till organisationen av undervisningen schabloniserat statsbidragssystem.

Vilka organisatoriska faktorer som påverkar resursbehovet beskrivs i bilaga 1, avsnitt 2.

I ett schabloniserat resurssystem kan man som beräkningsenheter tänka sig lärartimmar per kommun eller skolenhet, per studieväg, årskurs eller klass samt per elevgrupp eller t. o. m. per elev.

I ett resurssystem, som skall stimulera till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser, blir främst antalet lärartimmar per elevgrupp eller elev relevant. Resurstilldelning som ökas eller minskas trappstegsvis med vissa bestämda elevantal förekommer bl. a. i samband med nuvarande beräkningar av timreduktioner, gruppdelningar och förstärkningsresurser. De medför emellertid ett mera komplicerat beräkningssystem och bör därför så långt möjligt undvikas.

Jag förordar mot denna bakgrund *ett system som i princip men inte fullt ut bygger på antalet elever*. Ett system där antalet lärartimmar är direkt proportionellt mot antalet elever gynnar nämligen generellt stora skolenheter och kommuner, samtidigt som det kan skapa svårigheter för de mindre.

Med mindre kommuner avser jag här kommuner med ett elevunderlag på högst ca 500 16-åringar. Därför bör en viss *grundresurs, som inte relateras till elevantalet*, alltid utgå. Grundresursen kan behöva variera, beroende på vilka utbildningar det gäller. Jag återkommer till detta i det följande.

Det bör vidare finnas *en elevantalsrelaterad tilläggsresurs*. Eftersom olika utbildningar drar olika kostnader, är tilläggsresursen och den koefficient som väljs för denna beroende av studieväg och årskurs. Ett system där varje studieväg och årskurs har en egen koefficient skulle bli alltför omständligt. I beredningen har bl. a. prövats gemensamma koefficienter dels för alla årskurser inom en studieväg, dels för flera studievägar inom en årskurs. Olika kombinationer måste här få bli aktuella, beroende på skiftande förutsättningar. Skillnad kan t. ex. behöva göras mellan gemensamma teoretiska ämnen och s. k. linjespecifika ämnen på vissa tvååriga linjer. En strävan har varit att så långt möjligt begränsa antalet koefficienter.

Mycket kort sammanfattat betyder relateringen till elevantal att statsbidrag i fortsättningen skall ges för det verkliga antalet elever. Detta skall gälla sådana ämnen, där elevantalet i dag kan variera från 30 ned till 8. Resurstilldelningen är redan nu tänkt att fungera så, men mina förslag innebär en schablonisering i syfte att göra systemet mer följsamt och lätthanterligt.

Principerna för grund- och tilläggsresurser behandlar jag utförligare i det följande (avsnitt 6).

Med regeringens ambition att erbjuda alla under 20 år en plats i gymnasieskolan är det nu än viktigare än tidigare att uppmärksamma elever med behov av särskilt stöd. Till läsåret 1985/86 ökades resurserna för stödundervisning och samordnad specialundervisning från 0,65 veckotimmar per klass till 0,80 veckotimmar (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 183, UbU 18, rskr 272).

Inför läsåret 1986/87 har regeringen i årets budgetproposition föreslagit inrättande av ett separat anslag för särskilda åtgärder i gymnasieskolan, vilket tillförsäkrar denna skolforms elever ökade sådana resurser jämfört med tidigare (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 151 f).

Med det system för schabloniserad resurstilldelning som jag nu föreslår ökar möjligheterna att lokalt anpassa undervisningens organisation och resursanvändningen till hjälp för just de svagaste eleverna. Med hänsyn härtill och till skolhuvudmännens skyldighet att stödja elever med svårigheter anser jag det inte nödvändigt att längre avskilja en *särskild stödresurs*. Hittills utgående resurser för stöd- och samordnad specialundervisning bör alltså i det nya systemet ingå i tilläggsresurserna. Detta är också i linje med vad både SÖ och Svenska kommunförbundet förordat.

Jag vill understryka vikten av att kommunerna uppmärksammar motivet för mitt förslag att inte längre särskilja en stödresurs, nämligen att kommunerna därigenom skall få ökade möjligheter att fördela resurser till hjälp för elever med svårigheter. I mitt förslag ligger ett förtroende för kommunerna att med den ökade friheten tillgodose sådana elevers behov. Skulle erfarenheterna av denna ordning bli negativa, är jag för min del beredd att på nytt ta upp frågan om specialdestinering av resurser för elever med svårigheter.

Ett schabloniserat resurssystem kan – och måste få – innebära att en skolenhet eller kommun ett visst år får en något större resurstilldelning än man skulle haft med nuvarande regler, medan en annan får en något mindre. Ju fler beräkningsformler som används, desto mindre bör avvikelserna bli från det enligt nuvarande system tilldelade timantalet. Samtidigt kan resursberäkningssystemet bli orimligt komplicerat i förhållande till de utjämningsåtgärder som kan uppnås. Jag har sett det som en viktig avvägning att konstruera ett schabloniserat resurssystem så, att avvikelserna i timtal enligt nuvarande resp. föreslagna regler inte blir alltför stora, samtidigt som själva resurssystemet inte blir för invecklat.

Hänsyn har också måst tas till principen om en likvärdig utbildning. Detta behöver emellertid inte ovillkorligen i varje enskilt fall innebära oförändrad resurstillgång jämfört med den nuvarande. Skolenheter och kommuner av ungefär samma storlek och struktur kan redan i dag uppvisa högst varierande resursuttag. En medelvärdesberäkning av resurstilldelningen kan då i praktiken leda till en mer likvärdig utbildning.

För årskurs 4 av T-linjen och skolor med samordnade timplaner bör i princip inga förändringar göras i deras redan schabloniserade resurstilldelningssystem.

4 En samlad kommunresurs

Mitt förslag: Grund- och tilläggsresurserna beräknas för hela kommunen och ges som en samlad resurs till skolhuvudmannen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmelser i princip med mitt förslag.

Remissinstanserna: En samlad tilldelning som ger skolstyrelsen större frihet att fördela tillgängliga resurser uppfattas av ett flertal, däribland främst enskilda kommuner och Svenska kommunförbundet, som positivt och i linje med det ökade politiska ansvaret för skolan på kommunal nivå.

Några remissinstanser uttalar farhågor för att gymnasieskolans komplexa uppbyggnad gör det svårt för politikerna att få tillräcklig insikt i frågorna och för att en ökad frihet därmed blir en ökad frihet för den enskilda skolan. Ökat arbete och ansvar för skolkansliet förutses av flera instanser. SÖ, en länskolnämnd, Svenska Facklärares förbundet och Sveriges Lärares förbund betonar vikten av att budgetåret 1986/87 kan utnyttjas för systematiska utbildningsinsatser på olika nivåer beträffande de nya resursprinciperna.

Skälen för mitt förslag: Enligt nuvarande system tilldelas resurser per skolenhet. Endast resursen för frivillig undervisning beräknas på elevantalet i kommunen. Dessutom disponerar skolstyrelsen de resurser som framräknas inom varje skolenhet för studietekniska övningar, timmar till förfogande (ttf) samt stöd- och samordnad specialundervisning. Skolstyrelsen förutsätts här göra erforderliga omfördelningar mellan skolenheterna.

Som jag nyss framhållit bör alltid vissa grundresurser utgå för att inte gymnasieskolorna i små kommuner skall missgynnas av ett elevantaletsrela-

terat resurstilldelningssystem. Dessa grundresurser bör relateras till studievägar och/eller årskurser, beroende på det i varje särskilt fall aktuella beräkningssättet.

Grundresurserna kan i och för sig beräknas antingen per skolenhet eller per kommun. Det har vid beräkningar visat sig att stora kommuner med flera skolenheter vid tilldelning per skolenhet skulle få ett betydligt förmånligare resursutfall, jämfört med det nuvarande systemet. Detta innebär att skolenhetsrelaterade grundresurser ytterligare skulle förstärka skillnaden gentemot de mindre kommunerna. Grundresurserna bör därför enligt min mening beräknas för hela kommunen.

Genom ett system med en kommunresurs, som helt skall fördelas av skolstyrelsen, bör också skolstyrelsens engagemang för gymnasieskolan och dess resursfrågor öka, något som jag anser angeläget. En ökad kommunal frihet att hantera gymnasieskolans resurser ligger också i linje med den strävan till decentralisering på området som jag tidigare beskrivit (avsnitt 2.2).

Jag har med tillfredsställelse erfarit att diskussioner pågår mellan SÖ och företrädare för skolhuvudmännen om hur information och utbildning kan läggas upp härvidlag.

5 Bas- och förstärkningsändamål

Mitt förslag: Den samlade resurs som skolhuvudmannen får skall täcka både basändamål (elevernas timmar i ämnena enligt timplanerna) och förstärkningsändamål (delning av klass, stödundervisning m. m.).

Timplanernas timal för olika ämnen skall fortfarande utgå från att eleverna undervisas i fulltaliga grupper. För vissa fall med mindre elevantal skall möjlighet finnas till timreduktion (färre timmar för basändamål).

Skolhuvudmannen bestämmer hur den samlade resursens timmar skall användas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag, med undantag för hanteringen av den tidigare (avsnitt 3) nämnda stödresursen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna är positiva till förslagen. Lärarnas Riksförbund vänder sig dock mot möjligheten till timreduktion vid mindre grupper.

Skälen för mitt förslag:

Nuvarande system

Med basändamål avser jag här täckandet av de timmar som undervisningen i de olika ämnena enligt timplanen skall omfatta för eleverna. Timmar för basändamål är specialdestinerade och får inte användas till andra ändamål än undervisning enligt timplan. Timalen kan dock f. n. enligt de förut nämnda bestämmelserna om timreduktioner minskas i förhållande till elevantalet.

Timmar för *förstärkningsändamål* kan indelas i två kategorier, nämligen ämnesanknutna timmar för delning av klass enligt timplanerna och allmänna timmar (jfr bil. 1 avsnitt 4). Som förstärkning kan också användas de *inspurade lärartimmar* som uppkommer, om korttidsvikarier inte anlitas.

När det gäller användningen av dessa olika slag av timmar för förstärkningsändamål skall det lokala behovet av resurser för olika åtgärder vara styrande, inte de regler som i sig ligger till grund för beräkningen av timresurserna. Efter lokal bedömning kan dessa timmar också användas för att möjliggöra fortsatt undervisning i grupper med elevantal som understiger det lägsta föreskrivna (vanligen åtta), ersätta timreduktioner och medge delningar av klasser och grupper på andra sätt än vad som anges i timplanen. De får alltså användas fritt som förstärkningsresurs. Ingen verksamhet som är föreskriven i läroplanen får dock försummas.

Som framgår finns det i dag ett omfattande och relativt komplicerat regelsystem för tilldelning av timmar för förstärkningsändamål. Reglerna har i viss utsträckning också blivit styrande för resursanvändningen. Således har elevantalsgränser för delning i stor utsträckning blivit avgörande, oavsett om klassen omfattar t. ex. 17, 21 eller 30 elever. Utvärderingar har – som jag tidigare påpekat – visat att elever med svårigheter hittills inte alltid fått den ökade andel av resurserna som avsetts.

Givetvis bestämmer också lokaler och utrustning ofta gränserna för delningen. Vidare har t. ex. timtalen för delning i laborationer och konstruktionsövningar ofta blivit normgivande för omfattningen av denna verksamhet. Det bör emellertid observeras att det för grupper med mindre än 17 elever inte finns fastställda timtal för t. ex. laborationer. Här lämnas enbart allmänna råd för varje ämne i läroplanen.

Det föreslagna systemet

Med vissa givna undantag (avsnitt 6.5.3) ser jag ingen anledning att i en schabloniserad resurstilldelning särskilja timmar för basändamål från timmar för förstärkningsändamål. Timmarna bör således kunna samordnas inom en och samma schablon för berörd årskurs och/eller studieväg. Vid beslut om användning av den samlade resursen skall självfallet undervisning och verksamhet enligt timplanen först tillgodoses.

I princip innebär detta att timvolymen för förstärkningsändamål bör bestå av de timresurser som återstår, sedan behovet av basresurser enligt gällande timplaner har tillgodosetts. De detaljerade föreskrifterna om elevantal och timtal i noter och allmänna bestämmelser till timplanerna har med den friare resursanvändningen numera endast betydelse för resursberäkningen. De bör därför i stor utsträckning kunna slopas i ett schabloniserat resurssystem. Därmed lämnas större utrymme än nu att lokalt avgöra hur tillgängliga resurser för delning av klass skall användas med hänsyn till elevantal, ämnets art, undervisningens uppläggning, elevernas behov och förutsättningar samt lokaler och utrustning.

Hittillsvarande erfarenheter har gett vid handen att reglerna för beräkning av resurser åtminstone inledningsvis i praktiken blivit avgörande för

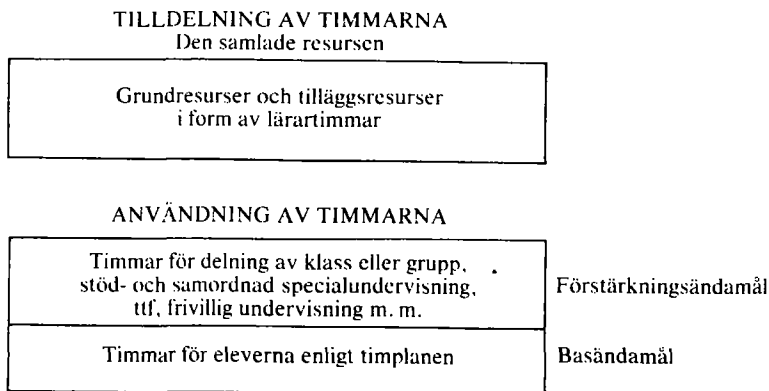
resursanvändningen. När jag nu föreslår att många detaljregler slopas, är det min bestämda avsikt att resursanvändningen verkligen skall avgöras utifrån de lokala behoven och inte utifrån de tidigare gällande detaljreglerna. Jag vill erinra om vad jag nyss anförde om resurser för elever med svårigheter och även om de riktlinjer för den friare resursanvändningen som skolstyrelserna numera skall fastställa.

Om lärartimmar frigörs genom att "korttidsvikarier" inte anlitas, bör de frigjorda timmarna liksom hittills efter beslut av rektor få användas för förstärkningsändamål.

Timplanernas veckotimtal för eleverna skall enligt nuvarande regler i vissa fall minskas beroende på elevantalet. I det nya resurstilldelningssystemet bör timreduktioner i förhållande till elevantal arbetas in i formlerna. Detta innebär emellertid inte att man helt kan undvara vissa regler om timreduktion. Timplanerna avses ju även i fortsättningen reglera hur många veckotimmar eleverna skall ha i de olika ämnena (således vad jag nyss kallade basändamål). Om ett i timplanen angivet timtal bygger på förutsättningen att 30 elever skall kunna undervisas tillsammans, men antalet elever i en grupp faktiskt är avsevärt mindre, skall timplanens timtal inte behöva gälla. Det bör i stället finnas en allmän regel om att de aktuella timtalen i timplanen skall kunna reduceras i viss högsta omfattning. Reduktionsmöjligheterna bör i princip motsvara vad som gäller i dag. I vilken utsträckning reduktionsmöjligheterna utnyttjas får bero på en lokal bedömning av hur stor del av den totala resursen som man vill föra till förstärkningsresursen. Denna bedömning måste utgå från gruppens behov, undervisningens uppläggning m. m. Självfallet bör man vara mer återhållsam med reduktioner, om eleverna är relativt många. Detta gäller i synnerhet färdighetsämnen som språk. Om reduktion inte görs, blir det i realiteten fråga om att använda timmar avsedda för förstärkningsändamål. Så kan ske redan med nuvarande system.

Illustration

Principerna för timtilldelning och resursanvändning kan belysas på följande sätt.

(Skisserna är *översiktliga* och ej skalentliga. Uppdelningen av resursslåg och ändamål skiftar mellan studievägarna.)

6 Schabloner för resurstilldelning

Vid konstruktionen av schabloner måste hänsyn tas till studievägens art (tre- och fyraåriga linjer, tvååriga linjer resp. specialkurser), timplanetyp (reguljära resp. alternativa timplaner på de tre- och fyraåriga linjerna), ämneskaraktär (gemensamma resp. linjespecifika ämnen på de tvååriga linjerna) samt klasstorlek (16 resp. 30 elever på tvååriga linjer och specialkurser).

6.1 Tre- och fyraåriga linjer

Mitt förslag: För årskurserna 1–3 av de tre- och fyraåriga linjerna beräknas – vid såväl reguljära som alternativa timplaner – för varje årskurs en gemensam grundresurs och en gemensam tilläggsresurs.

Arbetsgruppens förslag: Förutom en gemensam grundresurs för varje årskurs beräknas en tilläggsresurs för varje linje och årskurs.

Remissinstanserna: SÖ förordar en något mindre gemensam grundresurs än vad arbetsgruppen föreslog. Därmed garanteras enligt SÖ de största kommunerna en någorlunda tillfredsställande resurstilldelning. SÖ betonar samtidigt att det är just de största kommunerna som har de största möjligheterna till rationalisering av organisationen.

När det gäller tilläggsresurserna anser SÖ efter sina resursanalyser att en schablon (grundresurs + tilläggsresurs) räcker för varje årskurs, vilket ger enklare beräkningar men ändå tillräcklig exakthet. Även länskolnämnden i Uppsala län förordar detta.

Skälen för mitt förslag: Som jag redan beskrivit (avsnitt 3) redovisar gymnasieskolorna årligen för varje årskurs, studieväg och ämne antalet elever, undervisningsgrupper och lärartimmar. Denna rapportering har huvudsakligen utförts i form av en preliminär plan (vårappor) omkring den 1 maj samt en slutlig plan (höstrappor) omkring den 1 oktober. Höstrapporten, som hittills i regel avsett förhållandena den 15 september, har ingetts vart tredje år till SÖ i form av en fullständig plan. På grund av arbetets administrativa omfattning har höstrapporten mellanliggande år endast utformats som en avvikelseredovisning i förhållande till vårappor-ten.

För de läsår när det förekom fullständig höstrapporering gjorde SÖ en statistisk bearbetning av hela eller delar av materialet. En sådan, som avser läsåret 1985/86, utgör underlag för beräkningarna i bilaga 5.

Schabloniseringsgrad

De tre- och fyraåriga studievägarna i gymnasieskolan är E-, H-, S-, N- och T-linjerna. Här kommer jag endast att behandla årskurserna 1–3, eftersom ju en schabloniserad resurstilldelning redan förekommer i årskurs 4 av T-linjen.

Vid konstruktionen av ett schabloniserat timtilldelningssystem har jag bl. a. sett det som viktigt att noga överväga graden av schablonisering.

Det är givet att ju fler schabloner som används, desto mindre bör skillnaderna i timtilldelning bli för de enskilda kommunerna i förhållande till en timtilldelning enligt nuvarande regler. Själva resurstilldelningssystemet blir däremot mer detaljrikt. En begränsning av antalet schabloner ger å andra sidan ett mer lätthanterligt resurstilldelningssystem men leder till större skillnader i jämförelse med nuvarande regler för de enskilda kommunerna.

Vid analysen av det statistiska underlaget (bilaga 5, avsnitt 3 och 4) har framkommit att det finns avvikelser såväl mellan årskurserna inom en studieväg som mellan studievägarna inom en årskurs. Om man kunde förutsätta över åren fasta proportioner mellan elevantalen i olika årskurser på en studieväg och mellan elevantalen på olika studievägar inom en årskurs, skulle en enkel medelvärdesberäkning över årskurser och studievägar gemensamt kunna användas. Det görs emellertid ständigt förändringar i gymnasieskolans organisation. Det förekommer dels mera övergripande förskjutningar mellan olika sektorer, dels förändringar i de olika studievägarnas lokala dimensionering. Oavsett om man väljer studievägs- eller årskursberäknade resurser, skulle därför ändå vissa kompletteringar och justeringar bli nödvändiga.

Om schablonerna görs för grova, kan mindre kommuner drabbas. En timalsskillnad, som i absoluta mått inte är särskilt stor, kan vid mindre skolor vara betydande i relativa mått. Detta har för mig varit vägledande, när det gäller graden av schablonisering i det nya systemet.

Liksom grundresurs bör tilläggsresurs beräknas gemensamt för varje årskurs. Avgörande för mitt val att på denna punkt avvika från promemorians förslag har varit att ett antal remissinstanser funnit denna förenkling av systemet möjlig och i vissa fall t. o. m. föreslagit längre gående schablonisering.

Ett schabloniserat system bör också vara lätthanterligt vid timplaneförändringar. Sådana genomförs i regel successivt årskursvis för en eller flera studievägar.

För en resurstilldelning för varje årskurs talar slutligen också de överväganden som SÖ redovisat efter ytterligare analyser (bilaga 6, avsnitt 2.4 och 3.4).

6.1.1 Reguljära timplaner

De reguljära timplanerna för de tre- och fyraåriga linjerna tillämpas i 205 av landets skolenheter med gymnasieskola och inom 109 kommuner.

Jag har tidigare (avsnitt 4) föreslagit att timmar skall tilldelas i form av en samlad kommunresurs.

Det framgår av de simuleringar som har genomförts (bilaga 6, avsnitt 2.1) att ett elevantalsrelaterat proportionellt resurssystem (dvs. ett system, där kommunen tilldelas ett visst antal veckotimmar per elev) i princip skulle gynna stora kommuner, samtidigt som det kan skapa svårigheter för små. De problem som kan uppträda för de små kommunerna kan dock avhjälpas genom att varje kommun tilldelas en grundresurs i storleksordningen 17 lärarveckotimmar per årskurs.

Förutom den systematiska skillnad som finns mellan resursbehoven, uttryckta i lärarveckotimmar/elev i små resp. stora kommuner, finns också tillfälliga variationer mellan kommuner med ungefär lika stora elevantal. Orsakerna härtill kan vara dels organisatoriska, dels planeringstekniska.

Med *organisatoriska* orsaker avser jag t.ex. två delvis samläsande halvklasser från två olika studievägar i stället för en helklass på en studieväg. I kommuner med flera skolenheter kan också studievägarnas fördelning på skolenheter vara en orsak. *Planeringstekniska* är de följder som elevernas val av grenar, varianter, alternativämnen och språk m. m. medför. Vid vissa skolenheter kan man i regel ha väl fyllda grupper, medan vid andra elevantalen ligger strax ovanför en delningsgräns och därmed leder till små undervisningsgrupper. Eftersom kommunernas utbildningsorganisation kontinuerligt omprövas och förändras, kan sådana förhållanden inte generellt beaktas i en schabloniserad resurstilldelning.

Beräkningarna i bilaga 5, avsnitt 3 och 4 är approximativa men belyser ändå enligt min mening väl principerna för en schabloniserad elevrelaterad resurstilldelning på de tre- och fyraåriga linjerna. Vissa justeringar i schablonerna som bör göras med anledning av olika ändringar i timplanerna skall jag i det följande ta upp samlat för flera studievägar (avsnitt 7.1).

6.1.2 Alternativa timplaner (AT-planer)

De alternativa timplanerna tillämpas vid ett 30-tal skolenheter (AT-skolor) inom lika många kommuner. De är ursprungligen konstruerade för mindre gymnasieskolor med 3-4 intagningsklasser i årskurs 1 av de tre- och fyraåriga studievägarna. I dag är gränsen inte lika skarp som tidigare i fråga om skolstorlek och reguljära resp. alternativa timplaner.

Den största skillnaden mellan de alternativa timplanerna och de reguljära är samläsningen i årskurs 1 mellan E-, H- och S-linjerna resp. N- och T-linjerna.

En uppskattning av det genomsnittliga resursbehovet har gjorts med hjälp av simulerade modeller enligt samma principer som för de reguljära timplanerna (bilaga 5, avsnitt 4).

Som framgår av beräkningsunderlaget skulle ett proportionellt resurssystem i princip vara fördelaktigt för större skolenheter men otillfredsställande för små. En justering med en grundresurs blir därför nödvändig även här. Eftersom spännvidden i fråga om elevantal inte är så stor mellan AT-skolorna, synes en grundresurs om drygt 15 lärarveckotimmar vara den som bäst motsvarar den eftersträlvade utjämningen. För fyra skolor överstiger de enligt höstrapporterna uttagna resurserna de med schablonberäkning tilldelade med mer än fem procent. Två av dessa skolor har dock undervisning i specialidrott, vilket är en bidragande orsak till den differensen. Denna verksamhet påverkar givetvis det relativa resursutfallet främst för små kommuner. Särskild hänsyn bör därför tas till ämnet specialidrott med dess riksrekryterande karaktär. Frågor om sådana justeringar i det allmänna resurssystemet skall jag återkomma till (avsnitt 6.5.)

Även i fråga om AT-skolorna finns givetvis organisatoriska skillnader. Halvklasser är vanliga på grund av skolornas relativt ringa storlek. Även den lokala planeringen kan spela en roll för resursbehoven.

Det är väl känt att små skolenheter fordrar proportionellt sett större resurser på grund av större svårigheter att fylla undervisningsgrupperna. Det kan däremot framstå som mer överraskande att skolor med alternativa timplaner, som i årskurs 1 har en högre grad av samläsning, uppvisar ett större resursbehov än skolor av motsvarande storlek med reguljära timplaner (bilaga 6, avsnitt 3). En förklaring är att ett antal skolor med alternativa timplaner har en klass med elever från såväl EHS-sektorn som NT-sektorn.

6.1.3 Illustration

Principerna för beräkning av resurserna för årskurserna 1-3 av tre- och fyraåriga linjer kan sammanfattas på följande sätt.

Linjerna E, H, S, N och T

	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3
E	G R U N D R E S S U R S	T I L L Ä G G S R E S S U R S	G R U N D R E S S U R S
H			
S			
N			
T ¹			

¹ För årskurs 4 av T-linjen beräknas resurser i princip enligt nuvarande system.

(Skissen är *översiktlig* och ej skalenlig. Grund- och tilläggsresurserna skiftar mellan årskurserna.)

6.2 Tvååriga linjer

F. n. finns 22 tvååriga linjer. De indelas normalt utifrån timplaneinnehåll och delningstal i följande grupper. (Linjeförkortningar anges i bilaga 1, avsnitt 5.)

Teoretiska linjer (delningstal 30): Ek, Mu, So och Te.

Yrkesinriktade linjer (delningstal 16): Ba, Be, Et, Fo, Li, Pr, Tr och Ve.

Yrkesinriktade linjer (delningstal 30): Dk, Du, Ep, Hk, Jo, Ko, Sb, Ss, Td och Vd.

Ss- och Vd-linjerna kan även ha delningstalet 16.

Härutöver förekommer försöksverksamhet inom ett antal studievägar.

Det finns på de tvååriga linjerna ett antal ämnen som är gemensamma för de flesta studievägarna och som samläses mellan dem (t. ex. svenska, arbetslivsorientering, engelska och matematik). Dessa kommer jag i det följande att benämna *gemensamma ämnen*. Dessa ämnen kan på vissa

studievägar vara obligatoriska och på andra studievägar tillvalsämnen. En gränsdragning måste därför göras.

Prop. 1985/86: 97

Ämnen som inte samläses mellan linjer kommer jag att benämna *linjespecifika*.

I enlighet med detta kommer jag nu att dela upp framställningen på de båda ämnesgrupperna. De linjespecifika ämnena kommer också att fördelas på två avsnitt utifrån delningstalen 16 resp. 30.

6.2.1 Gemensamma ämnen

Mitt förslag: För gemensamma ämnen på tvååriga linjer beräknas för vardera årskursen gemensamma grund- och tilläggsresurser.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med mitt förslag.

Remissinstanserna: SÖ tillstyrker utifrån sina överslagsmässiga beräkningar grund- och tilläggsresurser av ungefär den storlek som föreslagits.

Skälen för mitt förslag: På de tvååriga studievägarna läses ett varierande antal av de ämnen som kan vara gemensamma. För enkelhetens skull är det önskvärt med *en* enhetlig resurskonstruktion för de gemensamma ämnena (i stället för ett antal studievägsrelaterade). De studievägar som har det minsta antalet ämnen och veckotimmar i dessa ämnen får ange ramen för resursberäkningen i detta avseende, nämligen tio veckotimmar i årskurs 1 och sex i årskurs 2. Dessa timtal gäller flertalet av de yrkesinriktade linjerna.

Liksom på de tre- och fyraåriga linjerna behövs i varje årskurs en viss grundresurs för att kompensera mindre kommuner. Dessutom fordras en extra resurs för de kommuner som endast har yrkesinriktad utbildning. Beträffande beräkningen av dessa resurser hänvisar jag till bilaga 5, avsnitten 5.2 – 5.4.

På vissa studievägar (Du, Ek, Ep, Hk, Ko, Mu, So, Ss och vissa grenar av Vd samt i årskurs 2 av Dk och Vd) finns mer än tio resp. sex timmar i gemensamma ämnen. Timaltet måste av *beräkningstekniska* skäl också här begränsas till tio resp. sex veckotimmar. Den elevantalsrelaterade tilläggsresursen för överskjutande timmar avseende gemensamma ämnen inarbetas därför i stället i resurserna för de linjespecifika ämnena. Jag vill betona att detta inte förändrar studievägens *resurstilldelning* i dess helhet.

Eftersom antalet tvååriga studievägar varierar mellan kommunerna, kan de årskursrelaterade grundresurserna, som beräknats kommunvis, inte fördelas på de olika studievägarna. Jag anser det rimligt att den elevantalsrelaterade tilläggsresursen beräknas för hela årskursen.

6.2.2 Linjespecifika ämnen

Också de linjespecifika ämnena på de yrkesinriktade linjerna måste vart för sig behandlas i särskild ordning. På grund av timplaneskilnader blir det också nödvändigt att var för sig behandla klasser med 16 resp. 30 elever.

Mitt förslag: För linjespecifika ämnen på tvååriga linjer med delningstalet 16 beräknas i princip för varje klass som schablonresurs hela det antal veckotimmar som anges i timplanen. Tilläggsresurs skall därför inte beräknas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Två länskolnämnder anser att samma principer som för andra linjer borde kunna prövas även här för att ge incitament till rationalisering och bättre platsutnyttjande, åtminstone i den fackteoretiska delen av yrkesämnet.

Skälen för mitt förslag: I klasser med delningstalet 16 finns i regel (med undantag av s. k. B-klasser) ingen resurs för delning av klass. Förutom timmar för basändamål beräknas i dag endast resurser för stöd- och samordnad specialundervisning, frivillig undervisning och i årskurs 1 även ttf.

En belysning av hur en direkt proportionellt elevantalrelaterad resurs skulle ha slagit i klasser av detta slag ges i bilaga 5, avsnitt 5.6. Som exemplet visar innebär en sådan resurstilldelningsmodell inga fördelar. Det visar sig att det i klasser med litet elevantal helt uppenbart inte skulle vara möjligt att meddela tillräcklig yrkesundervisning. Det naturliga blir att föreslå att de timmar som anges i timplanen skall tilldelas inom grundresursen.

Klasser med delningstalet 16 bör således – med vissa undantag – tilldelas en schablonresurs i linjespecifika ämnen med det minsta antal veckotimmar som anges i timplanen. Berörda studievägar är Ba, Bc, Et, Fo, Li, Pr, Tr och Ve.

I resursformlerna för dessa och ytterligare fyra studievägar (Jo, Sb, Td och Te), som tidigare endast haft en ettårig kurs i svenska, bör dessutom inräknas en särskild stödresurs i svenska, till vilken jag skall återkomma (avsnitt 6.5.6).

Principen för resurstilldelning i linjespecifika ämnen bör även kunna tillämpas för påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser med delningstalet 16, givetvis med vederbörligt hänsynstagande till kurslängden. Jag skall återkomma också till detta (avsnitt 6.3).

Linjerna Ss och Vd

Eleverna på Ss- och Vd-linjerna i klasser med delningstalet 16 läser samma linjespecifika ämnen som eleverna på dessa linjer i klasser med delningstalet 30. Ämnenas *delningstal* är givetvis 30, även när de läses i en 16-klass. Vid beräkningarna har därför resursen i linjespecifika ämnen i Ss- och Vd-klasser med delningstalet 16 reducerats till ett värde som följer av de nuvarande timreduktionerna vid intervallet 12-17 elever.

Mitt förslag: För linjespecifika ämnen på tvååriga linjer med delningstalet 30 beräknas i princip en grundresurs för varje klass. Dessutom beräknas elevantalsrelaterade tilläggsresurser för varje linje och årskurs.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Landstingsförbundet önskar att de speciella förutsättningar som gäller för den landstingskommunala gymnasieskolan beaktas vid beräkning av schablonerna. Även SÖ uppmärksammar detta och ser en viss kompensation härvidlag som en förutsättning för att systemet skall fungera.

Skälen för mitt förslag: De studievägar som berörs är linjerna Dk, Du, Ek, Ep, Hk, Jo, Ko, Mu, Sb, So, Ss, Td, Te och Vd. Timplanerna för dessa linjer är så konstruerade, att klassen under vissa förutsättningar får delas under ett antal av de för eleverna föreskrivna vecko- eller undervisningstimmarna. Minsta klass- eller gruppstorlek för delning är i regel 17, men på Vd-linjen förekommer även delning vid elevantalet 23. För Du-, Jo-, Sb- och Td-linjerna gäller särskilda bestämmelser om uppdelning i mindre grupper i arbetsteknik.

För linjespecifika ämnen med delningstalet 30 gäller i dag föreskrifter om timreduktion vid mindre grupper. Det finns därför skäl att anpassa timtilldelningen till gruppstorleken för dessa ämnen. Elevantalsrelateringen bör dock endast gälla de timmar, under vilka eleverna förutsätts läsa i helklass. För de timmar, under vilka eleverna förutsätts läsa i grupp, bör för varje klass som grundresurs beräknas det antal timmar som nu anges i timplanen.

Resurserna för helklasstimmar har beräknats inom ramen för en oförändrad total undervisningsvolym för resp. linje läsåret 1985/86. Det för linjen i timplanen angivna timtalet i linjespecifika ämnen tilldelas klasser med det för linjen genomsnittliga elevantalet per klass. På de linjer, där det genomsnittliga antalet elever understiger 24 (dvs. gränsen för timreduktioner), reduceras resursen enligt hittills gällande bestämmelser. Klasser med 8 elever får t. ex. en med 25 % av timtalet reducerad resurs. Klasser med större elevantal än medelvärdet får en större resurs. I fråga om beräkningsmetoden hänvisar jag till bilaga 5, avsnitt 5.7.

Denna beräkningsprincip bör även kunna tillämpas för vissa påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser med delningstalet 30 (avsnitt 6.3).

Principerna för beräkning av resurserna för årskurserna 1 och 2 av de tvååriga linjerna kan sammanfattas på följande sätt.

Linjerna Ek, Mu, So och Te samt Dk, Du, Ep, Hk, Jo, Ko, Sb, Ss, Td och Vd med 30-klasser

	Årskurs 1				Årskurs 2			
	Gemensamma ämnen		Linjespecifika ämnen		Gemensamma ämnen		Linjespecifika ämnen	
Ek	G	T		T	G	T		T
Mu	R	I		T	R	I		T
So	U	L		T	U	L		T
Te	N	L		T	N	L		T
Dk	D	Ä	G	T	D	Ä	G	T
Du	R	G	G	T	R	G	G	T
Ep	E	G	G	T	E	G	G	T
Hk	S	S	G	T	S	S	G	T
Jo	S	R	G	T	S	R	G	T
Ko	R	E	G	T	R	E	G	T
Sb	S	S	G	T	S	S	G	T
Ss		U	G	T		U	G	T
Td		R	G	T		R	G	T
Vd		S	G	T		S	G	T

Linjerna Ba, Be, Et, Fo, Li, Pr, Tr och Ve med 16-klasser

	Årskurs 1				Årskurs 2			
	Gemensamma ämnen		Linjespecifika ämnen		Gemensamma ämnen		Linjespecifika ämnen	
Ba	G	TR	G		G	TR	G	
Be	R	I	G		R	I	G	
Et	U	E	G		U	E	G	
Fo	N	L	G		N	L	G	
Li	D	LU	G		D	LU	G	
Pr	R	ÄR	G		R	ÄR	G	
Tr	E	GS	G		E	GS	G	
Ve	S	S	G		S	S	G	
	U	-			U	-		
	R				R			
	S				S			

G = Grundresurs T = Tillägsresurs per elev

(Skisserna är *översiktliga* och ej skalenliga. Grund- och tillägsresurser skiftar mellan studievägarna.)

6.3 Påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser

Mitt förslag: För varje påbyggnadsutbildning och annan specialkurs fastställs principer för beräkning av grundresurs, och i vissa fall även tillägsresurs, efter mönster av vad som gäller för linjerna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Länskolnämnden i Norrbottens län föreslår att resurserna för påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser genomgåen-

de får motsvara timplanens timal, kombinerat med timreduktioner i förhållande till elevantalet. I övrigt har inga synpunkter framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Inom gymnasieskolan anordnas läsåret 1985/86 ca 400 specialkurser med olika längd och timplanekonstruktioner. Kurstiden kan variera mellan 30 lektioner och fyra år. Delningstalet kan vara 6, 13, 16 eller 30. De flesta specialkurserna har ett innehåll som anknyter till någon linje, men ett 70-tal betecknas som ej näraliggande någon linje. Omkring 150 specialkurser är påbyggnadsutbildningar (tidigare benämnda högre specialkurser), dvs. de förutsätter genomgången minst tvåårig gymnasial utbildning. För vidare uppgifter om påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser hänvisar jag till bilaga 5, avsnitt 6.1.

Vid fastställande av koefficienter i resursschablonerna för specialkurserna måste hänsyn tas till kurslängd, timal (uttryckt i lektioner eller veckotimmar) samt timplanetyp (delningstal för kursen och eventuella timmar för delning av klassen). I många fall följer specialkurserna mönster från linjerna, vilkas resursschabloner då kan tjäna som förebild. Med ett så omfattande och heterogent utbud av studievägar fordras ett relativt stort antal resursschabloner. Det är dock samtidigt självklart önskvärt att så långt möjligt få gemensamma resursschabloner för specialkurser med i stort sett samma timplanevolym. För stora kommuner med ett rikhaltigt utbud av specialkurser spelar en avrundning härvidlag inte så stor roll. Det finns dock ett 50-tal små kommuner och landstingskommuner med skolenheter, där specialkurserna är de enda eller nästan de enda studievägar som erbjuds. En alltför långt driven avrundning av resurstilldelningen skulle kunna vara negativ för en del av dessa. En viss försiktighet måste därför iakttas vid gruppering av specialkurserna i resurshänseende.

Ibland har specialkursernas mångfald och heterogenitet framhållits som det främsta hindret för en delvis relevantsrelaterad, schabloniserad resurstilldelning. Det är då viktigt att minnas att specialkurserna normalt är yrkesinriktade och därmed föga berörs av att tilläggsresurserna relateras till elevantalet (jfr avsnitt 6.2.2.). De utgör också endast en mindre del av den totala volymen utbildning i gymnasieskolan – ca 15%. I detta sammanhang bör också följande beaktas. I nuvarande resurssystem fordras, som jag tidigare beskrivit, för redovisning av varje specialkurs att en blankett fylls i, där bl. a. ämnen, antal timmar enligt timplan och antal timmar i varje ämne fördelade på bas- och förstärkningsändamål måste skrivas ut på varje berörd skola. I ett schabloniserat system kan redovisningen begränsas till antalet elever och klasser samt framräkning av ett schabloniserat timal. Detta innebär en avsevärd administrativ förenkling för skolorna och kommunerna.

6.4 Beslut om schabloner

Mitt förslag: Schabloner för resurstilldelning beslutas i princip av den myndighet som fastställer resp. timplan.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Timplanerna spelar en avgörande roll för vilka schabloner som skall användas för timtilldelningen. Därför bör schablonerna beslutas av den myndighet som fastställer resp. timplan.

För *linjerna* fastställs timplanerna av regeringen, som alltså också bör besluta vilka schabloner som skall gälla för dessa.

Timplaner för *påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser* fastställs normalt av SÖ. I fråga om regionalt arbetsmarknadsanknutna påbyggnadsutbildningar (s. k. RA-kurser) bedrivs fr. o. m. innevarande läsår en landsomfattande försöksverksamhet med beslut av länskolnämnderna. För lokalt arbetsmarknadsanknutna specialkurser (s. k. LA-kurser) får skolstyrelsen enligt 8 kap. 1 a § skolförordningen fastställa timplaner inom de ramar som SÖ föreskriver.

För specialkurserna bör *principerna* för schablonerna läggas fast i regeringsföreskrifter. I fråga om RA-kurser kan, som också SÖ i ett tidigare sammanhang föreslagit, vissa tak för resurstilldelning behöva fastställas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av SÖ (jfr prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 132). Jag avser här att återkomma till regeringen med förslag. När det gäller LA-kurser, bör SÖ få fastställa vissa standard-schabloner.

Såväl de tvååriga yrkesinriktade linjerna som påbyggnadsutbildningarna och de andra specialkurserna kommer att beröras av de förslag som kan bli följden av beredningen av förslag från ÖGY (arbetsgruppen för översyn av den gymnasiala yrkesinriktade utbildningen). Därvid bör eventuella förändringar beträffande de yrkesinriktade studievägarna kunna underlättas av att principer och schabloner för resurstilldelning ligger klara.

6.5 Vissa särskilda resurser

6.5.1 Specialidrott

Mitt förslag: Om kombination med specialidrott förekommer, skall extra timmar beräknas för skolhuvudmannen.

Arbetsgruppens förslag: Om kombination med specialidrott förekommer, skall komplettering göras av koefficienterna i tilläggsresurserna hos skolhuvudmannen.

Remissinstanserna: Särskilda resurser för specialidrott (liksom för lågfrekventa språk och den s. k. återföringsresursen, avsnitt 6.5.4 resp. 6.5.5) är exempel på sådan "öronmärkning" som ett par länskolnämnder skulle

vilja minska i sin strävan att förenkla schabloniseringen (avsnitt 3). En läns skolnämnd och en kommun finner däremot en särbehandling härvidlag nödvändig. Övriga remissinstanser har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för mitt förslag: Riksrekryteringen till undervisningen i specialidrott behöver uppmärksammas i fråga om resurstilldelningen till små kommuner. Vid beräkningar (bilaga 5, avsnitt 6.2) har framkommit att den redovisade resursen för specialidrott motsvarar ca 0,5 lärarveckotimmar/elev. En resurs i denna storleksordning bör därför brytas ut ur den totala resursvolymen och fördelas som extra timmar till de kommuner där kombination med specialidrott förekommer.

6.5.2 B-klasser

Mitt förslag: Om s. k. B-klasser förekommer, skall i grundresurserna extra timmar beräknas för undervisning i fackteori.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Med B-klasser avses sådana klasser med delningstalet 16, som är sammansatta av elever från årskurs 1 och årskurs 2. Sådana klasser får delas under ett antal veckotimmar i fackteori. En särskild timresurs motsvarande detta timental bör beräknas för klasser av detta slag.

6.5.3 Specialklasser

Mitt förslag: När specialklasser (för t. ex. rörelsehindrade) förekommer, skall för varje sådan klass som grundresurs beräknas det antal veckotimmar som anges i timplanen. Tilläggsresurs skall därför inte beräknas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Enligt gällande bestämmelser får specialklasser anordnas för sådana elever som på grund av handikapp har svårt att följa den vanliga undervisningen. Specialklasser kan ha 5–13 elever.

Vid timtilldelningen måste sådana klasser liksom hittills för olika ämnen kunna få det antal veckotimmar som anges i timplanen.

När det gäller stödundervisning och frivillig undervisning i t. ex. musik innebär mina förslag i det föregående att resurser för sådana ändamål beräkningsmässigt ingår i tilläggsresurserna för olika studievägar. Den samlade resurs, som skolhuvudmannen får, möjliggör att stödundervisning och frivillig undervisning anordnas även för elever i specialklasser.

Mitt förslag: Om lågfrekventa moderna språk förekommer, skall visst timtal beräknas för varje undervisningsgrupp.

Arbetsgruppens förslag: Om lågfrekventa moderna språk förekommer, skall en komplettering göras av koefficienterna i tilläggsresurserna för de berörda studievägarna hos skolhuvudmannen.

Remissinstanserna: Samma synpunkter som i fråga om specialidrott (avsnitt 6.5.1).

Skälen för mitt förslag: I gymnasieskolan förekommer undervisning i ett antal språk med normalt små elevgrupper (latin, grekiska, finska, italienska, kinesiska, portugisiska och ryska). För dessa finns särskilda regler för minsta gruppstorlek (fem elever) och högsta gräns för timreduktioner (nio elever). I ett schabloniserat, delvis elevantalsrelaterat resurssystem kan det finnas risk för att benägenheten blir mindre att låta grupper starta i dessa ämnen. Därför bör särskilda åtgärder vidtas redan vid utformningen av ett schablonsystem. Variantämnet latin har tillgodosetts i detta avseende redan i samband med utformningen av resurserna för H-linjen (avsnitt 6.1 och bilaga 5, avsnitt 3.2). Timmar i de sex övriga nyssnämnda ämnena bör brytas ut ur den totala resursvolymen och reserveras för undervisningen i dessa språk. Antal lärarveckotimmar, elever och lärarveckotimmar per elev i de olika årskurserna redovisas i bilaga 5, avsnitt 6.3.

6.5.5 Den nuvarande återföringsresursen

Mitt förslag: Om alternativa timplaner (AT-planer) tillämpas, skall grundresurserna för resp. årskurs av de berörda studievägarna hos skolhuvudmannen få ett särskilt tillskott.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med mitt förslag.

Remissinstanserna: Samma synpunkter som i fråga om specialidrott (avsnitt 6.5.1).

Skälen för mitt förslag: Den särskilda återföringsresurs på 1900 veckotimmar, som är avsedd att kompensera mer omfattande effekter av timreduktionssystemet, fördelas i dag till allra största delen på kommuner med alternativa timplaner. Kommuner med små skolenheter har helt naturligt oftare än andra kommuner grupper, där timreduktioner kan förekomma. *Antalet* reducerade timmar kan där tänkas bli lika stort som i en större skolenhet med många undervisningsgrupper.

I ett elevantalsrelaterat resurstilldelningssystem blir dock, enligt de beräkningar som gjorts, behovet av compensation mindre. Endast hälften av återföringsresursen bör därför fördelas jämnt mellan de kommuner som har gymnasieskola med alternativa timplaner. Den återstående hälften, dvs. 950 veckotimmar, bör föras till den garantiresurs som jag senare kommer att föreslå (avsnitt 13).

Mitt förslag: Den nuvarande extra resursen i svenska tillförs grundresurserna för de linjespecifika ämnena i årskurs 2 av linjerna Ba, Be, Et, Fo, Jo, Li, Pr, Sb, Td, Te, Tr och Ve.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i princip med mitt förslag.

Remissinstanserna: Lärarnas Riksförbund förordar att resursen förs till de gemensamma ämnena.

Skälen för mitt förslag: Sedan läsåret 1984/85 har avsatts en särskild stödresurs på 7.5 milj. kr., motsvarande ca 900 veckotimmar, för undervisning i svenska i årskurs 2 av de tolv tvååriga linjer som tidigare enligt timplanen haft endast ettårig obligatorisk svenska. Fr. o. m. läsåret 1985/86 är tvåårig svenska obligatorisk. För att denna resurs skall nå de linjer och elever den är avsedd för bör den inräknas i formlerna för linjespecifika ämnen på de aktuella tvååriga linjerna Ba, Be, Et, Fo, Jo, Li, Pr, Sb, Td, Te, Tr och Ve (bilaga 5, avsnitt 6.6).

7 Särskilda frågor rörande timtilldelning och organisation

7.1 Justeringar i beräkningsunderlaget med hänsyn till timplaneändringar m. m.

Timreduktioner

Lsåret 1984/85 infördes ett utvidgat system för *timreduktioner*, där antalet timmar i undervisningsgrupper med delningstalet 30 successivt reduceras, när elevantalet understiger 24, 18 och 12 elever. Dessa timreduktioner avsåg bl. a. att kompensera de ökade statsbidragsutgifter som följde med den minskade s. k. självstudietiden ("lärarlösa lektioner"). Av den ytterligare besparing på statsbidraget som timreduktionerna beräknades medföra har avsatts den särskilda återföringsresurs, som nyss behandlades, på 15 milj. kr., motsvarande ca 1900 lärarveckotimmar för de minsta skolorna, dvs. främst skolor med alternativa timplaner. Den återstående insparade resursen beräknades 1983 till 60 milj. kr. eller ca 7600 lärarveckotimmar.

Den minskning i antalet lärarveckotimmar som de 1984 införda timreduktionerna medför har i mina beräkningar fördelats över samtliga studievägar och årskurser. Härvid har hänsyn tagits dels till antalet undervisningsgrupper, dels till medelvärdet elever per grupp. Ju fler grupper det finns och ju mindre elevantalet i dem är, desto större är ju sannolikheten för timreduktioner.

Dessa timtalsförändringar har alltså arbetats in i koefficienterna i resursschablonerna. På de tvååriga linjerna har detta till större delen gjorts i schablonerna för de gemensamma ämnena. En mindre del av timreduktionerna har lagts ut i linjespecifika ämnen i klasser med delningstalet 30 på studievägar, där det genomsnittliga elevantalet understiger 24 (bilaga 5, avsnitt 6.5).

Fr. o. m. läsåret 1985/86 är, som jag nyss berört, tvåårig kurs i svenska obligatorisk på samtliga tvååriga linjer. Detta innebär en förändring för de linjer som har delningstalet 16 samt linjerna Jo, Sb, Td och Te, där svenska tidigare endast förekommit i årskurs 1. Detta innebär också att tillvalsämnen i årskurs 2 bytts ut mot svenska.

För tillvalsämnena har totalt utgått mer resurser än vad som nu kan beräknas för obligatorisk svenska (bilaga 5, avsnitt 6.6). Denna mellanliggande resurs har nu tillgodoräknats kommunerna genom att räknas in i resurserna för gemensamma ämnen i vardera årskursen av tvååriga linjer. Jag räknar med att särskild uppmärksamhet vid resursfördelningen kommer att ägnas åt behoven för undervisningen i svenska i årskurs 2 av de tvååriga linjerna.

Ändrade timtal

Vid konstruktionen av ett schabloniserat statsbidragssystem måste hänsyn tas till att de timplanejusteringar som i framtiden behöver göras kan bli så enkla som möjligt att genomföra. Timplanejusteringar kan, som jag redan nämnt, bli aktuella för de tvååriga yrkesinriktade linjerna vid beredningen av ÖGY:s förslag.

Jag vill i sammanhanget crinra om att regeringen i årets budgetproposition inför läsåret 1986/87 inte har föreslagit några förändringar av timplanerna för linjerna – med undantag för en obetydlig justering av den i sammanhanget "lilla" musiklinjen.

7.2 Förhållandet mellan resurstilldelningssystemet och reglerna för organisationen m. m.

7.2.1 Utbildningsutbudet

För att en kommun eller landstingskommun skall få bedriva gymnasieskola med linjer eller specialkurser krävs tillstånd av SÖ. Genom beslut om tilldelning av elevplatser bestämmer länsskolnämnden eller, i vissa fall, SÖ vilken eller vilka studievägar som skolhuvudmannen får anordna fr. o. m. årskurs 1 eller motsvarande. Även i fråga om gren eller variant som börjar i högre årskurs beslutar den statliga skoladministrationen vilken eller vilka grenar och varianter som skolhuvudmannens gymnasieskola får omfatta. Mina förslag om principer för resurstilldelning föranleder inga ändringar i dessa hänseenden.

När det gäller planeringssystemet för gymnasieskolan har jag i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 21) nämnt att jag räknar med att senast inför nästa års budgetproposition kunna återkomma med de förslag till ändringar som kan föranledas av ÖGY:s förslag och SÖ:s redovisning av tre års erfarenheter av systemet.

Undervisning på en viss studieväg, som kommunens eller landstingskommunens gymnasieskola kan omfatta, får enligt gällande regler starta.

om antalet elever är lägst åtta vid undervisningens början. I vissa fall gäller ett annat lägsta antal än åtta. Länskolnämnden får medge undantag från krav på lägsta antal, om synnerliga skäl föreligger. Motsvarande regler bör tills vidare uppställas även med det nya resurstilldelningssystemet.

Krav på lägsta antal elever för start av undervisning gäller f. n. i princip även i fråga om sådan undervisning i ett enskilt ämne som inte innebär start av gren eller variant. Sådan undervisning får emellertid enligt nuvarande regler anordnas vid ett lägre elevantal än det föreskrivna genom att resurstimmar tas i anspråk. Mina förslag om resurstilldelning bör få till följd att särskilda regler om elevantal vid start av undervisning i ett enskilt ämne normalt inte skall behövas. Beträffande de lågfrekventa språk som beaktas särskilt vid resursberäkningen (avsnitt 6.5.4) bör nuvarande regler om lägsta elevantal fortfarande gälla.

F. n. finns också regler för fall där antalet elever under pågående undervisning sjunker under det tal som enligt föreskrifter eller länskolnämndens medgivande gäller för start av undervisningen. Principen är därvid att den årskurs av studievägen som har inletts slutförs. Om synnerliga skäl föreligger, får länskolnämnden därutöver medge att undervisningen på en studieväg slutförs. I ett enskilt ämne får undervisningen slutföras genom att resurstimmar tas i anspråk. Inom ett nytt resurstilldelningssystem bör man generellt låta skolhuvudmannen avgöra, om undervisningen skall fortsätta. Därvid skall givetvis hänsyn tas till elevernas möjligheter att fullfölja sin utbildning.

7.2.2 Klasser och grupper

Mitt förslag: Länskolnämndens medgivande skall inte längre krävas för att vid behov överskrida högsta elevantal om 30 eller 16 för klass eller grupp med två resp. en elev.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Ett par kommuner anser att en möjlighet till lokala beslut om visst överintag är i konsekvens med en schablonisering av resurserna. Personalorganisationerna ser en risk för generella överintag och avvisar förslaget.

Skälen för mitt förslag: Eleverna indelas i klasser och grupper. Med klass avses i gällande bestämmelser elever som i olika ämnen regelmässigt undervisas gemensamt. Med grupp avses elever som i ett visst ämne eller annars mera tillfälligt undervisas gemensamt. En klass får omfatta högst 30 elever eller, när det gäller vissa yrkesinriktade studievägar, högst 16 elever. Om särskilda skäl föreligger, får länskolnämnden medge att en klass får omfatta ett större antal elever. I varje ämne förs eleverna till grupper i den mån de kan samundervisas. Grupp anordnas för varje påbörjat 30-tal elever eller, i fråga om arbetsteknik eller motsvarande, varje påbörjat 16-tal elever. Om särskilda skäl föreligger, får länskolnämnden medge att en grupp omfattar mer än 30 eller 16 elever. Delning av klass eller grupp görs

f. n. genom att resurstimmar tas i anspråk. Att delningar av klass eller grupp inte får göras utanför ramen för resurstimmarna sammanhänger med statsbidragsgivningen. Däremot är "taken" vid 30 resp. 16 elever betingade av pedagogiska hänsyn.

Några regler om delning av klass eller grupp behövs inte i det nya resurstilldelningssystemet. Däremot innebär inte detta system att skälen för att ha tak vid 30 eller 16 elever faller bort. Behovet av att kunna göra undantag, när det handlar om mindre överskridanden med en till två elever, främst i samband med intagningen till årskurs 1, ökar emellertid genom det nya systemet. Erfarenheterna visar, som jag nämnt, att elevantalet ofta sjunker något under den tidigare delen av en utbildning. I ett elevantalsrelaterat statsbidragssystem med avstämningsdag mitt i läsåret måste ett erfarenhetsmässigt normalt bortfall av elever fram till avstämningsdagen kunna accepteras. En skolhuvudman bör därför utan tillstånd från länskolnämnden vid intagning, där så bedöms lämpligt, få överskrida 30-talet med upp till två elever och 16-talet med en elev. Överskridanden av denna omfattning har hittills kunnat göras efter lokala bedömningar och beslut på regional nivå. Det nya i mitt förslag är att besluten får tas lokalt och att resurser tillförs för extra elever.

Om erfarenheter ger vid handen att andra gränstal bör tillämpas, bör det som nu vara möjligt att begära dispens hos länskolnämnden. I det jag nu sagt om lokal bedömning av det lämpliga i överintag ligger också att ett sådant aldrig får ses som en generell åtgärd.

Tilldelningen av intagningsplatser i årskurs 1 uttrycks av länskolnämnden i termer av intagningsklasser. Det betyder exempelvis i fråga om den treåriga S-linjen att skolhuvudmannen i stället för 90 årselevplatser får 30 intagningsplatser i form av en intagningsklass. I synnerhet med den allmänna möjlighet till överintag som jag nu föreslår synes det vara praktiskt att behålla systemet med tilldelning i form av intagningsklasser. Det aktuella exemplet innebär att i en intagningsklass om 90 årselevplatser upp till 32 elever kan tas in. För de "överskjutande" eleverna får skolhuvudmannen, om dessa kan behållas, i det nya systemet – till skillnad mot i dag – extra resurser.

8 Beräkning av bidragsbelopp m. m.

Så här långt har mina förslag gällt principerna för statens *tilldelning* av resurser i timmar. Timmarna är underlag för statsbidraget. Nu övergår jag till att behandla *beräkningen av bidragsbeloppen* för timmarna samt vissa frågor om utbetalningen m. m.

Mitt förslag: Ett system med timbelopp och arvodesgrupper införs. I systemet skall hänsyn kunna tas till olikheter mellan skolhuvudmän, beroende på lärarnas lönenivå. För utbetalningarna införs ett förskotts- och slutregleringsförfarande.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i stort med mitt förslag såvitt gäller bidragsbelopp. Arbetsgruppens förslag var emellertid inriktat på veckotimpriser enligt grundskolans modell. Arbetsgruppen föreslog ett förskotts- och slutregleringsförfarande av ny modell.

Remissinstanserna: Statistiska Centralbyrån och statens arbetsgivarverk anser förändringarna beträffande beräkningen av bidragsbeloppen vara möjliga att genomföra utifrån tillgänglig lönestatistik och utan ändringar av nu gällande avtal. En kommun betonar i sitt yttrande att veckotimpriserna behöver ortsgupperas, eftersom variationerna mellan kommuner visar sig vara stora redan inom grundskolan. Ett par länskolnämnder och vissa kommuner vill ha kvar nuvarande system med rekvisition och utbetalning i faktiska kostnader, alternativt att veckotimpriser fastställs för varje enskild kommun.

Beträffande utbetalningen avvisar vissa kommuner förslaget. SÖ anser att de bestämmelser som på detta område gäller för grundskolans driftbidrag bör kunna vara vägledande även för gymnasieskolan.

Skälen för mitt förslag: Som en grund för förslagen om själva resurstilldelningen har jag redovisat vissa vitala avvägningsfrågor. Det har gällt att nå en rimlig balans mellan strävandena efter å ena sidan ett lätthanterligt system genom en långtgående schablonisering, å andra sidan minsta möjliga avvikelser från dagens resurstilldelning genom en långt driven detaljeringsgrad. Jag har också antytt hur omfattningen av statens bidrag till lärarlönekostnaderna påverkas av olika lärarkategoriernas undervisningskyldighet och lönenivå, beroende av t. ex. antalet tjänsteår.

Det nya systemet för resurstilldelning bör så långt möjligt vara kostnadsneutralt i förhållande till det nuvarande för såväl staten som kommunerna. Samtidigt måste det vara enkelt att administrera.

I och med att det nya systemet bygger direkt på timtilldelning ligger det närmast till hands att för själva bidragsberäkningen fastställa timbelopp. Därvid bör beaktas att det från lönekostnadssynpunkt finns olika slag av timmar, beroende på vilken kategori lärare som undervisar. Timbelopp bör fastställas på grundval av den genomsnittliga lönekostnaden för lärare av olika kategorier.

För grundskolans del varierar olika kommuners lärarlönekostnader. I bidragssystemet för grundskolan beaktas detta genom en konstruktion med arvodesgrupper utifrån den samlade lärarlönenivån i resp. kommun. Variationerna är inte mindre för gymnasieskolan med dess även i små kommuner mer skiftande uppbyggnad. Det synes mig därför nödvändigt att även för gymnasieskolans del ha ett antal arvodesgrupper för kommuner med olika lärarlönenivåer. Till grund för beräkningar rörande arvodesgrupper kan läggas statistik över den genomsnittliga lärarlönenivån för olika kommuner med gymnasieskola.

För utbetalningarna bör ett förskotts- och slutregleringsförfarande införas. Grundskolans modell kan inte utan vidare tillämpas. Hänsyn bör tas till förhållandena för gymnasieskolan.

Det bör få ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra vilken närmare utformning systemet bör ha.

9 Särskilda timresurser och bidrag för viss undervisning

Prop. 1985/86: 97

I den samlade timresurs som jag har föreslagit ingår inte timmar för hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråket, extra undervisning i svenska för elever med minoritetsspråk som hemspråk eller särskild undervisning för elever som på grund av handikapp, långvarig sjukdom eller liknande omständighet inte kan delta i vanligt skolarbete. För dessa ändamål behövs därför, som i dag, särskilda timresurser. På motsvarande sätt behöver det på den samlade resursen grundade allmänna undervisningsbidraget kompletteras med *särskilda undervisningsbidrag*, grundade på de särskilda timresurserna. Detta utvecklar jag i det följande.

9.1 Hemspråksundervisning m. m.

Mitt förslag: För hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråk ges en särskild timresurs enligt i huvudsak nuvarande regler.

För extra undervisning i svenska ges också en särskild timresurs, som tekniskt utformas på samma sätt som hemspråksresursen.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Enligt nuvarande regler lämnas statsbidrag till kostnader för *undervisning i hemspråk och studiehandledning på hemspråket* med 0.75 lärarveckotimmar för varje elev som deltar i sådan verksamhet under läsåret. Bidrag lämnas med belopp som för varje veckotimme motsvarar visst timarvode. Därvid beaktas elevantalet under den första hela kalenderveckan i november och den sista hela kalenderveckan i mars, varvid medeltalet elever läggs till grund för beräkningen. Bidraget rekvireras hos SÖ före den 1 september närmast efter redovisningsårets utgång.

Mina förslag om en samlad timresurs och ett allmänt undervisningsbidrag kräver inga ändringar i fråga om timresurs och statsbidrag till hemspråksundervisning m. m. Det kan emellertid vara naturligt att i sammanhanget göra vissa smärre justeringar i fråga om de senare. Tidpunkten för beräkning av elevantalet bör kunna anpassas till reglerna om avstämningsdag för beräkningen av den samlade resursen, dvs. till mitten av läsåret, vilket innebär en enklare administration. Vidare bör övervägas en annan teknik för fastställande av belopp för veckotimme. Något behov av förskotts- och slutregleringsförfarande föreligger inte. Bidraget bör liksom hittills utgå i efterskott.

För elever med minoritetsspråk som hemspråk får för *extra undervisning i svenska enligt gällande bestämmelser* i varje skolhuvudmans gymnasieskola tas i anspråk 0.85 lärarveckotimmar per deltagande elev och läsar. I fråga om statsbidrag för ianspråkta lärarveckotimmar gäller de nuvarande allmänna reglerna om statsbidrag för undervisning. Om dessa all-

männa regler ändras genom mina förslag i det föregående. måste även bidraget till extra undervisning i svenska ändras. Samma tekniska lösningar bör då tillämpas som i fråga om bidraget till hemspråksundervisning m. m.

9.2 Särskild undervisning

Mitt förslag: För timmar i särskild undervisning lämnas bidrag enligt visst veckotimpris.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: En länskolnämnd framför tanken att mer av den särskilda undervisningsresursen skulle kunna ingå i den allmänna, t. ex. genom en lämplig ökning av de elevantalsrelaterade tilläggsresurserna. I övrigt har inga synpunkter framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Särskild undervisning kan, beroende på omständigheterna, anordnas exempelvis på sjukhus eller i elevens hem. Den kan meddelas elev enskilt eller i grupp. Enligt 8 kap. 46 § skolförordningen bör undervisningen omfatta fem veckotimmar för en elev som får undervisning enskilt, medan gruppundervisning bör omfatta åtta veckotimmar för två elever och därutöver tre veckotimmar för varje ytterligare elev i gruppen, dock högst 26 veckotimmar för en grupp.

För de timmar som tas i anspråk för särskild undervisning gäller de nuvarande allmänna reglerna om statsbidrag för undervisning.

Nuvarande regler om timresursens storlek bör gälla i huvudsak oförändrade. När det gäller de rena statsbidragsreglerna bör ett visst veckotimpris fastställas årligen och bidragen utbetalas i efterhand på grundval av rekvisition från huvudmannen.

10 Förhållandet till andra statsbidrag till gymnasieskolan m. m.

I det föregående har jag talat om dels den samlade timresursen och det därpå grundade allmänna undervisningsbidraget, dels vissa särskilda timresurser och motsvarande särskilda undervisningsbidrag. Dessa timresurser och bidrag avser undervisning som ges inte bara av lärare utan också av rektorer, biträdande skolledare och syofunktionärer med undervisningsskyldighet.

Jag övergår nu till vissa frågor om andra bidrag till gymnasieskolan och deras förhållande till de allmänna och särskilda undervisningsbidragen. Dessutom kommer jag att behandla sådana fall där en lärare tjänstgör i såväl gymnasieskolan som annan utbildningsform.

10.1 Skolledningsbidrag

Riksdagen har godkänt förslagen i budgetpropositionen 1985 om beräkning och fördelning av en samlad skolledningsresurs för dels skolledaruppgifter, dels specialfunktioner som i dag fullgörs av huvudlärare och institutionsföreståndare (prop. 1984/85: 100 bil. 10 s. 179 ff, UbU 18, rskr 272). Som jag anført i budgetpropositionen 1986 (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 145) bör reformen skjutas upp till den 1 juli 1987 för att samordning skall kunna nås med de förslag jag här lägger fram.

Enligt vad jag nyss framhållit inkluderar de föreslagna undervisningsbidragen även ersättning för undervisning som fullgörs av en rektor eller en biträdande skolledare. Skolledningsbidraget måste därför rent tekniskt samordnas med de föreslagna allmänna och särskilda undervisningsbidragen och utformas så att det inte omfattar annat än resurser för ren skolledning, inkl. specialfunktioner.

Det bör få ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra den närmare utformningen av samordningen av de olika bidragen.

10.2 Syobidrag

Statsbidrag till studie- och yrkesorientering (syo) i gymnasieskolan lämnas med ett visst belopp per elev och redovisningsår. Detta bidrag berörs inte av de föreslagna förändringarna i fråga om bidrag till undervisningen. Det kan emellertid finnas skäl att överväga vissa detaljer beträffande syobidraget, exempelvis valet av tidpunkt för beräkningen av det bidragsgrundande elevantalet.

Som jag nämnde inkluderar de föreslagna timresurserna även undervisning som fullgörs av en syofunktionär.

10.3 Särskilda lönekostnadsbidrag

Mitt förslag: Särskilda lönekostnadsbidrag införs i fråga om sådana till undervisning hänförliga lönekostnader som f. n. är bidragsgrundande men inte täcks av de nya, allmänna reglerna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Ett par remissinstanser föreslår en schablonisering även av den beräknade vikarieresursen.

Skälen för mitt förslag: De allmänna och särskilda undervisningsbidragen avser lönekostnader för undervisningen. Det finns emellertid vissa lönekostnader som i dag är bidragsgrundande men som inte är beaktade i undervisningsbidragen.

Exempel på sådana lönekostnader är kallortstillägg, avlöning till den som fullgör handledd praktik samt arvode för särskild prövning.

Ett ytterligare exempel är följande. Om en lärare eller någon annan med undervisningsskyldighet under bortavaro från sin tjänst har helt eller delvis

behållna löneförmåner och en ersättare anställs för undervisningen under bortavaron, får skolhuvudmannen genom undervisningsbidragen ersättning för den senares lön men däremot ingen ersättning för de kvarvarande löneförmånerna till den bortavarande. Om det är fråga om tjänstledighet för personalutbildning, kan bidrag till de behållna löneförmånerna liksom hittills regleras genom systemet med bidrag till lokal skolutveckling. Jag skall strax återkomma till detta (avsnitt 10.4). Men om bortavaron har andra orsaker, behövs ett komplement till undervisningsbidragen.

I princip bör för alla sådana till undervisning hänförliga lönekostnader som f. n. är bidragsgrundande särskilda lönekostnadsbidrag införas, om de nya reglerna annars skulle få till följd att bidraget upphörde.

I det föregående (avsnitt 5) har jag berört fall där lärartimmar i den samlade resursen frigörs genom att "korttidsvikarier" inte anlitas. Därvid föreslog jag att de frigjorda timmarna liksom hittills skall få användas för förstärkningsändamål. Bidrag till de frigjorda lärartimmarna lämnas genom det allmänna undervisningsbidraget, eftersom timmarna ju ingår i den samlade resursen. Om de frigjorda lärartimmarna t. ex. beror på att en lärare är sjuk, bör hans löneförmåner ersättas genom särskilt lönekostnadsbidrag.

Särskilda lönekostnadsbidrag bör kunna betalas ut i efterskott på rekvisition från huvudmannen före den 1 september närmast efter redovisningsårets utgång.

10.4 Bidrag till lokal skolutveckling

I förordningen (1982:608) om statsbidrag till lokal skolutveckling m. m. finns föreskrifter om statsbidrag till lokal skolutveckling – personalutbildning och lokalt utvecklingsarbete – avseende grundskolan, gymnasieskolan, komvux och grundvux. Statsbidrag lämnas för varje redovisningsår med summan av bl. a. belopp som beräknas med utgångspunkt i vissa statsbidrag till gymnasieskolan (bidrag 2). I underlaget för bidrag 2 ingår statsbidrag som i huvudsak motsvarar nu föreslagna allmänna och särskilda undervisningsbidrag, skolledningsbidrag och särskilda lönekostnadsbidrag. Vissa tekniska förändringar behöver göras i bestämmelserna om statsbidrag till lokal skolutveckling med anledning av ändringarna i fråga om andra bidrag.

10.5 Socialavgiftsbidrag och reducerat lönekostnadspålägg

Enligt nuvarande bestämmelser lämnas statsbidrag till kostnader för sjukförsäkringsavgift, folkpensionsavgift och tilläggsavgift med belopp som motsvarar vissa procentsatser av statsbidrag som i huvudsak motsvarar nu föreslagna allmänna och särskilda undervisningsbidrag, skolledningsbidrag och särskilda lönekostnadsbidrag. Vissa tekniska förändringar behöver göras i bestämmelserna om socialavgiftsbidrag med anledning av ändringarna i fråga om övriga bidrag. Därutöver bör en förenkling kunna åstadkommas genom att socialavgiftsbidragen betalas ut utan särskild rekvisition från skolhuvudmannen.

Reducerat lönekostnadspålägg beräknas f. n. på statsbidrag som ligger till grund för socialavgiftsbidrag. Även här ser jag endast behov av rent tekniska ändringar i fråga om reducerat lönekostnadspålägg.

10.6 Bidrag till inbyggd utbildning

För inbyggd utbildning inom industri och hantverk samt handels- och kontorsyrken inom gymnasieskolan har en kommun rätt till statsbidrag med visst belopp per elev och undervisningstimme. Bidraget är avsett för den ersättning som kommunen betalar företagen och institutionerna för de utbildningsplatser som de tillhandahåller. Viss del av bidraget får användas för samverkan, tillsyn m. m.

I vissa fall kan kommunen välja mellan att anordna undervisning med skolans egna lärare och att anordna den som inbyggd utbildning. De av mig här föreslagna timresurserna beräknas som om undervisningen i alla sådana fall anordnas med skolans egna lärare. För att inte dubbel ersättning skall utgå, måste därför de nuvarande bestämmelserna om statsbidrag till inbyggd utbildning modifieras.

10.7 Särskilda bidrag till kurser för invandrarungdom

Mina förslag om timresurser för undervisning samt allmänna och särskilda undervisningsbidrag avser även kurser för invandrarungdom. Däremot inkluderas inte i dessa bidrag det särskilda bidrag för merkostnader om högst 25 000 kr. per kurs som enligt nu gällande bestämmelser kan lämnas. Reglerna om detta särskilda bidrag bör inte ändras med anledning av de nu framlagda förslagen.

10.8 Särskilda åtgärder i gymnasieskolan

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit bl. a. en uppdelning av bidragen till särskilda åtgärder på skolområdet (SÅS). För gymnasieskolans del har föreslagits ett särskilt anslag (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 151 f). Tills vidare bör inte någon saklig ändring i systemet göras med anledning av de här framlagda förslagen.

10.9 Bidrag till vissa trygghetsåtgärder

Mina förslag föranleder ett par tekniska ändringar i förordningen (1984:626) om statsbidrag till kostnader för vissa trygghetsåtgärder för skolledare, biträdande skolledare och lärare i kommunal utbildning.

10.10 Lärare som tjänstgör i både gymnasieskolan och annan utbildningsform

Det förekommer att en lärare tjänstgör i både gymnasieskolan och en annan utbildningsform. Systemet med allmänna och särskilda undervisningsbidrag ger det bidrag som skall lämnas för gymnasieskoldelen. Bidrag

till den andra delen av tjänstgöringen får lämnas enligt reglerna för den utbildningsform det är fråga om. Reglerna för bidrag till andra utbildningsformer måste emellertid rent tekniskt ses över för att säkerställa att betalning för gymnasieskoldelen inte lämnas även enligt dem.

När det gäller bidrag som avser behållna löneförmåner under tjänstledighet eller speciella löneförmåner som kallortstillägg i fråga om lärare som tjänstgör i flera utbildningsformer, bör bidrag i princip lämnas helt inom ramen för systemet för gymnasieskolan, om personen är anställd som lärare i gymnasieskolan.

11 Förväntade effekter för skolhuvudmännen m. m.

Som jag redovisat har underlaget för mina beräkningar av timresurserna varit senast kända resursuttag. För de ämnen – främst vissa lågfrekventa språk – om vilka tidigare fattats särskilda beslut bör även i fortsättningen gälla vissa garantiregler. I förslagen om resursschabloner har valts en relativt hög detaljgrad för att minimera de vid en övergång till ett schablon-system ofrånkomliga avvikelserna från dagens resursbild.

Det är svårt att mer i detalj förutse effekter av de föreslagna förändringarna. Jag vill dock stryka under att de utgår från den senast kända resursbilden för enskilda ämnen eller ämnesgrupper i olika kommuner och i olika typer av enskilda skolenheter.

En uttalad avsikt med förändringsförslagen är att förenkla den administrativa hanteringen av resurstilldelning och statsbidragsfrågor i allmänhet. Den för skoladministrationen viktigaste förändringen till följd av förslagen bör bli att en rad särskilda resursbestämmelser försvinner genom att "lösas in" i schablonformlerna. Detta gäller t. ex. systemet med timreduktioner etappvis, vilket – som också framhölls redan i förslaget om detta – varit att se som ett steg på vägen mot ett elevantalsrelaterat resurssystem.

En samlad resurstilldelning till skolhuvudmannen bör ge utrymme för en mer behovsstyrd resursanvändning.

En strävan har varit att så långt möjligt begränsa antalet schabloner. Samtidigt fordrar en anpassning mellan det gällande och schablonsystemet i princip en schablon för varje studieväg och årskurs. Det föreslagna systemet innebär en avsevärd förenkling i rapporteringshänseende jämfört med den tidigare vår- och höstrapporteringen liksom även med de nuvarande preliminära och slutliga rapporterna.

12 Genomförande

Mitt förslag: Ändringarna genomförs den 1 juli 1987.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: En instans föreslår ett genomförande redan den 1 juli 1986 och en annan först den 1 juli 1988. Ett par länskolnämnder förordar

att förändringarna till att börja med genomförs försöksvis. Ett antal remissinstanser betonar vikten av noggrann uppföljning och möjligheter till justeringar av systemet.

Skälen för mitt förslag: Jag anser det väsentligt att de förändringar som jag föreslagit kan genomföras så snart det är möjligt. Samtidigt måste hänsyn tas till den förberedelsestid som behövs för den statliga skoladministrationen och för skolhuvudmännen. Jag ser en klar fördel i att resurssystemen för lärare och skolledare kan förändras samtidigt. Därmed vinnas en större flexibilitet för kommunerna även i fråga om skolledningsresurserna.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra vilka övergångsregler som kan behövas.

13 Garantiresurs

Mitt förslag: Under en treårig övergångstid skall det finnas en garantiresurs, ur vilken timmar kan tilldelas skolhuvudmän, för vilka det nya systemet innebär kraftiga bidragsminskningar.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: SÖ samt flera länskolnämnder och kommuner tillstyrker en garantiresurs, i några fall med olika preciseringar. Till exempel anser både länskolnämnden i Hallands län och skolstyrelsen i Lycksele att en garantiresurs måste kunna tillskjutas vid en bidragsminskning över fem procent. Några kommuner vill inte ha en begränsning till tre år. Länskolnämnden i Gotlands län föreslår att en speciell utjämningsresurs "bryts ut" och tilldelas länskolnämnderna.

Skälen för mitt förslag: Genom att resurstilldelningen beräknas utifrån den senast kända resursbilden blir förändringen totalt sett kostnadsneutral under i övrigt oförändrade förhållanden. Som följd av det ändrade systemet bör det därför endast bli fråga om marginella förändringar på kommunnivå. Kostnadsfördelningen mellan stat och kommun bör likaså förbli i det väsentliga oförändrad.

Beräkningar av det samlade kommunala utfallet redovisas i bilaga 6, avsnitt 6. Av de simuleringar som genomförts framgår att bland de 184 aktuella kommunerna med gymnasieskola har i dag endast 9 ett resursuttag som med 5 % eller mer överstiger den resursmängd de skulle få med det här föreslagna systemet. 38 kommuner skulle med detta få en resursmängd som med 5 % eller mer översteg det resursuttag de har i dag. Att det är så många fler kommuner som får en resursökning beror – med ett neutralt totalutfall – på att dessa kommuner är mindre än dem som får en minskning.

En "garantiresurs" bör, enligt min mening, under en treårig övergångstid kunna erbjudas selektivt till sådana skolhuvudmän, för vilka de föreslagna resursmodellerna visar sig leda till en kraftigt minskad statsbidragstäckning. En förutsättning är därvid att skolorganisationen ordnats på ett rimligt rationellt vis. I garantiresursen bör, som jag redan nämnt, ingå hälften av den hittillsvarande återföringsresursen (avsnitt 6.5.5).

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att fördela garantiresursen. Jag ämnar återkomma med närmare förslag om garantiresursen inför nästa budgetproposition.

14 Särskilda frågor

14.1 Uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan

Mitt förslag: Ändringarna i systemet för resurser för den reguljära utbildningen i gymnasieskolan påverkar i vissa avseenden förhållandet mellan å ena sidan uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan och å andra sidan den reguljära utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får avgöra vilka anpassningar som behövs.

Provisoriska bestämmelser, som gäller för tiden fram till den 1 juli 1987, reglerar endast undervisning av uppdrags elever i egna grupper. Föreskrifter rörande samundervisning med ordinarie elever meddelas i samband med ändringarna för den reguljära utbildningen.

Skälen för mitt förslag: Riksdagen fattade i november 1985 beslut om uppdragsutbildning (prop. 1984: 85: 195, UbU 1985/86: 4, rskr 16). I den då antagna lagen (1985: 903) om uppdragsutbildning i anslutning till det kommunala skolväsendet m. m. finns bl. a. föreskrifter om att en kommun eller landstingskommun, som är huvudman för gymnasieskola, får bedriva uppdragsutbildning i anslutning till sin gymnasieskola. Uppdragsutbildningen skall enligt lagen i fråga om art och nivå ha anknytning till verksamheten i huvudmannens gymnasieskola men får inte motsvara någon linje. I frågor som rör förhållandet till gymnasieskolan (den reguljära utbildningen) skall enligt lagen föreskrifter meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana frågor är bl. a. anlitande av personal med statligt reglerade tjänster, undervisning av uppdrags elever tillsammans med ordinarie elever (samundervisning) och den ekonomiska regleringen i förhållande till staten, som inte skall ha några bidrags- eller pensionskostnader hänförliga till uppdragsutbildningen.

Utformningen av föreskrifter om förhållandet mellan uppdragsutbildningen och den reguljära verksamheten påverkas av de förändringar som jag har föreslagit i fråga om tilldelningen av resurser för den reguljära verksamheten. Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra vilka regler som krävs för anpassningen.

Jag vill beträffande uppdragsutbildningen peka på en fråga som rör tiden fram till den 1 juli 1987, då ändringarna beträffande den reguljära verksamheten avses bli genomförda.

Det nuvarande regelsystemet för den reguljära verksamheten föranleder en rad speciella regler i fråga om samundervisning och den ekonomiska regleringen i förhållande till staten, när denna form av uppdragsutbildning tillämpas. En schablonisering beträffande timunderlag och statsbidrag till

lärarlöner i gymnasieskolan med anslutande följdändringar gör det möjligt att åstadkomma enklare regler beträffande uppdragsutbildning i form av samundervisning.

Uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan skall enligt riksdagsbeslutet kunna bedrivas före den 1 juli 1987. Det är emellertid olyckligt att införa en rad speciella föreskrifter som delvis upphävs och delvis ändras redan efter drygt ett år. Regeringen har därför utfärdat en tidsbegränsad förordning med provisoriska föreskrifter som reglerar endast undervisning av uppdrags elever i egna grupper. Regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av lösningen med provisoriska föreskrifter.

14.2 Utbildningsformer, vilkas regler anknyter till de nuvarande reglerna för gymnasieskolan

Mitt förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får avgöra vilka följdändringar som skall genomföras för korrespondensundervisning på gymnasial nivå och för riksinternatskolor och vissa andra fristående skolor.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga synpunkter har framförts på förslaget.

Skälen för mitt förslag: Det finns vissa utbildningsformer, vilkas regler anknyter till de nuvarande reglerna för gymnasieskolan. Vid ändring av dessa regler uppkommer frågan om vad som bör gälla för de andra utbildningsformerna.

Korrespondensundervisning på gymnasial nivå

I en ämbetskrivelse från 1971 finns bestämmelser om korrespondensundervisning på gymnasial nivå. En kommun kan få regeringens medgivande att anordna sådan undervisning. För studiehandledning får bl. a. timlärare anställas. Vissa av statsbidragsföreskrifterna anknyter till reglerna för gymnasieskolan.

Det bör få ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra vilka följdändringar som bör göras i reglerna för korrespondensundervisningen med hänsyn till ändringarna beträffande gymnasieskolan.

Riksinternatskolor m. m.

Riksinternatskolor, skolor som omfattas av privatskolförordningen (1967: 270). Bergsskolan i Filipstad samt de två fristående lantbruksskolorna Apelrydsskolan och Vackstanässkolan följer i fråga om bl. a. timtilldelning och statsbidragskonstruktion regler som delvis sammanfaller med reglerna för gymnasieskolan.

Det bör få ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen

bestämmer att avgöra vilka följdändringar som bör göras i dessa regler med hänsyn till ändringarna beträffande gymnasieskolan.

Vissa fristående skolor utan statligt reglerade tjänster får bidrag till undervisning på gymnasial nivå enligt andra regler än de nu gällande föreskrifterna för gymnasieskolan. Dessa andra regler bör kunna gälla tills vidare, oberoende av de ändringar som genomförs för gymnasieskolan.

Komvux m. m.

Grundvux, komvux och kommunal högskoleutbildning utanför vårdområdet har inte gymnasieskolans timtilldelningssystem, men när det gäller rena statsbidragsregler omfattas de av delvis samma föreskrifter som gymnasieskolan.

Statskontoret har i sin rapport lämnat från varandra fristående förslag beträffande gymnasieskolan och komvux. I rapporten förordar statskontoret beträffande komvux att resurser skall tilldelas enligt det förslag som framlagts av komvux-utredningen under beteckningen alternativ 1. Detta förslag innebär endast en förenkling av nuvarande system för resursutnyttjande. Riksdagen har hösten 1984 beslutat om vissa förändringar som bygger på detta förslag (prop. 1983/84: 169. UbU 1984/85: 1, rskr 11).

Vad gäller komvux och grundvux kan det, som jag anfört i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 10 s. 166), finnas skäl att på sikt försöka schablonisera bidragen. För kommunal högskoleutbildning utanför vårdområdet bör nuvarande regler gälla tills vidare.

15 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att timtilldelningen i gymnasieskolan schabloniseras genom grundresurser och tilläggsresurser enligt de allmänna principer jag har förordat (3 och 6).¹
2. godkänna att grund- och tilläggsresurserna beräknas för hela kommunen och ges som en samlad resurs till skolhuvudmannen (4),
3. godkänna vad jag har förordat om timreduktioner i förhållande till timplanernas timtal (5),
4. godkänna vad jag har förordat om användningen av den samlade resursen (5),
5. godkänna vad jag har förordat i fråga om högsta antal elever i klass eller grupp (7.2.2),
6. godkänna att ett system med timbelopp och arvodesgrupper införs i enlighet med vad jag har förordat (8),
7. godkänna att ett förskotts- och slutregleringsförfarande införs i enlighet med vad jag har förordat (8),
8. godkänna vad jag har förordat om särskilda timresurser och bidrag för viss undervisning (9.1 och 9.2),

¹ Siffrorna inom parentes anger avsnitt i föredragandetexten.

9. godkänna vad jag har förordat om särskilda lönekostnadsbidrag (10.3),

10. godkänna vad jag har förordat om genomförande och garanti-resurs (12 resp. 13),

11. godkänna vad jag har förordat i fråga om uppdragsutbildning (14.1) samt

12. godkänna vad jag har förordat i fråga om följdändringar för korrespondensundervisning på gymnasial nivå och för riksinternat-skolor och andra fristående skolor med regelsystem som liknar gymnasieskolans (14.2).

16 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Nuvarande regelsystem med förklaring av termer och linjeförkortningar m. m.

1 Statsbidragssystemet

Allmänt

Statsbidraget till driftkostnader för gymnasieskolan regleras till största delen genom förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning. Statsbidrag lämnas enligt denna förordning till faktiska lönekostnader för skolledare och lärare för utbildning enligt gällande bestämmelser. I förordningen specificeras vilka löncarter som får räknas in i lönekostnaden. Kommunerna får rekvidrera statsbidraget för löner månadsvis. Statens bidrag till att täcka kostnader för gymnasieskolan utgörs därutöver av bidrag till utrustning. I regleringsbrev för budgetåret 1985/86 avseende anslag till skolväsendet finns under B 17. Bidrag till driften av gymnasieskolor ett anslag om 3 775 milj. kr. Under B 20. Bidrag till utrustning för gymnasieskolan m. m. upptas ett anslag om 199 milj. kr.

Enligt det nuvarande statsbidragssystemet för gymnasieskolan får primärkommuner och landstingskommuner statsbidrag till de faktiska lärarkostnaderna. Detta innebär att statsbidrag skall utgå till lärarlöner för den organisation som skolan får ha enligt dels beslut som fattas av SÖ och länskolnämnden, dels bestämmelser i skolförordningen och timplanerna. I praktiken hämtas underlaget för rekvisition av lärarlönebidraget från resp. kommuns lönesystem.

Bestämmelser i statsbidragsförordningar

Den grundläggande och mest omfattande av de förordningar som reglerar statsbidrag till gymnasieskolan m. m. är förordningen (1966: 115, omtryckt 1977: 490, ändrad senast 1985: 588) om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning. Denna förordning gäller statsbidrag till kommuner och landstingskommuner till kostnader för driften av gymnasieskolor och kommunal högskoleutbildning utanför vårdområdet. Regelsystemet i förordningen gäller också för statsbidrag till kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna i den omfattning som anges i separata förordningar för dessa skolformer.

Statsbidrag utgår enligt nämnda förordning enligt följande.

- Statsbidrag utgår med belopp som motsvarar lönekostnaderna för skolledare, biträdande skolledare, huvudlärare, lärare och institutionsföreståndare vid gymnasieskolan. Vilka delposter som skall räknas in i lönekostnaderna finns preciserat i 5 §. Tjänstgöring vid kommunal vuxenutbildning skall vid statsbidragsrekvisitionerna alltid separeras från tjänstgöringen vid gymnasieskola (5–8 §§).

- När annan än lärare leder timme till förfogande (ttf), utgår statsbidrag för varje sådan timme och klass enligt visst timarvode (9 §).
- Till ersättning åt föreläsare utgår i vissa fall statsbidrag (10 §).
- För inbyggd utbildning inom industri och hantverk samt handels- och kontorsyrken i gymnasieskolan har kommun rätt till statsbidrag med visst belopp per elev och undervisningstimme inom timplanens ram. Beloppet fastställs per studieväg och yrkesinriktning årligen av SÖ (12 a §).

Här nämnda statsbidrag rekvideras hos SÖ i efterhand för varje månad. Vidare utgår enligt samma förordning – genom rekvisition hos SÖ efter redovisningsårets slut, dock före 1 september – statsbidrag årsvis för kostnader för undervisning i hemspråk och studiehandledning på hemspråket.

Vidare utgår efter rekvisition per kalenderhalvår statsbidrag till kostnader för sjukförsäkringsavgifter och folkpensionsavgifter för lärare m. fl. Dessa bidrag utgår med 11,9 % av statsbidraget för lönekostnader (20 §). Dessutom utgår bidrag per redovisningsår för kostnaderna för tilläggs-pensionsavgifter enligt viss procentsats av lönekostnaderna (20 a §). Procentsatsen varierar från år till år. För redovisningsåret 1985/86 är den 9,50 %.

Enligt förordning (1981: 449, ändrad senast 1985: 596) om minskning av vissa statsbidrag till kommunal utbildning skall alla bidrag enligt statsbidragsförordningen (1966: 115) med undantag av bidragen för inbyggd utbildning minskas med 2 %. När det gäller utbildning inom vårdområdet som landstingskommun anordnar skall minskning ske med 20 %.

Utöver förordningen om statsbidrag till driftkostnader till viss kommunal utbildning utgår statsbidrag för drift av gymnasieskolan även enligt vissa andra förordningar.

Någon egentlig granskning av kommunens rekvisition av statsbidragsbelopp i relation till den fastställda skolorganisationen sker inte vare sig hos länskolnämnden eller hos SÖ. Huvudansvaret för revision av statsbidrag till gymnasieskolan åvilar kommunens revisorer.

Kommunen erhåller statsbidrag till gymnasieskolan genom olika för-faringssätt. Skolstyrelsen rekviderar flertalet statsbidrag från SÖ. I vissa fall ansöker den om tilldelning av statsbidrag hos SÖ eller länskolnämnden.

Statsbidrag som utgår enligt förordningen (1966: 115) får en kommun såsom nämnts rekvidera hos SÖ varje månad. SÖ skall betala ut rekviderat belopp snarast möjligt. Utbetalning får dock inte ske förrän i månaden efter den månad bidraget avser. Andra statsbidrag utbetalas också i efter-hand kvartalsvis, halvårsvis, en gång per år eller vid annan tidpunkt när så erfordras.

Särskilda bestämmelser gäller för *årskurs 4 av fyraårig teknisk linje*. I förordningen (1984: 571, ändrad senast 1985: 591) om ramtimplaner och resurstilldelningssystem för årskurs 4 av fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan finns föreskrifter om att underlaget för lärartjänstgöring skall beräknas för varje skolenhet enligt en viss formel. Antalet lärarveckotimmar beror på antalet elever och grenar i årskursen. Skolstyrelsen bestämmer hur tilldelade lärarveckotimmar skall användas för den undervisning eleverna skall ha enligt ramtimplanerna och för stödundervisning m. m. Skol-

styrelsen är därvid inte bunden av några regler om klass- eller gruppstorlekar.

Följande princip tillämpas vid kombination av ramtimplaner och friare resurstilldelning i årskurs 4 av T-linjen:

För läsåret 1985/86 gäller formeln

$$t = 13 \times n + 1,505 \times e$$

där

t = totala antalet lärarveckotimmar

n = antalet grenar och

e = antalet elever i årskursen.

I förordningen (1983: 505, ändrad senast 1985: 592) om *samordnade timplaner (ST-planer)* och resurser i vissa kommuners gymnasieskolor finns särskilda föreskrifter för fall där en kommun enligt regeringens medgivande bedriver gymnasieskola med en till ett litet elevantal anpassad organisation. I det särskilda systemet enligt förordningen ingår samordnade timplaner för årskurserna 1 och 2 samt årskurs 3 av flertalet teoretiska linjer. Det ingår också ett särskilt system för tilldelning av lärarveckotimmar. Antalet sådana är beroende av bl. a. antalet elever i de olika årskurserna.

Det resurstilldelningssystem som används vid totalt sju ST-skolor innebär följande i fråga om statsbidragsberättigade lärarresurser i 21-veckotimmarsämnena för teoretiska linjer (uttryckt i lärarveckotimmar):

Totalt för de treåriga ekonomiska (E), humanistiska (H), naturvetenskapliga (N), samhällsvetenskapliga (S) linjerna och de två första årskurserna av fyraåriga tekniska (T) linjen:

årskurs 1: $21 + 0,9 \times$ elevantalet i åk 1

årskurs 2: $24 + 0,8 \times$ elevantalet i åk 2

årskurs 3: $22 + 1,1 \times$ elevantalet i åk 3

(om elevantalet överstiger 20. Vid mindre elevantal utgår färre timmar)

Tilläggsresurser för tvåårig social linje:

årskurs 1: $6 + 1,0 \times$ elevantalet i åk 1

årskurs 2: $6 + 0,9 \times$ elevantalet i åk 2

Tilläggsresurser för tvååriga yrkesinriktade linjer:

årskurs 1: $2,5 + 0,3 \times$ elevantalet i åk 1

årskurs 2: $0,5 + 0,2 \times$ elevantalet i åk 2

2 Organisatoriska faktorer som påverkar resursbehovet

- I gymnasieskolan kommer fr. o. m. läsåret 1987/88 att finnas två *skolenheterstyper*, typ A (vad som hittills kallats allmän skolenhet och särskild

skolenhet typ 1) samt typ B (vad som hittills kallats särskild skolenhet typ 2). De allmänna enheterna, som ofta är stora, ger såväl teoretisk som yrkesinriktad utbildning. Särskilda skolenheter typ 1 omfattar företrädesvis yrkesinriktade studievägar. De saknar många gånger det stöd för bildande av grupper i tillvalsämnen som de tvååriga teoretiska linjerna ger och har ofta en begränsad förstärkningsresurs. Särskilda skolenheter typ 2 har övervägande teoretisk utbildning.

- Vilka studievägar som får förekomma i en kommun finns fastställt i gällande *organisationsbeslut*. Antalet årselevplatser fördelas normalt av SÖ till länskolnämnderna, som i sin tur fördelar dem vidare, uttryckta i intagningsklasser, till kommunerna. Beträffande klasser i högre årskurser finns i många fall en automatik. I fråga om grenar och varianter som börjar i högre årskurser bestämmer länskolnämnderna eller i vissa fall SÖ vilka grenar och varianter som kommunens gymnasieskola får omfatta. Om särskilda skäl föreligger, får den statliga skoladministrationen bestämma även antalet klasser för sådana grenar och varianter.

Från resurstilldelningssynpunkt är att notera att även halva klasser på teoretiska studievägar kan tilldelas kommunerna. I vissa fall föreskrivs också s. k. B-form med samläsning mellan årskurser. (Såväl därvid som allmänt förutsätts eleverna samläsa i för studievägarna gemensamma ämnen.) Avsikten är att i görligaste mån tillhandahålla ett utbud av utbildningsplatser som i så stor utsträckning som möjligt motsvarar elevernas val och arbetsmarknadens behov. Eftersom tillgodoseende av förstahandsvalet allmänt har stor betydelse för elevernas studiemotivation, kan halva, och per elev dyrare, klasser motverka studieavbrott. Skäl för halva klasser finns särskilt på mindre orter, där det gäller att utifrån givna förutsättningar erbjuda ett så rikt urval av studievägar som möjligt. Det förekommer dock utläggning av halvklasser även i kommuner med stor gymnasieskola, t. o. m. när denna är uppdelad på flera skolenheter. Sådan utläggning är normalt mindre ekonomisk.

- Timplanerna innehåller för olika studievägar och årskurser *timtal* för eleverna, som kan variera mellan 30 och 38 veckotimmar. Härtill kommer normalt vissa resurser för delning av klass, som växlar betydligt mellan olika studievägar. I vissa fall förekommer s. k. inbyggd utbildning.
- För årskurserna 1-3 av de tre- och fyraåriga linjerna berörs två *timplane-system*, reguljära och s. k. alternativa timplaner (AT-planer). De senare tillämpas i ett 30-tal skolenheter i lika många kommuner med normalt mellan 250 och 400 16-åringar i årskullen.
- Resursbehovet är vidare beroende av elevernas val och den *planering* av undervisningen i organisatoriskt avseende som görs med utgångspunkt häri på de enskilda skolenheterna. Behovet av undervisningsgrupper och därmed lärartimmar vid en viss organisation varierar givetvis år från år mellan studievägar och årskurser. Ambitionerna att tillgodose elevernas val och därmed starta undervisning i små grupper kan självklart också variera mellan såväl kommuner som skolor.
- Både *kommun-* och *skolstorlek* har ett starkt inflytande på resursbehovet. Stora skolor har lättast att tillgodose elevernas val och fylla undervisningsgrupperna.

- *Klasstorleken* (16 eller 30 elever) påverkar naturligtvis resursåtgången och måste beaktas.
- *Klass- och gruppfullnad* påverkar också resursbehovet genom systemet med timreduktioner vid ej fyllda grupper. Denna faktor sammanhänger i hög grad med bl. a. skolenhetstyp, förekomsten av halva eller hela klasser, skolplanering och skolstorlek.

3 Vissa termer m. m.

Basändamål. Timmar i den enligt timplanerna obligatoriska undervisningen, utan hänsyn till timmar till förfogande, uppdelning av klass för laborationer och andra övningar m. m. Resurser för basändamål uttrycks i vissa sammanhang i kronor, i andra sammanhang i lärarveckotimmar.

Delningstal. I varje ämne i gymnasieskolan förs eleverna till grupper i den mån de enligt läroplanen kan samundervisas helt eller delvis. Grupp anordnas för varje påbörjat 30-tal elever. Vid undervisning i arbetsteknik och annan undervisning med samma syfte anordnas grupp för varje påbörjat 16-tal elever. Dessa tal benämns delningstal. Även andra delningstal finns. Om särskilda skäl föreligger, får länskolnämnden beträffande ett visst ämne i en kommuns gymnasieskola medge undantag genom att tillåta att gruppen omfattar fler än 30 resp. fler än 16 elever.

Frivillig undervisning. Sådan undervisning i bild, dramatik, idrott och musik.

Förstärkningsändamål. För varje redovisningsår beräknas dels vissa timmar för förstärkningsändamål för kommunens gymnasieskola i dess helhet (skolstyrelsens förstärkningsresurs), dels timmar för varje skolenhet (skolenhetsbunden förstärkningsresurs). Skolenhetens resurser för förstärkningsändamål är summan av de resurstimmar som skolstyrelsen tilldelar skolenheten och den skolenhetsbundna förstärkningsresurs som direkt tillfaller skolenheten. Skolenhetens förstärkningsresurs är avsedd för lärartimmar för stödundervisning och samordnad specialundervisning, för delning av klass eller grupp för studieteknisk träning, för timmar till förfogande samt för frivillig undervisning.

Se vidare denna bilaga, avsnitt 4 "Timmar för förstärkningsändamål"

Grupplundervisningsgrupp. En grupp av elever som undervisas gemensamt i visst ämne.

Höstrapport. Se Slutlig plan.

Inbyggd utbildning. Undervisningen i arbetsteknik eller annan undervisning med samma syfte förläggs helt eller delvis till företag eller institution utanför gymnasieskolan, och företaget eller institutionen tillhandahåller lärare, lokaler och utrustning som behövs för undervisningen.

Klass. I gymnasieskolan fördelas eleverna på klasser. Elever i samma årskurs och på samma studieväg förs till samma klass, så långt detta är möjligt. Klass får omfatta högst 30 elever. Om det anges i timplanen för viss studieväg, får klass omfatta högst 16 elever. (Se även Delningstal.)

Lärarregister. Ett hos statistiska centralbyrån (SCB) datorbaserat individregister över lärare och skolledare i bl. a. grundskolan, gymnasieskolan

och den kommunala vuxenutbildningen. Syftet med lärarregistret är att de i registret ingående uppgifterna skall användas som underlag för SCB:s lärarstatistik och för lärarprognoser (dimensionering av lärarutbildningar m. m.) av SÖ och prognosinstitutet vid SCB, ingå i SCB:s statstjänstemannastatistik (statistik över personal i offentlig tjänst) att användas i löneförhandlingar av både statens arbetsgivarverk och lärarnas personalorganisationer samt utgöra underlag för beräkningar av veckotimpris m. m. för statsbidrag.

Lärarveckotimmar. Lärarledda lektionstimmar/undervisningstimmar per vecka.

Läsår. Den del av redovisningsåret, under vilken undervisning meddelas. Gymnasieskolans läsår skall omfatta 40 veckor (280 dagar). Ett läsår fördelas på en hösttermin och en vårtermin. Del av kalenderåret som inte ingår i läsåret utgör ferier.

Organisationsrapport. Utgörs av en intagningsnämnds och skolstyrelsens sammantagna blanketter med uppgifter om sökande till gymnasieskolans årskurs 1 samt vissa förslag till organisation nästa läsår. Organisationsrapporten inges av skolstyrelsen gemensamt med intagningsnämnden till länskolnämnden och SÖ i början av mars.

Planeringsrapport. Utgörs av blanketter, på vilka gymnasieskolans rektor redovisar antal elever i årskurs 1 och 2 samt teknisk linje i årskurs 3 vid skolenheten, fördelade efter sina val per den 1 februari av linje, gren och variant till årskurs 2, 3 resp 4. Blanketterna sänds till skolstyrelsen som kompletterar dem med beräknat elevantal på studieväg som skolstyrelsen planerar anordna nästföljande läsår. Planeringsrapporten inges av skolstyrelsen till länskolnämnden och SÖ i slutet av mars.

Preliminär plan/vårreport. Utgörs av blanketter, där en kommuns sammantagna uppgifter lämnas om antal elever, fördelade på ämnen inom resp. linje, antal undervisningsgrupper och lärarveckotimmar i gymnasieskolan. Uppgifterna utgår bl. a. från elevernas val av linje, gren och variant till årskurs 1, 2, 3 resp. 4. Preliminär plan utgör kommunens förslag till undervisningsorganisation för gymnasieskolan nästa läsår. Planen inges av skolstyrelsen/utbildningsnämnden under våren (slutet av april/början av maj) till länskolnämnden för beslut om kommunens gymnasieskolorganisation. (Jfr Slutlig plan.)

Redovisningsår. Tiden fr. o. m. den 1 juli t. o. m. den 30 juni nästa kalenderår.

Resurstilldelning. Tilldelning av resurser, uttryckt exempelvis i form av tjänster, tjänstgöringsskyldighet, årselevplatser, elevantal per klass eller grupp, lärarveckotimmar per linje eller ämne, undervisningstimmar. Resursernas storlek anges i skolans regelverk och är kodifierad i olika bestämmelser i skollag, skolförordningar, regleringsbrev, läroplaner, kursplaner, timplaner, anvisningar och kollektivavtal.

Resurstilldelningssystem. De delar av skolans regelverk som styr tilldelningen av resurser.

Samläsning. Undervisning av en undervisningsgrupp av elever från olika klasser (och i vissa fall årskurser) på samma eller olika linjer.

Skolstyrelse. Här avses med skolstyrelse kommuns skolstyrelse, landstingskommuns utbildningsnämnd och kommunalförbunds motsvarande nämnd.

Slutlig plan (tidigare benämnd höstrapport). Utgörs av blanketter, där en kommuns sammantagna uppgifter per den 15 januari lämnas om antal närvarande elever, fördelade på ämnen inom resp. linje, gren, variant och alternativämne inom årskurs 1, 2, 3 och 4, antal undervisningsgrupper och lärarveckotimmar i gymnasieskolan. Slutlig plan är en sammanställning över kommunens faktiska gymnasieskolorganisation.

Studieväg. Varje linje, specialkurs, gren eller variant som finns i gymnasieskolan.

Timme till förfogande (ttf). Timtilldelning, som innebär att skolan mer fritt kan disponera någon tid dels för sådana moment som återkommer år från år, men vilkas omfattning och inplacering i studiegången inte bör fastställas alltför detaljerat, dels för sådan verksamhet, för vilken förutsättningarna växlar efter lokala förhållanden.

Timmarna placeras in på schemat och används för verksamhet som inte har karaktären av ämnesundervisning eller inte kan eller bör fogas in i något av de på läroplanen upptagna ämnena. Timmar till förfogande är avsedda för bl. a. studieorientering vid studiernas början, studieteknisk orientering, yrkesvalspsykologisk orientering, studie- och yrkesorientering inför valet av fortsatt studieväg, yrkes- och arbetsmarknadsorientering, bok- och bibliotekskunskap, röst- och talvård samt samordningsprogram. Verksamheten på timmar till förfogande skall också ges lokal anknytning, t. ex. ägnas åt en viss bygds struktur och problem i fråga om närings- och samhällsliv. Timmarna skall även användas för samlevnadsundervisning.

Veckotimme (vte). En lektion/undervisningstimme i veckan under ett läsår eller, i fråga om studieväg i gymnasieskolan som är kortare än en årskurs, en lektion i veckan på sådan studieväg.

Veckotimpris. Kostnad för en lärares undervisning en lektionstimme i veckan under läsåret.

Vårreport. Se Preliminär plan.

Undervisningsgrupp. Se Grupp.

Undervisningsskyldighet (usk). Omfattningen av lärares skyldighet att undervisa i gymnasieskolan, uttryckt i veckotimmar. Styrelsen för skolan fastställer inom vissa angivna gränser undervisningsskyldigheten för rektor och studierektor.

Årskurs. Dels den lärokurs eller del därav, som skall genomgå i gymnasieskolan under ett läsår, eller, i fråga om utbildning som börjar vid annan tidpunkt än vid läsårets början, under 40 veckor av två på varandra följande redovisningsår, dels de elever i gymnasieskolan som går igenom sådan lärokurs eller del därav.

4 Timmar för förstärkningsändamål

Timmar för förstärkningsändamål kan indelas i två kategorier, nämligen *ämnesanknutna* resurser för delning av klass enligt timplanerna och *allmänna* resurser.

De ämnesanknutna delningsresurserna är av följande slag.

- Resurs för delning av klass för studietekniska övningar. Denna resurs omfattar en veckotimme per klass på tre- och fyraåriga studievägar. På tvååriga studievägar får för samma ändamål delning av klass ske vid 30-grupp i svenska. På tvååriga teoretiska linjer får klassdelning dessutom ske under en veckotimme i annat ämne.
- Resurs för delning av klass för laborationer och konstruktionsövningar i naturvetenskapliga och tekniska ämnen.
- Resurs för delning i arbetsmetodik på E-linjen.
- Resurs för delning av klass i nybörjarspråk.
- Resurs för delning av klass i bild på treåriga linjer.
- Resurs för annan delning av klass enligt timplaner. Den avser huvudsakligen delning i linjespecifika ämnen på Dk-, Du-, Ep-, Hk-, Jo-, Ko-, Mu-, Sb-, Ss-, Td- och Vd-linjerna (för förkortningarna, se denna bilaga, avsnitt 5) samt delning i fackteori i s. k. B-klasser på yrkesinriktade linjer med delningstalet 16. Med B-klass avses en klass, sammansatt av en halv klass i årskurs 1 och en halv klass i årskurs 2.

Minsta elevantal för delning är i allmänhet 17, men även delningstalen 21 (i nybörjarspråk och bild) samt 24 (i vissa ämnen på vårdlinjen) förekommer. Reglerna för delning av klass anges i allmänhet i noter till resp. timplan eller i allmänna bestämmelser till timplanen.

För delning i ämnet svenska i årskurs 2 av vissa yrkesinriktade linjer utgår en särskild resurs.

De allmänna resurserna är följande:

Timmar till förfogande (ttf) omfattar normalt en veckotimme per klass på tre- och fyraåriga linjer, i årskurs 1 av tvååriga linjer, i årskurs 2 av tvååriga teoretiska linjer samt i vissa specialkurser.

För *frivillig undervisning* tilldelas en resurs på två veckotimmar i idrott för varje påbörjat 1000-tal elever samt en veckotimme i bild, dramatik och musik för varje fullbordat 45-tal elever.

Till *stödundervisning och samordnad specialundervisning* utgår 0,80 veckotimmar per 30-tal elever i klasser med delningstalet 30 resp. 16-tal elever i klasser med delningstalet 16.

5 Förkortningar för benämningarna på gymnasieskolans linjer

Prop. 1985/86: 97

Minst treåriga linjer (teoretiska)

Ekonomisk linje	E
Humanistisk linje	H
Naturvetenskaplig linje	N
Samhällsvetenskaplig linje	S
Teknisk linje (fyraårig)	T

Tvååriga teoretiska linjer

Ekonomisk linje	Ek
Musiklinje	Mu
Social linje	So
Teknisk linje	Te

Tvååriga yrkesinriktade linjer

Beklädnadsteknisk linje	Be
Bygg- och anläggningsteknisk linje	Ba
Distributions- och kontorslinje	Dk
Drift- och underhållsteknisk linje	Du
El-teleteknisk linje	Et
Estetisk-praktisk linje (försöksverksamhet)	Ep
Fordonsteknisk linje	Fo
Handels- och kontorslinje (försöksverksamhet)	Hk
Jordbrukslinje	Jo
Konsumtionslinje	Ko
Livsmedelsteknisk linje	Li
Processteknisk linje	Pr
Skogsbrukslinje	Sb
Social servicelinje	Ss
Trädgårdslinje	Td
Träteknisk linje	Tr
Verkstadsteknisk linje	Ve
Vårdlinje	Vd

Statskontorets modellförslag beträffande gymnasieskolan

De utgångspunkter som enligt regeringens uppdrag 1982 till statskontoret främst borde ligga till grund för ett nytt, schabloniserat statsbidragssystem var i sammanfattning följande:

- ett nytt system bör innefatta ytterligare steg mot ökad decentralisering och innefatta incitament till en mera rationell och – från lokal och regional horisont – behovsanpassad skolorganisation,
- ett nytt system bör innebära bättre förutsättningar för budgetering och uppföljning av statens kostnader för gymnasieskolan,
- ett nytt system bör innefatta en förenklad administration på olika nivåer i förhållande till nuläget.

De alternativa modeller för ett schabloniserat statsbidragssystem som prövades mot dessa huvudpunkter och övriga önskemål och krav på ett nytt system togs av statskontoret fram under våren 1983 i löpande kontakt med referensgrupper.

De alternativa modeller som prövades i första utredningsetappen kan ses som steg på vägen mot ett alltmer schabloniserat statsbidragssystem. Alternativen kan – med delvis flytande gränser – delas in i tre huvudgrupper. Alternativen benämns G1 t. o. m. G7 (G= gymnasieskolan).

Den första huvudgruppen, som omfattar alternativen G1 – G3 samt i viss utsträckning G4, bygger helt eller delvis på en schablonisering av lärarlönerna för olika lärarkategorier. Den andra huvudgruppen, som omfattar alternativen G4 (delvis) och G5, innebär en övergång från mer eller mindre lärarlönbaserade schablonbidrag till ett bidragssystem som till vissa delar eller helt baseras på principen om bidrag per elev. Den tredje huvudgruppen slutligen utgörs av några översiktliga diskussioner om två alternativa framgångsvägar, G6 och G7, som – inom eller utom ramen för ett skatteutjämningsystem – innebär ett schabloniserat bidrag per ungdomsgrupp i vissa åldersintervall snarare än bidrag per gymnasieelev.

Resultatet av prövningen blev att två av modellerna för utveckling av ett nytt system ansågs mest lämpade för fortsatta överväganden i en andra och avslutande utredningsetapp:

ALTERNATIV G2

I höstrapporten finns antalet lärarveckotimmar, uppdelade i basresurs och vissa andra resurstyper, här sammanräknade under namnet förstärkningsresurs.

Enligt detta alternativ skulle statsbidraget beräknas med samma metod som i alternativ G1 såvitt angår basresursen, nämligen med en särbehandling av de två resursslagen basresurs och förstärkningsresurs. Förstärkningsresursen skulle emellertid här beräknas oberoende av hur skolan använder denna resurs. Tänkbara varianter för beräkning av förstärknings-

resursen skulle kunna vara ett procentuellt påslag på basresursen eller visst bidrag per elev i skolan. Man skulle eventuellt också kunna tänka sig att beräkna förstärkningsresursen med hänsyn till skolans storlek och linjeomfattning e. d.

Varianten att beräkna förstärkningsresursen som visst bidrag per elev i skolan torde vara den som mest liknar nuvarande system för statsbidrag till grundskolan. Med en sådan metod skulle även bidraget i denna del göras direkt elevrelaterat.

En prövning av alternativ G2 ger vid handen att en viss decentraliseringseffekt kan uppnås genom att förstärkningsresursen utgår oberoende av skolans organisation. Den studieorganisation, som fastställs på grundval av höstrapporten och därmed ger basresursen, skulle kunna omformas till statsbidragsberättigande basresurs i stället för, som nu är fallet, faktisk (beslutad) organisation för skolan. En sådan ändring skulle förbättra möjligheterna till lokalt inflytande över besluten. Användning av lärarlöneschablon bör, liksom vid G1, förbättra möjligheterna till budgetering och uppföljning av statens kostnader för gymnasieskolan.

Alternativ G2 kan innebära vissa incitament till en mera rationell lokal skolorganisation.

Enligt ett av alternativen för förstärkningsresursens beräkning skulle vidare denna resurs göras direkt elevrelaterad. Alternativ G2 skulle härvid kunna ses som ett första steg mot ett elevrelaterat bidragssystem för gymnasieskolan.

ALTERNATIV G4

Ett ytterligare steg mot ett elevrelaterat bidrag för gymnasieskolan skulle t. ex. kunna vara att ge viss andel av bidraget per elev och bygga på med visst bidrag per linje, linjegrupp e. d. Ett sådant alternativ, som benämns alternativ G4, har tidigare berörts av bl. a. SSK-utredningen.

Generellt skulle resurstilldelningen enligt den i alternativ G4 skisserade metoden kunna beskrivas med hjälp av en serie formler

$$r = a \times n + b \times e$$

där

r = tilldelad resurs för viss årskurs och linje (linjegrupp e. d.)

n = antal linjer i gruppen, antal grenar, antal 30-tal elever e. d.

e = antal elever i aktuell årskurs av berörd linje (linjegrupp) samt

a och b = konstanter som måste bestämmas för resp. linje (linjegrupp).

Preliminärt skulle t. ex., enligt denna variant av alternativ G4, en gymnasieskola med en linje av vardera E, H, N, S och T i årskurs 1 vid fyllda klasser tilldelas ca 1,04 lärarveckotimmar per elev mot storleksordningen 1,50–1,70 enligt dagens resursuttag. Vissa modifieringar skulle därför behöva göras för att man skall uppnå ett i förhållande till nuvarande system rimligt resultat.

Alternativ G4 är ett elevrelaterat system såtillvida att resursen i första hand uttrycks i antal lärarveckotimmar, som sedan räknas om i kronor med hjälp av ett schabloniserat bidrag per lärarveckotimme.

En prövning av alternativ G4 visar att förutsättningarna att öka det lokala inflytandet över skolans organisation förbättras. Resurstilldelningen enligt G4 är nämligen helt oberoende av skolans studieorganisation. Vidare bör förutsättningarna för budgetering och uppföljning av statens kostnader också förbättras, dock troligen inte mer än vid alternativ G2.

I förhållande till tidigare presenterade alternativ kan alternativ G4 enligt skisserad modell sägas innebära ytterligare ett steg på vägen mot ett elevrelaterat statsbidrag för gymnasieskolan. Elevantalet påverkar direkt bidragets storlek.

Sammanfattning av promemorian (Ds U 1985: 4) Ett schabloniserat system för statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

1 En schabloniserad, delvis elevrelaterad tilldelning av lärartimmar och statsbidrag till lärarlöner

En mycket stor del av statens bidrag på cirka 4 miljarder kronor till kommunernas och landstingskommunernas gymnasieskolor avser lärarlönekostnader. Storleken av statsbidragen bestäms av bl. a. ofta mycket detaljerade föreskrifter i de olika timplanerna, i bestämmelser till dessa och i särskilda förordningar. Själva statsbidragsbestämmelserna innebär i dag i princip att bidrag lämnas med belopp som motsvarar de utbetalda lönerna.

Förslag om en schablonisering av resurstilldelningen har tidigare framförts i olika omgångar, både av 1960 års gymnasieutredning, av utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) och av skoladministrativa kommittén (SAK). En schablonisering avses bl. a. ge större lokal handlingsfrihet. Därför har en förutsättning för förändring varit att det detaljerade, statliga regelsystemet i timplaner o. s. v. kunnat luckras upp. Så har nu åtminstone delvis skett med den friare resursanvändning som infördes för gymnasieskolan läsåret 1982/83. Fortfarande finns dock ofta mycket detaljerade resurstilldelningsregler kvar i timplanerna, om ock numera endast som riktlinjer, från vilka avsteg kan göras av pedagogiska skäl. Vid mindre väl fyllda grupper skall vissa timreduktioner göras inom tre intervall. Blankettrutiner och annan administration är omfattande. Den har på senare år kommit att ytterligare utökas genom olika specialinriktade resurser för olika ämnen, studievägar och timplaner.

Samtidigt har med åren de allmänt goda erfarenheterna blivit allt säkrare belagda av två schablonsystem för resurstilldelning – dels det som tillämpas för årskurs 4 av fyraårig teknisk linje (T4) i ett fyrtiotal kommuner, dels det som används i sju små kommuner i mer eller mindre utpräglad glesbygd – samordnade timplaner för främst de tre- och fyraåriga linjerna (ST-planer). I båda fallen tillämpas en modell för resurstilldelning med en grundresurs, som alltid utgår, och en av elevantalet beroende tilläggsresurs. I de formler och koefficienter som därvid används har räknats in de genomsnittliga timresurser som annars skulle utgå enligt det detaljrika system för t. ex. halvklassstimmar som finns i timplanerna för de aktuella studievägarna. Båda systemen har efter ingående utvärderingar befunnits öka den lokala friheten att hantera tillgängliga resurser.

En motsvarande ordning för flertalet ämnen och studievägar i gymnasieskolan i övrigt är vad som föreslås i promemorian.

2 Större frihet för skolhuvudmän och skolor att hantera gymnasieskolans resurser och använda dem där de behövs bäst

Den större rörelsefrihet som gäller för T4 och ST-planer bör alltså gälla en större del av gymnasieskolan.

Vad först gäller skolhuvudmännen skall erinras om den större roll de förutsätts spela för resursanvändningen. Regeringen har våren 1985 fått riksdagens godkännande av ett förslag om att skolstyrelserna i särskilda planer skall dra upp riktlinjer för den friare resursanvändningen i gymnasieskolan. För att detta arbete skall underlättas synes det naturligt att överge dagens system, i vilket vissa resurser först beräknas skolenhetsvis och vissa kommunvis. I remissyttrandet över en rapport om statsbidragsmodeller från statskontoret har en rad kommuner uttalat sig för en samlad kommunresurs, om vilken man får ta vederbörliga politiska beslut. En sådan ordning föreslås i promemorian. Alternativ lämnas för hanteringen av resurserna för stöd- och samordnad specialundervisning. Antingen kan dessa integreras med andra resurser eller också kan de anges som en separat minimiresurs. Förord ges för det senare.¹

Vad så gäller resurshanteringen på skolenheterna bör med schabloniseringen – inom de ramar skolstyrelsen anger – friheten även här bli större genom att dagens detaljerade resursrekommendationer utmönstras ur timplaner och förordningar.

3 Förenklad lokal och regional skoladministration

Som framgått av SÖ-utvärderingar har man – med den friare resursanvändningen och med vidtagna sparåtgärder från statens sida – på skolorna blivit alltmer uppmärksam på resurstillgång och resursutnyttjande. Med de nämnda sparåtgärderna har måst följa vissa ytterligare regleringar av resurserna, såsom timreduktioner vid vissa elevtalsintervall och en särskild återföringsresurs. Härutöver kan också nämnas t. ex. en särskild resurs för undervisning i svenska i årskurs 2 av vissa linjer.

Promemorians förslag innebär att det allra mesta av timplanernas alla noter jämte andra tillkommande resurser och vad som i dag i vissa fall skall räknas av i särskild ordning integreras i en eller två schabloniserade formler för flertalet studievägar. Därmed bör rimligen mer tid kunna ges även lokalt för det arbete som – oavsett resurstilldelningssystem – måste bedrivas med sikte på bästa möjliga resursanvändning.

¹ I propositionen föreslås att resurserna för stöd- och samordnad specialundervisning integreras.

4 Vissa garantiregler för att garantera likvärdig utbildning i olika delar av landet

Med bästa möjliga resursanvändning bör, mot bakgrund av upprepade uttalanden av regering och riksdag, förstås en prioritering av de elever som har störst behov av stöd och hjälp i sitt skolarbete.

En näraliggande åtgärd kan här vara att välja en separat, minsta resurs för stöd- och samordnad specialundervisning. En annan, här icke föreslagen, skulle kunna vara att öka den – i jämförelse med i grundskolan – lilla rörliga resursdelen genom att i den ta in även delar av basintalen för olika studievägar. En sådan förändring har dock ansetts innebära för stora ingrepp i systemen. Enligt samma linje har timresurserna föreslagits kvarstå helt oförändrade enligt timplanerna, oberoende av elevantalen, för flertalet av de studievägar som erfarenhetsmässigt har flest elever med särskilda behov. Detta gäller karaktärsämnen inom hela industri- och hantverkssektorn. Avgörande har här varit att för varje skolhuvudman undvika de resursminskningar som i vissa lägen kan inträffa vid en schablonisering. Detta bör minimera den risk som annars skulle kunna finnas för att skolhuvudmännen skulle inrikta sig på andra studievägar, där det är lättare att få fyllda klasser och oförändrade (eller större) timresurser.

Vid en delvis elevrelaterad resurstilldelning skulle annars även kunna befaras en mindre benägenhet att i en konkurrenssituation ta in elever på s. k. fri kvot. Sådana elever kan ju oftare uppfattas som potentiella avhoppare och – krasst uttryckt – ge lägre statsbidrag. Med de beslut om dimensionering av gymnasieskolan och om prioritering av 16- och 17-åringar som nu gäller bör dock alltför elever redan efter grundskolan komma in på den utbildning de väljer i första hand. Därigenom bör den nu antydda risken bli mindre.

I begreppet likvärdig utbildning i olika delar av landet ligger även generellt möjligheten att erbjuda ett rimligt urval studievägar även på mindre orter, återigen med utgångspunkten att tillgodose elevernas förstahandsval. För att tillgodose detta föreslås en särskilt anpassad resurstilldelningsmodell för de 30 minsta kommunerna med tre- och fyraåriga linjer (d. v. s. orter med s. k. alternativa timplaner, AT-planer). Även för specialidrott och för lågfrekventa språk föreslås en särskild resursanpassning, som – allt annat lika – skall möjliggöra samma utbud som hittills.

5 Bättre överblick och uppföljning av konsekvenser av olika förändringar

Gymnasieskolan kommer framöver att befinna sig i ett aktivt försöks- och utvecklingsskede. Med en schablonisering av resurstilldelningen nås ett för staten – bidragsgivaren – naturligt och vitalt syfte: att bättre än med dagens system kunna överblicka och följa upp följder av olika förändringar.

6 Lärartimmar tilldelas enligt resursschabloner som fastställs utifrån aktuella timplaner och verkliga resursuttag

De timresurser som enligt gällande timplaner samlat utgår vid vissa för landet genomsnittliga elevtal skall normalt anges i en formel för studievägen och årskursen. Formeln skall innehålla en grundresurs (som är oberoende av elevantalet) och en tilläggsresurs (som varierar med elevantalet). Konkreta exempel ges i sammanfattningen av beräkningarna i bilaga 6.¹

7 Förändringarna skall generellt sett vara kostnadsneutrala – under förutsättning av i övrigt oförändrade förhållanden

Vid arbetet med schablonformler har valet, förenklat uttryckt, stått mellan

- ett ringa antal formler och ett mycket lätthanterligt system men risk för större avvikelser i resursutfallet gentemot dagens förhållanden för skolvårdsmännen och
- ett större antal formler och ett mindre lätthanterligt system men mindre risk för avvikelser i resursutfallet.

En utgångspunkt för arbetet har varit att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i det väsentliga inte skall ändras. Det har då framstått som naturligt att välja en högre detaljeringsgrad med fler formler för att minimera de vid en övergång till ett schabloniserat system ofrånkomliga avvikelserna från dagens resursbild. Av de simuleringar som gjorts framgår att bland de ca 180 aktuella kommunerna med gymnasieskola har i dag endast sju ett resursuttag som är minst 6% större och ca 25 ett som är minst 6% mindre än vad de skulle ha med det schablonsystem som föreslås i promemorian.²

8 Liksom i grundskolan fastställs särskilda veckotimpris, här för olika studievägar eller grupper av studievägar

Schabloniseringen skall alltså gälla även bidragsbeloppen. Liksom i grundskolan kan också för kommunerna övervägas särskilda arvodesgrupper, baserade på olika lönenivåer, i sin tur beroende av lärarkårens aktuella lönegrads- och ålderstilläggsklassläge.³ I detta sammanhang bör även prövas hur den för den totala resurshanteringen bästa schabloniseringen kan se ut, också ur administrativ synvinkel.

¹ Statistiskt beräkningsunderlag m. m. redovisas här i bilagorna 5 och 6.

² Med propositionens förslag får blott 9 kommuner ett resursbehov som är minst 5% större och 38 kommuner ett resursbehov som är minst 5% mindre än vad som gäller med dagens system.

³ I propositionen föreslås timbelopp och ett antal arvodesgrupper.

9 En viss, åtminstone temporär garantiresurs för fall där det föreslagna systemet slår uppenbart och orimligt fel

En viss resurs måste kunna garanteras – åtminstone under t. ex. en treårsperiod – för kompensation till sådana skolhuvudmän som med den föreslagna modellen, trots en rimligt rationell skolorganisation, oförutsett får en oacceptabelt låg statsbidragstäckning för sin gymnasieskola.

Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds U 1985: 4) Ett schabloniserat system för statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan

Remissinstanser

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av skolöverstyrelsen (SÖ), riksrevisionsverket (RRV), statskontoret, statistiska centralbyrån (SCB), länskolnämnderna i Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, statens arbetsgivarverk (SAV), skolförfattningsutredningen (U 1979: 12), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Centralorganisationen SACO/SR, Lärarnas riksförbund (LR), Skolledarförbundet, Svenska facklärarförbundet (SFL), Sveriges lärarförbund (SL), Stockholms läns, Örebro läns och Kopparbergs läns landstingskommuner, samt Danderyds, Eksjö, Eskilstuna, Faluns, Gotlands, Gällivare, Göteborgs, Härnösands, Kalmar, Karlskrona, Lycksele, Malmö, Skara och Örebro kommuner

Länskolnämnden i Östergötlands län har bifogat yttranden från Linköpings kommun och rektor vid Himmelstalundsskolan i Norrköping. Länskolnämnden i Uppsala län har redogjort för inhämtade synpunkter från länets kommuner.

Yttranden har dessutom kommit in från Botkyrka kommun och Sveriges civilingenjörsförbund

1 Allmänt

Flertalet remissinstanser är i princip positiva till promemorians förslag.

Till dessa hör SÖ, statskontoret, RRV, SAV, länskolnämnderna, SAF, Landstingsförbundet, Stockholms och Kopparbergs läns landstingskommuner, Eksjö, Faluns, Gotlands, Gällivare, Härnösands, Karlskrona, Lycksele, Skara och Örebro kommuner. SCB har yttrat sig över promemorian enbart i frågor som anknyter till verkets roll som central förvaltningsmyndighet för den statliga statistikproduktionen.

SÖ understryker att utfallet av det föreslagna systemet är av avgörande betydelse för systemets tillämpning. SÖ har därför under remissarbetet ägnat frågan om det reviderade systemets utfall per kommun stor uppmärksamhet.

Skolförfattningsutredningen, som är i slutskedet av sitt arbete, har endast helt kort framfört några synpunkter i anslutning till promemorian. Man borde, enligt utredningen, överväga om det är möjligt att förenkla de organisatoriska föreskrifterna och göra dessa mer enhetliga. Enligt utredningens mening har dessa frågor inte beaktats tillräckligt i promemorian.

SAV menar att förslaget i promemorian i princip synes innebära att den nuvarande organisatoriska regleringen byggs in i statsbidragsreglerna, medan den organisatoriska regleringen som sådan förenklas och att ett sådant systembyte inte självklart medför att reglerna blir vare sig begripligare, överskådligare eller lättare att hantera. Vidare är det osäkert om den ekonomiska överblicken och uppföljningen förbättras i påtaglig grad med den föreslagna modellen.

Enligt SAV:s bedömning behöver inte några ändringar i nu gällande avtal göras, om förslagen genomförs. Den föreslagna ordningen med veckotimpriser bör kunna genomföras med tillgänglig lönestatistik som grund.

Länsskolnämnden i Kronobergs län anser att promemorian tar några steg tillbaka från grundtanken att gå ifrån de detaljerade föreskrifter som finns i dagens system och ge skolhuvudmännen större rörelsefrihet, när man pekar på att vissa förhållanden kräver extra resurstilldelning, t. ex. specialidrott, B-klasser, specialklasser.

Länsskolnämnden i Hallands län hälsar med tillfredsställelse att det genom det föreslagna nya statsbidragssystemet kan finnas möjligheter till ett mer förenklat regelsystem, som dessutom torde ge bättre möjligheter till besparingar och medföra en vettigare resursanvändning. Nämnden anser det vara synnerligen viktigt att man i detta sammanhang inte inskränker sig till att göra en teknisk förändring av hur man beräknar statsbidraget. Man bör samtidigt tänka igenom vilka övriga gällande bestämmelser som kan upphävas, och vilka som måste finnas kvar.

Liksom *länsskolnämnden i Uppsala län* finner *länsskolnämnden i Älvsborgs län* att behovet av ett nytt och förenklat statsbidragssystem för lärarlönekostnaderna i gymnasieskolan är stort. Den senare nämnden anser att ett enklare schabloniserat system än det föreslagna måste införas, även om avkall därigenom måste göras på kravet på små avvikelser från nuvarande kostnadsfördelning.

Länsskolnämnden i Värmlands län konstaterar att förslaget är ett första steg på vägen mot ett mer lätthanterligt system för fördelning av statsbidraget till gymnasieskolan men att mycket återstår att göra på detta område.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län anser att det föreslagna systemet i kombination med den redan beslutade ändrade avstämningstidpunkten säkert kommer att främja syftet att premiera maximal gruppfullnad och effektivare utnyttjande av elevplatserna. Nämnden är dock mera tveksam till i vad mån de föreslagna ändringarna främjar undervisningen.

Länsskolnämnden i Jämtlands län framhåller att klara fördelar ligger i det föreslagna systemet jämfört med nuvarande. Med hänsyn till att vissa effekter av förslagen är svåra att förutse, bör – enligt nämnden – ett definitivt ställningstagande föregås av en försöksperiod på förslagsvis tre år.

Länsskolnämnden i Norrbottens län anför: I kommuner med en enhet av gymnasieskolan har resursfördelningen hittills närmast legat hos skolledningen. Framför allt allmänna enheter av gymnasieskola har en komplex uppbyggnad, varför det är svårt för politiska företrädare och kommuners ofta små skolkanslier att skaffa tillräcklig erfarenhet och insikt i gymnasie-

skolan. Utökad frihet att hantera gymnasieskolans resurser blir därför utökad frihet för den enskilda skolan.

Svenska kommunförbundet som – för att nå önskemålet om ökad decentralisering – tidigare påpekat behovet av att se över det totala regelverket för skolan anser det pågående försöks- och utvecklingsarbetet inom gymnasieskolan samt översynen av den gymnasiala yrkesutbildningen vara exempel på ytterligare faktorer som måste påverka det framtida resurstilldelningssystemet. Målet att skapa en gymnasieskola för alla måste också beaktas vid utformningen av bidragssystemet. Styrelsen har mot denna bakgrund vägt nuvarande förhållandevis väl fungerande bidragssystem för gymnasieskolan mot ett i princip helt nytt och i vissa avseenden när det gäller de ekonomiska effekterna osäkert system. Styrelsen har vid en sammanvägning av för- och nackdelar med de båda systemen funnit att nuvarande system med vissa förordade förändringar tills vidare bör bibehållas i avvaktan på att utformningen av den framtida gymnasieskolan är klarlagd och har därför inte funnit anledning att gå in på enskildheter i förslaget.

Landstingsförbundet ser positivt på att ansträngningar görs för att förenkla det nuvarande komplicerade regelsystemet för gymnasieskolan. Det nu framlagda förslaget innebär emellertid endast mindre förenklingar i regelsystemet. Styrelsen anser att gymnasieskolans totala regelverk bör förenklas och närma sig det system som tillämpas inom det kommunala högskoleområdet. Styrelsen tillstyrker dock föreslaget system men endast under förutsättning att gymnasieskolans övriga regelsystem samtidigt omprövas och förenklas.

Såväl SACO/SR, LR, Skolledarförbundet, SFL som SL avvisar förslaget. Skälen härtill är att det anses olämpligt att under pågående försöks- och utvecklingsarbete så väsentligt förändra det nuvarande bidragssystemet då risker för störningar i detta arbete är överhängande.

Örebro läns landstingskommun anser sig inte kunna tillstyrka promemorians förslag i nuvarande utförande. Förslagets effekter anses mycket svåra att överblicka för den enskilda kommunen och bör därför bli föremål för ytterligare utredning.

Kopparbergs läns landstingskommun anser om förslaget att det på vägen mot ett totalt schabloniserat statsbidragssystem kan vara ett steg som kan ge värdefulla erfarenheter och av den anledningen bör prövas. Landstinget förutsätter att årliga uppföljningar görs efter genomförandet den 1 juli 1987.

Danderyds kommun anser det nuvarande statsbidragssystemet för gymnasieskolans lärarlöner ha otvetydiga fördelar för kommunerna i jämförelse med varje form av schabloniserat bidragssystem. Med det föreslagna systemet får kommunerna ett ökat ansvar för resursanvändningen i gymnasieskolan. Detta är i sig positivt. Den lokala friheten begränsas dock av läroplanens bestämmelser, föreskrifter i skolförordningen och andra bestämmelser. Skolstyrelsen är därför inte säker på att vinsten med det föreslagna systemet – den ökade friheten att använda resurserna – är värd priset.

Gotlands kommun tillstyrker att timtilldelningen i gymnasieskolan schabloniseras. Vid utformningen av det schabloniserade systemet för tilldelning av lärartimmar bör hänsyn tas till de skillnader i förutsättningar som föreligger i att bedriva gymnasieverksamhet på Gotland jämfört med andra kommuner där möjligheter finns att samarbeta över kommungränserna.

Göteborgs kommun menar att förslaget innebär risk för en utarmning av kommunens utbildningsutbud. Det kan ifrågasättas om ett schabloniserat system kan förena inslag av såväl glesbygdsstöd som rationalitet. Förslaget kommer bl. a. att medföra resursförluster då elever från andra kommuner återgår till sin hemskola. Skolförvaltningen kan inte tillstyrka utredningens nuvarande förslag till nytt statsbidragssystem.

Karlskrona kommun anser att ur kommunal synpunkt är dagens statsbidragssystem det mest överlägsna både vad det gäller de administrativa rutiner som krävs och ur kostnadstäckningssynpunkt.

Skall ett schabloniserat statsbidragssystem införas, så bedömer skolkontoret att det föreslagna systemet är acceptabelt, förutsatt att full kostnadstäckning medges vad gäller veckotimprisernas nivåer.

Lycksele kommun anser att ett schabloniserat statsbidrag kan ha vissa fördelar, men avvikelserna mot nuvarande system får ej överstiga $\pm 5\%$. Det måste vidare fastslås att statsbidraget får användas över budgetårsgränserna.

Malmö kommun är positiv till ett schabloniserat statsbidragssystem där resursen tilldelas för hela kommunen. Dock behöver det föreslagna systemet överarbetas i bl. a. de delar som berör statsbidragsproblematik med ett stort antal mindre skolanläggningar. Med nuvarande regelsystem finner skolstyrelsen att det lokala inflytandet inte ökar men att det innebär ökade administrativa insatser på kommunal nivå. Skolstyrelsen förordar att nuvarande statsbidragssystem bibehålls tills vidare.

Skara kommun noterar med tillfredsställelse att man ej har för avsikt att rubba grundvalarna för det nuvarande statsbidragssystemet genom de förändringar, som nu föreslås.

Örebro kommun tillstyrker principiellt ett decentraliserat system med schabloniserad beräkning. Detta måste dock givetvis följas av en översyn av regelverket som styr förutsättningarna för en rationell resursanvändning.

Botkyrka kommun anser att det är tveksamt om de nya reglerna kan ge rättvisa mellan kommunerna. Det föreslagna regelsystemet anses administrativt krångligt i förhållande till nuvarande regler. Skolkontoret anser vidare att man bör pröva möjligheterna till en samordning av statsbidragen till grundskolan, gymnasieskolan, komvux och grundvux. Skolkontoret anser således att promemorians förslag ej kan ligga till grund för ett nytt statsbidragssystem.

Sveriges Civilingenjörersförbund är positivt till att ett nytt system införs. Erfarenheter av det redan befintliga schabloniserade systemet i åk T 4 är goda.

Förbundet anser vidare att i denna schabloniserade resurs bör även resurser för fortbildning av lärarna innefattas. Det skulle ge skolenheten en

klart definierad summa pengar som ger större frihet att välja utbildningsordnare.

Linköpings kommun tillstyrker förslaget om ett schabloniserat elevrelaterat statsbidragssystem.

Rektor vid *Himmelstalundsskolan i Norrköping* tillstyrker promemorians huvudsakliga förslag och menar att det är positivt att statsbidraget till viss del blir elevrelaterat och att redovisningen på sikt kan förenklas samtidigt som rörelsefriheten för skolor och huvudmän ökar.

Länsskolnämnden i Uppsala län har utöver detaljerade uppgifter om utfallet av förslaget resurstilldelningssystem även från skolhuvudmännen begärt in allmänna synpunkter på det lagda förslaget. Dessa kommuner redovisar en negativ inställning till de följder, som förväntas komma av den kombinerade effekten av ett nytt schabloniserat elevbaserat statsbidragssystem och den nya förordningen om ett framflyttande av avstämningens datum till 15 januari respektive 15 september. Det anses allmänt att en alltför kraftig kostnadsövertäring till kommunerna kommer att bli en följd av detta. Kommunernas vilja och förmåga att skapa bredd i undervisningsutbudet kommer att minska.

Det påpekas också i detta sammanhang det orättvisa i att kommuner med små gymnasieskolor först och mest kommer att drabbas. Den redan idag otillräckliga förstärkningsresursen kommer än mindre att räcka till för de särskilda behov som finns.

2 Ett schabloniserat, delvis elevrelaterat system

Promemorians förslag s. 5-9

SÖ tillstyrker förslaget om en grundresurs per kommun. SÖ har i sina beräkningar sökt visa hur en grundresurs om 17 veckotimmar påverkar utfallet för de tre- och fyraåriga linjerna.

SÖ tillstyrker däremot en grundresurs av ungefär den storlek som anges i promemorian för de tvååriga linjerna.

Enligt SÖ:s beräkningar blir utfallet av resurserna för de tvååriga linjerna inte särskilt fördelaktigt för skolor med enbart tvååriga linjer inom VSK- och JST-sektorerna. Att landstingskommunerna kompenseras ser SÖ som en förutsättning för systemets tillämpning.

Länsskolnämnden i Hallands län tillstyrker att timtilldelningen schabloniseras med hjälp av schabloner av i huvudsak den grundkonstruktion som promemorian föreslår. Promemorians uppfattning att både kommun och skolstorlek har ett starkt inflytande på resursbehovet är nämnden däremot tveksam till. Enligt nämndens mening har i första hand skolans storlek ett starkt inflytande på resursbehovet. Nämnden anser att resursen bör *beräknas* per skolenhet. Nämnden delar de tidigare i många sammanhang framförda farhågorna för alltför stora skolenheter framför allt därför att de medför stora nackdelar ur elevsocial synpunkt. Nämnden vill därför inte medverka till en utformning av ett statsbidragssystem, som konsekvent gynnar stora skolenheter, vilket en kommunvis beräkning av grundresursen skulle göra.

Länsskolnämnden i Värmlands län menar att med den utformning som förslaget har synes tillräcklig hänsyn ha tagits till skolor av olika storlek varför nämnden tillstyrker förslaget på denna punkt.

Länsskolnämnden i Västmanlands län har funnit att den friare resursanvändningen fr. o. m. läsåret 1982/83 medfört en positiv förändring i skolornas verksamhet. Nämnden stöder därför ett system bestående av grundresurs och elevbaserad tilläggsresurs med en tillkommande elevbaserad stödresurs.

LR: Schabloniseringen innebär ingen omedelbar generell bidragsminskning men väl en omfördelning av nuvarande resurser som medför en rad olägenheter för kommunerna och allvarliga arbetsmarknadsproblem för lärarna. Schabloniseringsförslaget gynnar stora samlade enheter, utbildningsfabriker och överfulla klasser, vilket förbundet anser mycket olyckligt. Gymnasieskolan har under de senaste åren hårt brandskattats på resurser genom bl. a. självstudier, samläsning och timreduktion och måste snarast tillförsäkras ökade resurser om den skall kunna ta emot alla elever från grundskolan. *LR* anser vidare att den årskursbaserade grundresursen till de tre- och fyraåriga linjerna är för liten.

SFL och *SL* menar att det föreslagna resurssystemet blir mindre hanterligt än det nuvarande för en anpassning till lokala förutsättningar.

Svenska kommunförbundet: I förslaget om ett schabloniserat statsbidragssystem för gymnasieskolan ingår som en del att samtliga resurser fördelas kommunvis. Styrelsen ser övervägande fördelar med detta förslag och föreslår därför att motsvarande möjlighet öppnas inom ramen för nuvarande system.

Landstingsförbundet menar att de speciella förutsättningar som råder för den landstingskommunala gymnasieskolan vid beräkning av schabloner och timtilldelning måste beaktas.

Faluns kommun finner att en ökad schablonisering ger den enskilda skolenheten större möjligheter att på ett flexibla sätt hantera resurserna.

Göteborgs kommun finner att förslaget endast innebär marginella förändringar av det statliga regelsystemet samt att man i utredningen tillskapat en grundresurs för att gymnasieutbildningen i småkommunerna skall kunna bibehållas. För Göteborgs del skulle genomförandet av detta förslag innebära att ca 2 lärartjänster per normalstor skolenhet skulle försvinna.

Malmö kommun ansluter sig i princip till den modell av ett schabloniserat system som föreslås.

Enligt *Örebro kommun* är dagens statsbidragssystem mycket rättvisande, då kommunerna får ersättning för faktiska kostnader till 87 % för av SÖ och länsskolnämnden beslutad organisation. Det är därför viktigt att kommuner som uppenbart missgynnas genom schabloniseringen kompenseras för detta.

3 Större frihet för skolhuvudmän och skolor att hantera resurser

Promemorians förslag s. 9–13

SÖ ställer sig positiv till att skolstyrelsen/utbildningsnämnden ges ökade möjligheter till en behovsriktad resursfördelning mellan gymnasieskolenheterna i kommunen. Erfarenheterna från det s. k. UTRES- projektet (Utvärdering av resursanvändningen i gymnasieskolan) visar emellertid att skolstyrelsen i stället för att göra en fördelning efter behov fördelat resursen schablonmässigt efter antalet elever vid skolenheterna. SÖ vill betona vikten av att budgetåret 1986/87 utnyttjas för systematiska utbildningsinsatser såväl för förtroendemän som för den personal som skall handlägga resursfördelningsfrågor.

Flera skäl talar för att förutsättningarna för stöd till elever med svårigheter blir bättre utan en specialdestinering. Den resurs som avsätts för elever med svårigheter är tillräckligt stor för att vara operativ.

Det finns vidare en risk för att en minimiresurs kan betraktas som en norm för hur stora resurser som bör användas. Ett ytterligare argument mot en specialdestinering av stödresursen är de riktlinjer som finns för förstärkningsresursens användning. Man skall vid fördelning av *hela* den nuvarande förstärkningsresursen prioritera elever med svårigheter. SÖ föreslår därför att stödresursen sammanförs med tilläggsresurserna. De resurser som avsätts för förstärkningsändamål bör i första hand användas för "elever med särskilda behov av stöd och hjälp i sitt skolarbete".

Länsskolnämnden i Gotlands län tillstyrker förslaget att grund- och tilläggsresurserna samt stödresursen ges som en samlad resurs till skolhuvudmannen men är – med hänsyn till erfarenheterna av den friare resursanvändningen – tveksam till att den särskilda stödresursen skall särskiljas och minimeras. I likhet med promemorian anser nämnden vidare att det är viktigt att skolstyrelsen på detta sätt engageras i det fördelningspolitiska arbetet på samma sätt som gäller för grundskolan.

Länsskolnämnden i Hallands län har inga invändningar mot promemorians förslag att den samlade resursen skall täcka både bas- och förstärkningsändamål men anser att frågan om elevernas undervisningstid och eventuella reduceringar av den i timplanen föreskrivna tiden måste behandlas grundligare än vad promemorian gör.

Länsskolnämnderna i Kronobergs, Kristianstads resp. Västmanlands län stöder förslaget om en samlad kommunresurs för fördelning efter vederbörliga politiska beslut. Separat stöd- och samordnad minimiresurs förordas. Behovet av informationsinsatser för politiker och tjänstemän om det nya systemet påtalas.

SFI och *SL*: I promemorian föreslås att resurser för timplanerna (s. k. basändamål) samt för stöd- och samordnad specialundervisning skall fördelas först. Förbunden vill särskilt framhålla behovet av en "öronmärkt" resurs för stöd- och samordnad specialundervisning. Fördelen är att man kan garantera att stödresursen används till avsett ändamål. Det är viktigt att understryka att nivån som fastställs verkligen är en miniminivå, en s. k.

bottenplatta. Resursen får ej låsas till en viss storlek. Den bör vara flexibel och utgå efter behov.

Örebro läns landstingskommun anser inte att i promemorian framlagt förslag till schabloniserat statsbidragssystem kommer att medföra någon ökad decentralisering i egentlig mening.

Danderyds kommun anser att stödundervisningsresursen bör vara låst endast till hälften, annars motverkas syftet med en friare resursanvändning i för hög utsträckning.

Eksjö kommun anser att stödresursen ej bör särskiljas från övriga resurser utan skolhuvudmännen bör få en total resurs att ansvara för och att fördela.

Eskilstuna kommun betonar, att man inte tar bort regelsystem. Man ersätter ett statligt regelsystem med ett blandat statligt och kommunalt. Kommunen förespeglas i det nya systemet få större handlingsfrihet. För i varje fall större kommuner motvägs detta av nödvändigheten av egen administration i större utsträckning.

En större frihet att nyttja tilldelade resurser ses av *Falu kommun* som något positivt för både skolstyrelsen och de enskilda gymnasieskolorna och ligger helt i linje med det ökade politiska ansvaret för skolan på kommunnivå.

Gällivare kommun finner att förslaget utan tvivel medför större frihet för skolhuvudmännen att fördela skolan tilldelade resurser. Detta förutsätter ingående kännedom om gymnasieskolans förutsättningar och arbetsmetoder.

Göteborgs kommun: Skolstyrelsen skall enligt förslaget ges större frihet och påverkansmöjligheter beträffande resursanvändningen. Ett så resursknäppt system som det föreslagna ger emellertid, enligt förvaltningens bedömning, nästan obefintliga möjligheter till resursstyrning.

Härnösands kommun anser att arbetsgruppens förslag bör ge skolhuvudmännen och de enskilda skolorna större frihet i resursanvändningen och att en förenkling av statsbidragssystemets rekvisitions- och uppföljningshantering kan erhållas.

Kalmar kommun menar att den lokala friheten att hantera tillgängliga resurser inte automatiskt ökar i och med ett schabloniserat system. Verksamheten regleras i stor utsträckning av läroplanen för gymnasieskolan, föreskrifter i skolförordningen och en del andra bestämmelser.

Karlskrona kommun menar att det är nödvändigt att skolstyrelsen medges möjlighet att göra förändringar av tilläggsresursen så att överföring till elever med stödbehov får göras där så erfordras.

Malmö kommun finner det helt riktigt att den samlade undervisningsresursen tilldelas skolhuvudmannen.

4 Förenklad skoladministration

Promemorians förslag, sammanfattningen s. 2

SÖ ser det som en väsentlig fördel med det föreslagna systemet att det är betydligt enklare än det nuvarande. Man bör emellertid vid den definitiva

utformningen av systemet sträva efter sådana ytterligare förenklingar som inte i nämnvärd grad förändrar resurstillgången för kommunerna.

På *central nivå*, dvs. för SÖ, medför det föreslagna systemet inte särskilt stora förändringar för arbetet med dimensionering, eftersom det redan nu görs översiktligt och inte detaljerat.

Länsskolnämnden i Värmlands län finner att det administrativa förfarandet måhända blir något enklare än i det nuvarande, men att det är tveksamt om en behovsorienterad resursanvändning främjas i någon högre grad.

Länsskolnämnden i Västmanlands län stöder förslaget med högst två schabloniserade grundformler per studieväg – en för reguljära och en för alternativa timplaner för flertalet studievägar – för att i stället öka tiden för arbetet med bästa möjliga resursanvändning.

SACO/SR liksom *LR* finner att decentraliseringen inom det föreslagna systemet stannar vid skolstyrelsen. Den enskilda skolans inflytande minskar. Förslaget kan därför beskrivas som en "lokal centralisering". Systemet kommer att kräva utökade resurser både vad gäller den centrala skoladministrationen i kommunen och av skolledningen vid den enskilda skolenheten.

Liknande åsikter har framförts av *Skolledarförbundet*.

LR menar att "slagsmålet" om resurserna mellan skolenheterna i flerhetskommuner riskerar att förvärras.

SFL och *SL* finner inte att förslaget totalt sett innebär en förenklad lokal och regional skoladministration.

Örebro läns landstingskommun finner det oklart vad det föreslagna systemet kommer att kräva i form av ytterligare administrativa insatser i samband med exempelvis olika lokala resursfördelningar m. m.

Eskilstuna kommun menar att förslaget medför behov av ökad kommunal administration och kostnad. Eventuella orationella skolorganisatoriska lösningar i kommuner har ofta tillkommit efter statliga direktiv. Rapporten rekommenderar samläsning i större utsträckning. Det måste betonas, att samläsning som berör redan stora skolor kan vara administrativt mycket svårorganiserad. Det geografiska avståndet mellan skolor i en kommun försvårar vidare en sådan lösning.

Faluns och *Gällivare kommuner* kan inte finna att den lokala skoladministrationen förenklas genom det föreslagna systemet.

Göteborgs kommun menar att följderna för kommunens skoladministration kommer att bli mindre benägenhet att förändra gymnasieorganisationen i enlighet med elevernas val på grund av den omfattande administrativa processen och att det starkt kan ifrågasättas om systemet är administrativt lätthanterligt.

Örebro kommun anser inte att förslaget kommer att förenkla det administrativa arbetet på lokal nivå. Resursen tilldelas huvudmannen som sedan skall fördela till de olika skolenheterna. I kommuner med flera gymnasieskolor med olika struktur och behov torde det bli ett omfattande arbete att finna kriterier för en "rättvis" fördelning av resurserna. Även ute på de enskilda skolenheterna blir det omfattande pedagogiska överväganden för skolledningarna. Budgetarbetet på kommunal nivå kommer vidare att för-

svåras genom att analys och uppföljning av kostnader och intäkter kommer att kräva större insatser än i dag. Erfarenheter av grundskolans statsbidragssystem, som är likartat det här föreslagna, har visat detta.

5 Likvärdig utbildning

Promemorians förslag, sammanfattningen s. 3

SÖ kan inte finna att borttagande av timplanernas noter om delning av grupp eller klass innebär något nytt i vad avser statens styrning. Den friare resursanvändningen av förstärkningsresursen medger detta redan nu, även om resultaten från UTRES-projektet visar att kommunerna i stor utsträckning följer de tidigare tvingande reglerna om delningar.

I sammanhanget bör uppmärksammas att promemorians förslag om en koppling mellan nya tim- och kursplaner och koefficienter för resurstilldelning kan vara ett medel för att säkra att införandet av nya läroplaner sker på ett tillfredsställande sätt.

Länsskolnämnden i Uppsala län instämmer i princip i uppfattningen att de detaljerade föreskrifterna om elevantal och timtal i noter och allmänna bestämmelser till timplanerna numera endast har betydelse för resursberäkningen och därför kan slopas i ett schabloniserat statsbidragssystem. Det bör få avgöras lokalt hur tillgängliga resurser för delning av klass skall användas med hänsyn till elevantal samt lokaler och utrustning.

LR liksom *SACO/SR* och *Skolledarförbundet* anför: Det delvis elevrelaterade statsbidragssystemet gynnar välfyllda klasser med elever med samma val och där samtliga på en linje är koncentrerade till samma enhet. Systemet slår hårt mot elevernas valmöjligheter i såväl små som medelstora kommuner och utgör därmed en stor risk för likvärdigheten i landet.

SFL och *SL* anser att det föreslagna resurssystemet inte garanterar en likvärdig utbildningsstandard. "Fattiga" kommuner kommer med all sannolikhet inte att erbjuda elever samma tillvalsmöjligheter som i dag, eftersom skolhuvudmannen inte kommer att ha vetskap om hur stort statsbidrag kommunen kommer att få vid den tidpunkt då skolorganisationen fastställs för läsåret.

Göteborgs kommun anser att inte bara glesbygdskommuner gynnas av detta förslag. Också andra kommuner vinner på det. I Göteborgsregionen ingår 20 gymnasieenheter i ett gemensamt elevområde. Av dessa kommer de 5 gymnasieenheterna i grannkommunerna att vinna på förslaget, medan de 15 inom Göteborgs kommun förlorar. Ett selektivt stöd till nedläggningshotade glesbygdsgymnasier skulle medföra att samma mål uppnås utan drastiska minskningar av resurserna för större kommuner.

Tanken med det elevrelaterade bidraget är att uppnå en större klass- och gruppifyllnad, vilket – enligt *Örebro kommun* – är positivt ur resurssynpunkt. Den strävan efter gymnasiereformen 1971 som de flesta kommuner med flera gymnasieskolor ägnade åt att bilda allmänna enheter och på så sätt också integrera elever från två- och treåriga linjer missgynnas dock av det föreslagna systemet. Det vore givetvis lättare att fylla klasser och grupper i sektorsskolor, med samma och likartade linjer samlade på en skola.

Konsekvensen av förslaget kan bli att skolorna blir försiktiga med att bilda grupper med litet elevantal eller där man av erfarenhet vet att avhoppen är stora. Detta skulle kunna leda till minskad valfrihet för eleverna.

Kommuner med ovan beskrivna organisation skall inte, på grund av ett nytt bidragssystem, påverkas att ändra sin skolstruktur, som har många andra fördelar. Det är dessutom inte möjligt i de flesta kommuner på grund av obefintliga lokaler och ansträngd ekonomi att göra några större förändringar. Därför bör den föreslagna kompensationsgarantin inte tidsbegränsas.

6 Bättre överblick över förändringar

Promemorians förslag, sammanfattningen s. 3

Gymnasieskolan befinner sig i inledningen av ett förändringsskede, och grunden för förändringarna är bl. a. ett relativt omfattande försöks- och utvecklingsarbete. Vid konstruktionen av det schabloniserade statsbidragssystemet har hänsyn tagits till att timplanejusteringar kan göras på ett enkelt sätt. Genom att ändringar i timplanerna skall inarbetas i formlerna för resursberäkning garanteras att statens kostnader kan hållas på en oförändrad nivå.

I försöksverksamheten kommer en del försök att bygga på vissa jämkningar i timplanerna. Om statsbidrag vid tillämpningen av ett reviderat statsbidragssystem kan utgå enligt normaltimplanen, kan mindre justeringar av timplaner medges i försöksverksamheten utan att detta medför ökade statliga kostnader. *SÖ* ser detta som en stor fördel med det föreslagna statsbidragssystemet. Det är angeläget att de principiella förändringar som kan bli följden av ÖGY:s förslag kan rymmas inom det reviderade resurs-systemets ramar.

Gymnasieskolans successiva reformering genom försöks- och utvecklingsarbete måste vid schabloniseringen bättre än med nuvarande system kunna följas upp enligt *länskolnämndens i Västmanlands län* bestämda uppfattning, samtidigt som den ökade lokala friheten till särskilda satsningar bör stimulera fältarbetet.

En förbättrad kontroll anser *SFL* och *SL* vara möjlig att åstadkomma utan genomgripande förändringar av statsbidraget.

7 Lärartimmar tilldelas enligt schabloner

Promemorians förslag s. 14-31

SÖ ställer sig positiv till denna metod för att åstadkomma ett mer överskådligt system än det nuvarande. Det är dock viktigt att de beräkningsgrunder som fastställs vid införandet kontinuerligt ses över. En mer omfattande översyn torde bli nödvändig vart tredje år.

SÖ menar att för resursberäkningen på de treåriga linjerna och för årskurserna 1-3 på T-linjen bör en schablon för alla linjer och för årskurserna tillämpas, dvs. en genomsnittlig schablon. Därigenom blir beräkningar enklare att utföra och exaktheten tillräcklig.

Länsskolnämnden i Uppsala län föreslår följande förändringar.

Skolhuvudmän med en gymnasieskola med såväl tre- och fyraåriga linjer som tvååriga teoretiska och yrkesinriktade linjer med organisation av minimikaraktär ges en fritt disponibel extra undervisningsresurs på 10 veckotimmar.

Möjligheten till timreduktion vid mindre elevantal än 30 per klassavdelning regleras så att föreskrifterna i förordningen (SFS 1984:41, ändrad 1984: 739) kommer att ange gränsen för maximalt tillåten timreduktion.

Även beräkningsformlerna för de linjespecifika ämnena på de tvååriga teoretiska linjerna bör byggas upp med en grundresurs för skolhuvudmannen kompletterad med en elevrelaterad tilläggsresurs.

Vidare anser nämnden att i valet mellan allmänna och linjespecifika beräkningsformler bör de allmänna beräkningsformlerna förordas.

Det bör övervägas om inte också beräkningsformlerna för de linjespecifika ämnena på de tvååriga yrkesinriktade linjerna skulle kunna byggas upp på samma sätt som de övriga beräkningsformlerna, dvs. med en skolhuvudmansbaserad grundresurs kompletterad med en elevrelaterad tilläggsresurs.

Det bör prövas om inte mer av den särskilda undervisningsresursen skulle kunna ingå i den allmänna undervisningsresursen, t. ex. genom att den elevrelaterade tilläggsresursen ökas i lämplig omfattning.

För att förenkla resursberäkningen föreslår *länsskolnämnden i Kronobergs län* att sådan ändring vidtas så att på samma utbildningslinje endast skall finnas 16- eller 30-klass.

När det gäller vikarier föreslås dels att resurs för ej utnyttjade "korttidsvikarier" får användas för annan undervisning, dels att ett särskilt löne-kostnadsbidrag utgår i övrigt på i princip samma sätt som nu. För att slippa ett i princip okontrollerbart specialdestinerat statsbidrag som utgör några få procent av det totala bidraget föreslås att vikariedelen schabloniseras till en viss procent av lärarlönebidraget.

Länsskolnämnden i Östergötlands län anser att promemorians förslag om att skolstyrelsen själv bör få fatta beslut om fortsatt undervisning i ett ämne, då elevantalet är otillräckligt, innebär merkostnader för kommunerna.

Länsskolnämnden i Gotlands län tillstyrker förslaget om de olika schablonerna. Eftersom det, trots noggranna beräkningar, är nästan omöjligt att förutse alla konsekvenser av ett sådant system som föreslås, menar nämnden att en speciell utjämningsresurs bör lyftas av och tilldelas länsskolnämnderna.

Länsskolnämnden i Hallands län tillstyrker i huvudsak den föreslagna konstruktionen av schablonen för tre- och fyraåriga linjer, dock med den ändringen att den bör beräknas skolenhetsvis. Tvååriga teoretiska linjer med 30 som delningstal bör kunna behandlas som de treåriga linjerna, dvs. tilldelas en grundresurs och en tilläggsresurs.

Enligt nämndens mening är det lämpligt att en viss resursförstärkning kan ske i de fall, där det genomgående är höga elevantal i yrkesundervisningen, medan ett lägre statsbidrag vid dålig beläggning kan ge incitament till samma typ av rationaliseringar som i andra ämnen, åtminstone vad avser vissa delar av yrkesämnet, t. ex. fackteorin.

Nämnden anser i motsats till promemorian att bestämmelserna om timtalsreduktioner helt bör slopas. Därvid kommer skolförordningens generella stadganden att gälla, nämligen att undervisning enligt timplanen skall meddelas eleverna. Länskolnämnden bör härvid kunna besluta om avvikelser från timplanens veckotimtal vid små elevgrupper. En sådan ordning är bättre än att försöka utarbeta detaljerade regler för i vilka ämnen reduceringar får ske och i vilken omfattning det får ske vid olika elevantal.

Länskolnämnden i Gävleborgs län anser vidare att även det obligatoriska tillvalet på yrkesinriktade linjer borde erhålla särbehandling.

Länskolnämnden i Jämtlands län: För de s. k. ST-skolorna förutsätts bibehållande av nuvarande schabloniserade statsbidragssystem. Nämnden vill dock fästa uppmärksamheten på att detta system endast omfattar s. k. 21-timmarsämnen, och att statsbidragsunderlaget för exempelvis ämnena bild, musik, idrott etc. beräknas på traditionellt sätt. Här bör en anpassning av förslaget genomföras.

Länskolnämnden tillstyrker att en *linjerelaterad* resursberäkning används.

Länskolnämnden i Norrbottens län tillstyrker systemet för resursberäkningar men föreslår att resursen i linjespecifika ämnen på vårdlinjen med klassdelningstalet 16 beräknas på samma sätt som för övriga tvååriga linjer med klassdelningstalet 16.

Nämnden motsätter sig att resurserna för påbyggnadsutbildningar och specialkurser fördelas via schablon. Här bör i stället resursen utgöras av timplanen med timreduktioner i förhållande till elevantal i ämnen med delningstalet 30.

Nämnden tillstyrker förslaget i vad avser start och fullföljande av utbildning vid låga elevantal. Resurssystemet måste dock utformas så att möjligheter finns till gymnasieutbildning i små kommuner med gymnasieskola som har endast specialkurser. Det är nödvändigt att länskolnämnden har möjligheter att medge ett utbildningsutbud vid låga elevantal.

SFL och *SI* kan inte acceptera att skolstyrelser ges möjlighet till övertag. Flera skäl talar i stället för mindre undervisningsgrupper. Förslaget om övertag är ur säkerhetssynpunkt allvarligt när det gäller yrkesinriktade studievägar. För stora elevgrupper omöjliggör en tillfredsställande tillsyn av elever som i undervisningen arbetar med maskiner och verktyg där särskilda skyddsföreskrifter gäller, t. ex. roterande verktyg. Övertag av elever innebär ökade säkerhetsrisker och sämre arbetsmiljö.

Faluns kommun tror sig få begränsade möjligheter att påverka resursfördelningen till gymnasieskolorna.

Kalmar kommun instämmer i promemorians förslag att länskolnämndens medgivande inte längre skall krävas för att vid behov överskrida högsta elevantal om 30 eller 16 för klasser i grupp med 3 resp. 2 elever.

Ett minimikrav på ett nytt system borde – enligt *Göteborgs kommun* – rimligen vara att de kvoter som skall användas i resursmodellen garanterar kommunerna undervisningstimmar enligt gällande timplaner åtminstone för fulltaliga klasser. Annars måste skolenheterna kunna möta en resursreducering med lokalt beslutade timplanejusteringar.

Oavsett vilket statsbidragssystem som införs verkar det – enligt *Lyck-*

sele kommun – praktiskt att skolstyrelsen själv kan avgöra om överinskrivning av 3 respektive 2 elever får ske.

I konsekvens med systemet med schablontilldelning av undervisningsresurser finner *Malmö kommun* det rimligt att de nu gällande högsta elevantalet 30 och 16 skall kunna överskridas.

Det torde – enligt *Skara kommun* – kunna vara möjligt att schablonisera den beräknade vikarieresursen. Varje kommun borde tilldelas ett bestämt veckotimtal baserat på skolorganisationen och antalet elever.

8 Oförändrad kostnadsfördelning stat-kommun

Promemorians förslag, sammanfattningen s. 4

SACO/SR liksom *Skolledarförbundet* konstaterar att på sikt, då elevantalet sjunker, är risken stor för att statsbidraget sjunker och därmed antalet lärartimmar.

SFL och *SL*: De i promemorian redovisade avvikelserna mot tidigare resursuttag i kommunerna blir missvisande, eftersom de inte bygger på förutsättningar som kommer att vara aktuella vid en övergång till ett schabloniserat resurssystem. Simuleringarna har dessutom begränsats till de tre- och fyraåriga linjerna och bara delvis till de tvååriga. Konsekvenser vad gäller specialkurser har behandlats ytterst summariskt, vilket ger ett bristfälligt underlag vid bedömning av förslaget.

9 Fastställande av veckotimpris och utbetalning av statsbidrag

Promemorians förslag s. 31–33

SÖ tillstyrker förslaget om veckotimpriser. Det bör kunna medföra vissa rationaliseringar. *SÖ* förslår att regeringen med anlitande av SCB fastställer veckotimpriserna på ett liknande sätt som sker för grundskolan.

Bestämmelser om slutreglering som gäller för grundskolans driftbidrag bör enligt *SÖ*:s mening kunna vara vägledande även för statsbidraget till gymnasieskolan.

Statskontoret: Ett tänkbart alternativ vad gäller bidrag till socialavgifter och reducerat lönekostnadspålägg kan vara att kommuner och landsting vid inbetalning av avgifterna får reducera avgiften med ett belopp som i praktiken motsvarar vad som nu utgår i statsbidrag, dvs. ett procenttal på lönesumman. I övrigt verkställs inbetalning till RSV genom omföring på statsbudgeten. Statskontoret föreslår därför att möjligheterna att genomföra en omläggning av utbetalnings- och redovisningsrutinerna utreds närmare.

Länsskolnämnden i Östergötlands län accepterar inte förslaget med veckotimpriser och att man inför ett antal arvodesgrupper för kommuner med olika lärarlönenivåer. Beslut om slutgiltigt statsbidrag måste fattas i god tid före budgetbehandlingen i kommunerna.

Vad gäller veckotimpriset bör – enligt *länsskolnämnden i Kronobergs län* – övervägas om ett sådant kan fastställas för varje kommun i stället för olika studievägar m. m.

När det gäller slutreglering av statsbidraget anser nämnden att nu gällande princip skall gälla, det vill säga att samma myndighet som fattar organisationsbeslut också svarar för beslut om det slutliga statsbidraget. Nämnden tillstyrker promemorians förslag att länsskolnämnden skall svara för beslut om bidragsbelopp.

Länsskolnämnden i Älvsborgs län anser det vara lämpligt att även utbetalningarna av statsbidraget hanteras av nämnden.

Länsskolnämnden i Västmanlands län stöder förslaget om att pröva den bästa schabloniseringen ur administrativ synvinkel av den totala resurshanteringen men motsätter sig att den får ha avgörande betydelse.

Danderyds kommun anser att veckotimpriser bör fastställas för varje enskild kommun och att förskottsutbetalningarna bör baseras på en prognosticerad löneökning samt stöder förslaget om att bidragen till sociala avgifter utbetalas utan särskild rekvisition från skolhuvudmannen.

Eksjö kommun anser att ett system med veckotimpriser försvårar administrationen, åtminstone på det lokala planet. Bättre är att låta utbetald lönesumma per månad för statsbidragsberättigade timmar utgöra bidragsunderlag. Denna summa är med en riktig bokföring lätt att ta fram. Det faktiska statsbidraget kan sedan rekvireras månaden därpå. Ingen eftersläpning behöver uppstå.

Faluns kommun finner det lämpligt att veckotimpriset fastställs utifrån kommunens lönebild på lärarsidan.

Gotlands kommun anser att förslaget om ett schabloniserat system för beräkning av statsbidrag till lärarlöner torde innebära att det blir svårare för kommunerna att på rätt sätt budgetera statsbidragen.

Då gymnasieskolan har en mångfald lärarkategorier, ifrågasätter *Göteborgs kommun* om inte kommunerna kunde få betalt för den faktiska lönekostnaden utifrån gällande organisationsbeslut.

Kalmar kommun menar att antalet arvodesgrupper bör vara större än vad som gäller för grundskolan, bl. a. för att komma ifrån de extrema effekter en kommun kan drabbas av genom dels en schabloniserad timtilldelning, dels de schabloniserade veckotimpriserna.

Förslaget att på liknande sätt som inom statsbidragssystemet för grundskolan införa ett system med olika timpriser tillstyrks av *Malmö kommun*.

Speciellt vill skolstyrelsen härvid betona att veckotimpriserna bör ortgrupperas, då variationerna redan inom grundskolan visat sig vara stora mellan olika kommuner.

Förslaget innebär en direkt finansiell belastning på kommunerna, då förskotten utbetalas i en lönenivå som är beräknad på föregående läsår. Detta innebär att kommunen får stå för finansieringen av löneutvecklingen mellan två läsår dvs. utfallet av eventuella löneförhandlingar, vilket bl. a. kommer att påverka kommunens likviditet.

Antagandet som promemorian gör att löneutvecklingen under ett läsår motsvaras av ett minskat timunderlag till följd av minskat elevunderlag (minskad organisation) torde ej vara relevant, varför skolstyrelsen avvisar denna modell för statsbidragsreglering.

För undvikande av övervältring av kostnader på kommunen bör – enligt *Örebro kommun* – arvodesgrupperna ligga mycket nära resp. kommuns verkliga veckotimpris (eventuellt vara lika med kommunens verkliga veckotimpris).

10 En viss garantiresurs

Promemorians förslag, sammanfattningen s. 5

Enligt SÖ:s uppfattning är en garantiresurs nödvändig för att vissa kommuner skall på ett rimligt sätt klara övergången till ett nytt statsbidragssystem. Garantiresursen bör vara konstruerad så att kommunerna själva kan beräkna dess storlek och läggas in i rekvisitionen av statsbidrag.

Länsskolnämnden i Uppsala län anser förslaget om en särskild garantiresurs under 3 år vara tillfyllest. Denna möjlighet till en extra tillfällig resurs löser dock ej svårigheterna för de gymnasieskolor, som enligt avsnitt 7, s. 71 föreslås få en extra fritt rörlig undervisningsresurs. Möjligheten att göra anpassningar i en organisation av minimikaraktär är som regel mycket små och den enda lösning som återstår är därför nedläggning av vissa studievägar. Detta ter sig dock ej acceptabelt vare sig ur regional-ekonomisk synvinkel eller utifrån kravet på en likvärdig utbildningsstandard.

Länsskolnämnden i Gotlands län har under avsnitt 6 föreslagit att en särskild utjämningsresurs tilldelas länsskolnämnderna. Den i rapporten föreslagna garantiresursen ersätts i så fall av utjämningsresursen. Om inte detta är möjligt, är det nämndens mening att garantiresursen bör tilldelas länsskolnämnderna.

Länsskolnämnden i Hallands län anser att resurstilldelningen snarare bör utgå från timplanerna än från det senaste faktiska resursuttaget. Det kan vara befogat med övergångsbestämmelser under de närmaste åren, förslagsvis under 3 år framåt, som begränsar eventuella minskningar i statsbidraget till 5% årligen.

Länsskolnämnden i Västmanlands län stöder förslaget om en viss garantiresurs.

Länsskolnämnden i Gävleborgs län anser att det finns skäl att låta en garantiresurs stå till missgynnade kommuners förfogande under en längre period än den av arbetsgruppen föreslagna. Ett större antal gymnasieskolor blir små skolor. Simuleringar med sikte på exempelvis 1995 har inte utförts.

Länsskolnämnden i Norrbottens län tillstyrker en "garantiresurs". Efter en övergångstid bör utvärdering ske av hur den nya statsbidragsgivningen påverkat gymnasieskoleorganisationen. Därvid bör speciell uppmärksamhet ägnas glesbygdslänen.

SFL och *SL* menar att följden blir att tjänsteunderlag minskar i vissa kommuner, medan andra får ett ökat underlag. En ökad arbetslöshet för lärare befaras härigenom. Denna kan ofta på grund av bundenhet till orten inte lösas genom att det finns lediga tjänster på annat håll i landet.

Mot bakgrund av en förväntad, kraftig nedgång av antalet elever och tidigare gjorda besparingar måste enligt SFL och SL särskilda åtgärder vidtas för att garantera de anställda anställningstrygghet. Inför en eventuell övergång till ett nytt bidragssystem måste personalkonsekvenserna i god tid belysas.

Enligt *Faluns kommun* bör den föreslagna kompensationsgarantin ej tidsbegränsas.

Den garantiresurs som övergångsvis föreslås utgå, när en kommun genom det nya bidragssystemet erhåller en orimligt kraftig minskning av statsbidraget, bör enligt *Göteborgs kommun* inte styras efter fastställda procentsatser. I stället förordas att varje enhets organisation ges rätt till prövning av sin resurstilldelning.

11 Utvärdering och genomförandetidpunkt

Promemorians förslag s. 40

Enligt *SÖ:s* mening är det nödvändigt att ett införande av ett förändrat statsbidragssystem kopplas till en utvärdering av systemets effekter, dels de organisatoriska och ekonomiska, dels de pedagogiska. De ekonomiska effekterna bör utvärderas noga. En effektiv revision och vissa punktvisa undersökningar bör kunna användas för detta.

För den pedagogiska utvärderingen finns redan vissa modeller och erfarenheter inom UTRES-projektet. Detta projekt avslutas i och med slutrapporteringen till regeringen hösten 1986 av effekterna av förstärkningsresursen. Det synes tidsmässigt möjligt att förplaneringen av den utvärdering som skall göras av det förändrade systemet kan inledas omedelbart efter denna slutrapportering.

Ett mer schabloniserat statsbidragssystem för gymnasieskolan än det nuvarande bör kopplas till en ökad statlig mål- och innehållsstyrning. Ökade resurser bör avsättas till fortlöpande nationell utvärdering.

Länsskolnämnden i Gotlands län påtalar i sitt yttrande behovet av utbildning i samband med övergången till ett mer schabloniserat system.

Länsskolnämnden i Kristianstads län tillstyrker föreslagen genomförandetidpunkt under förutsättning att beslut om förändring, förordningar och föreskrifter föreligger i så god tid att informations- och utbildningsinsatser kan genomföras under hela redovisningsåret 1986/87.

Länsskolnämnden i Hallands län föreslår att de nya bestämmelserna genomförs fr. o. m. den 1 juli 1986. Visserligen är de föreslagna förändringarna ganska genomgripande, men en förberedelsestid på närmare två år synes dock vara onödigt lång.

Länsskolnämnden i Norrbottens län tillstyrker tidpunkten för ändringarnas genomförande. Ändringarna bör i första hand avse en försökstid på förslagsvis tre år.

Det nya statsbidragssystemet föreslås genomföras fr. o. m. den 1 juli 1987. Ur kommunernas synpunkt hade det – enligt *Kalmar kommun* – varit lämpligare att genomföra detta den 1 juli 1988. Om det nya statsbidra-

get för gymnasieskolan införs ett år senare, blir det också möjligt för staten att genomföra ytterligare bearbetningar av systemet. Dessutom kan utfall i antal veckotimmar kontrolleras samt veckotimpris presenteras för kommunerna.

Beträffande datum för införande av ett eventuellt nytt statsbidragssystem anser *Lycksele kommun* det möjligt att klara detta till den 1 juli 1987.

Malmö kommun har noterat att utredningen betonat att genomförande av nya statsbidragssystem måste ske med god förberedelsestid. Den föreslagna tidsplanen med minst ett och ett halvt år mellan beslut och genomförande vill skolstyrelsen därför se som modell i samband med kommande förändringar.

Beräkningsunderlag m. m.

1 Inledning

När det gäller att få fram ett beräkningsunderlag för ett schabloniserat resurssystem måste hänsyn tas till ett antal faktorer, nämligen

- Skolstorlek (totalt inom kommunen)
- Timplanetyp (tre- och fyraårig resp. tvåårig utbildning)
- Timplanesystem (reguljära resp. alternativa timplaner)
- Ämneskaraktär (gemensamma resp. linjespecifika ämnen)
- Delningstal (16 resp. 30 elever)
- Skoltyp (enligt dagens terminologi allmän skolenhet resp. särskild skolenhet typ 1 eller 2).

I ett resurssystem som skall stimulera till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser bör skolstorleken mätas i antal elever.

Eftersom resursbehovet per elev är större i kommuner med liten gymnasieskola, måste en särskild förstärkning av resurserna ske för dessa. För att denna stimulans inte i sin tur skall förstärka den förmånligare situationen för kommuner med många skolenheter gentemot de små kommunerna bör resurserna beräknas per kommun och inte per skolenhet.

Resurserna kommer i denna framställning att beräknas i antal lärarveckotimmar. Med veckotimme avses en lektion i veckan i en årskurs eller i fråga om studieväg i gymnasieskolan, som är kortare än en årskurs, en lektion i veckan på sådan studieväg. Resursbehovet kommer att uttryckas i antal lärarveckotimmar per elev.

I det följande kommer på grund av olika timplanetyp (timplanekonstruktion) tre- och fyraåriga utbildningar att skiljas från de tvååriga.

Inom gruppen tre- och fyraåriga studievägar kommer skilda beräkningar att göras för de båda timplanesystemen, reguljära resp. alternativa timplaner.

För de tvååriga linjerna kommer på grund av ämneskaraktären skillnad att göras mellan gemensamma och linjespecifika ämnen. De senare måste vidare särbehandlas med hänsyn till föreskrivet delningstal, 16 eller 30 elever. Slutligen måste här också viss hänsyn tas till skoltyp.

Vidare kommer ett antal särskilda frågor, t. ex. om påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser att beröras.

Beräkningarna bygger på SÖ:s bearbetningar av höstrapporterna för läsåret 1985/86.

Uppgifterna avser resurser för basändamål samt resurser för delning enligt timplan. Däremot ingår inte resurser för stödundervisning och ttf samt resurser för frivillig undervisning.

Årskurs 4 av teknisk linje samt de samordnade timplanerna, där schabloniserade resurssystem redan införts, berörs inte av denna framställning.

2 Tre- och fyraåriga linjer

2.1 De båda timplanesystemen

Enligt SÖ:s uppgifter utgör antalet lärarveckotimmar per elev i de olika årskurserna läsåret 1985/86 följande.

	Reguljära timplaner	Alternativa timplaner
Årskurs 1	1,30	1,40
Årskurs 2	1,33	1,49
Årskurs 3	1,37	1,53

AT-skolorna har genomgående ett större resursuttag än de skolor som läser enligt reguljära timplaner. Skillnaden beror givetvis i första hand på skolstorlek och därmed följande klass- och gruppfyllnad. Även timplanen har sin betydelse men på så sätt att skillnaden borde ha varit ännu större om reguljära timplaner hade tillämpats i AT-skolorna.

I fråga om studievägar och årskurser är de båda timplanesystemen i stort sett likartat uppbyggda med undantag för samläsningen i linjegrupperna EHS och NT i årskurs 1 enligt de alternativa timplanerna. Samma modell för resurstilldelningen bör därför kunna tillämpas i båda fallen. Då resursnivåerna i de båda timplanesystemen på grund av skillnaderna i skolstorlek och därmed följande platsutnyttjandegrad uppvisar rätt betydande differenser finns det anledning att beträffande *resursernas storlek* behandla de reguljära och de alternativa timplanerna var för sig.

2.2 Schabloniseringsgraden

Det är givetvis önskvärt att antalet schabloner begränsas så att resurstilldelningssystemet blir lätthanterligt. Ett sådant system kan emellertid medföra vissa skillnader i resurstilldelningen för de enskilda kommunerna, jämfört med vad som erhålls enligt nuvarande regler. Ju fler schabloner som används, desto mindre bör skillnaderna bli mellan resursvolymerna enligt nuvarande regler och enligt schablonsystemet. Det senare blir då å andra sidan mera detaljrikt.

Det gäller således att finna en lämplig avvägning mellan enkelhet och resursskillnader. I det följande diskuteras därför resursnivån såväl i årskurser som på studievägar.

Den enklaste resurstilldelningsprincipen för de tre- och fyraåriga linjerna är naturligtvis en gemensam schablon för alla årskurser och studievägar inom vart och ett av de båda timplanesystemen. En så "grov" metod skulle dock ge relativt stora differenser mellan nuvarande och schablonberäknad resurs.

Nästa steg är då *årskursfördelade* resurser, som kräver tre resursschabloner för vardera timplanesystemet. Ett sådant beräkningssätt är naturligt med hänsyn till den intima samläsningen mellan linjerna inom varje årskurs. Metoden kan naturligtvis medföra avvikelser i förhållande till nuvarande resursvolym för kommuner med starkt profilerat linjeutbud och då i första hand för det fåtal kommuner som har ett begränsat antal linjer.

Linjefördelade resurser över alla tre årskurserna skulle ha en klar nackdel i det att naturliga samläsningsmöjligheter saknas. Metoden fordrar fem schabloner i vardera timplanesystemet. Dessutom fordras två extra schabloner för linjegrupperna EHS och NT i årskurs 1 i de alternativa timplanerna som inte kan samordnas med övriga årskurser. Principen skulle kunna leda till rätt stora skillnader gentemot nuvarande resursuttag framför allt i kommuner, där mera omfattande organisationsförändringar inom gymnasieskolan pågår, t. ex. där tre- och fyraåriga linjer håller på att införas.

I den mest detaljerade resursberäkningsmetoden skulle ingå en schablon per årskurs och studieväg, dvs. 15 schabloner inom vardera timplanesystemet. Det skulle ge något mera exakta värden men är i gengäld beräkningstekniskt sett mera komplicerat.

I denna bilaga redovisas kortfattat resultaten av gjorda undersökningar om resursutfallet för olika beräkningsmodeller. I bilaga 6 (avsnitten 2.4 och 3.4) återfinns mera detaljerade beräkningar och resultaten studeras mera ingående.

3 Reguljära timplaner

3.1 Behovet av en grundresurs

För att beräkningarna och redovisningen inte skall bli för omfattande har i detta sammanhang resursdiskussionerna inledningsvis begränsats till årskurserna.

Uppgifter om elevantal och lärarveckotimmar för varje skolenhet och kommun har hämtats ur de för varje årskurs aktuella höstrapporterna. Antal elever, lärarveckotimmar (lvtr) och lärarveckotimmar per elev (lvtr/elev) framgår av följande uppställning. Värdena där avser samtliga landets gymnasieskolor, som läser enligt reguljär timplan.

	Åk 1	Åk 2	Åk 3
Antal lvtr	48 742	47 693	49 395
Antal elever	37 524	35 855	36 120
Antal lvtr/elev	1,30	1,33	1,37

Utförda beräkningar visar tydligt att en renodlad resurstilldelning med de i det föregående redovisade antalen lärarveckotimmar per elev gynnar stora skolenheter och kommuner med flera skolenheter men skapar vissa svårigheter för de små kommunerna. Detta problem kan avhjälpas med ett "startkapital" i form av en *grundresurs*. Om denna skulle tilldelas varje skolenhet, skulle dock följden bli att stora kommuner med många skolenheter finge en ännu bättre situation i förhållande till de små kommunerna. Grundresursen måste därför utgå *kommunvis*.

Beräkningar ger vid handen att en grundresurs i storleksordningen 15 à 20 veckotimmar per årskurs för de reguljära timplanerna ger det mest neutrala utfallet.

Eftersom utgångspunkten är att den totala resursvolymen skall vara konstant, måste behovet av grundresurser tillgodoses genom en minskning av den elevantalsrelaterade resursdelen. För det angivna värdet på grundresursen utgör denna minskning 0,05 à 0,06 veckotimmar per elev enligt reguljära timplaner. Beträffande beräkningar hänvisas till bilaga 6 (avsnitt 2.2).

De där utförda undersökningarna visar att flera faktorer påverkar avvägningen av grundresursens storlek. En något större grundresurs förbättrar situationen i flera småkommuner men försämrar den i några stora. Måttliga förändringar i procenttalen för de stora kommunerna kan betyda många veckotimmar, medan stora procentuella skillnader för de små kommunerna ofta innebär relativt små timal. De små kommunernas avvikelser kan därför lätt kompenseras med en begränsad garantiresurs, men denna åtgärd är avsedd att tillämpas endast under en övergångstid. De stora kommunerna har å sin sida möjligheter att genom rationaliseringar på längre sikt förbättra sin situation. Hänsyn måste också tas till resursutfallet för de tvååriga linjerna.

3.2 Resursbehovet fördelat på årskurser och studievägar

Som nästa steg i resursberäkningarna har undersökts hur resursbehovet fördelar sig på de olika studievägarna inom årskurserna.

Antal lärarveckotimmar per elev i årskurs och på studieväg framgår av följande tabell.

Studieväg	Årskurs 1 S+D	Årskurs 2 S+D	Årskurs 3 S+D
E	1,20	1,17	1,31
H	1,26	1,38	1,47
S	1,26	1,24	1,32
N	1,18	1,30	1,40
T	1,49	1,54	1,40
Totalt	1,30	1,33	1,37

S+D = Saldo vtr + resurser för delning

Tabellen är sammanställd på grundval av SÖ: s redovisningar av faktiska resursuttag läsåret 1985/86.

För samtliga årskurser och studievägar tillkommer timmar för ttf och stödundervisning samt för frivillig undervisning.

Med ledning av tabellen en jämförelse görs dels mellan årskurserna, dels mellan studievägarna. Några studievägar (H-, N- och T-linjerna) är i vissa årskurser mer resurskrävande än andra. För kommuner med stor gymnasieskola, där elevernas fördelning på studievägarna närmar sig riksgenomsnittet, ger de årskursrelaterade värdena ett tillfredsställande resultat. Men för små kommuner med ett begränsat antal studievägar kan avvikelserna mellan resurser, beräknade linjevis och med årskursgenomsnitt, relativt sett bli stora. Orsakerna till variationerna redovisas i det följande.

I årskurs 1 har T-linjen ett större resursbehov, framför allt beroende på att 2–4 veckotimmar praktik i skolverkstad per 16-tal elever tillkommer. (Det motsvarar ca 6 veckotimmar per klass eller 0,21 veckotimmar/elev.)

Även i årskurs 2 uppvisar T-linjen ett större resursuttag än övriga studievägar beroende dels på praktiken i skolverkstad, dels på ett relativt stort antal veckotimmar för delning av klass i biologi, fysik, kemi och teknologi.

Också N-linjen har en stor delningsresurs i årskurs 2 för biologi, fysik, kemi och alternativämnen.

H-linjens stora resursuttag i årskurs 2 kan hänföras till tillkomsten av den halvklassiska varianten, där variantämnet latin har 7 veckotimmar.

I årskurs 3 har H-linjen det största resursbehovet, vilket även här kan motiveras med framför allt den halvklassiska och i någon mån den helklassiska varianten.

I årskurs 3 har vidare N- och T-linjerna delningsresurser i naturvetenskapliga och tekniska ämnen.

Särskild uppmärksamhet har ägnats resursbehovet för H-linjen i årskurserna 2 och 3, för N-linjen i årskurserna 2 och 3 samt för T-linjen i årskurserna 1–3.

Gemensamt för alla årskurser är att graden av platsutnyttjande givetvis påverkar värdena på antalet lärarveckotimmar per elev.

Eftersom det finns variationer såväl mellan årskurserna inom en studieväg som mellan studievägarna inom en årskurs, måste en jämförelse göras av resursutfallet vid olika detaljeringsnivåer med avseende på årskurser och studievägar. Sådana beräkningar utförs i bilaga 6 (avsnitten 2.2 och 2.3).

De där gjorda undersökningarna visar att de *årskurs- och linjerelaterade* resursschablonerna knappast medför så påtagliga och entydiga förbättringar i resursutfallet att de motiverar de komplikationer i resurssystemet som de förorsakar.

4 Alternativa timplaner

4.1 Behovet av en grundresurs

Uppgifter om antal elever och lärarveckotimmar har på samma sätt som för de reguljära timplanerna hämtats ur höstrapporterna.

Antal elever, lärarveckotimmar och lärarveckotimmar per elev framgår av följande uppställning. Värdena där avser de AT-skolor, för vilka fullständiga rapporter föreligger.

Beräkningsunderlag

	Åk 1	Åk 2	Åk 3
Antal lärarveckotimmar	4 550	4 659	3 899
Antal elever	3 245	3 126	2 551
Antal lärarveckotimmar/elev	1,40	1,49	1,53

Även för de alternativa timplanerna visar det sig att en renodlad resurstilldelning med de i det föregående redovisade antalen lärarveckotimmar per elev gynnar stora skolenheter och skapar vissa svårigheter för de små. Detta problem kan även här avhjälpas med ett "startkapital" i form av en grundresurs.

Beräkningar ger vid handen att en grundresurs i storleksordningen 15 à 20 veckotimmar per årskurs för de alternativa timplanerna kan förbättra situationen för de små kommunerna.

Eftersom utgångspunkten är att den totala resursvolymen skall vara konstant, måste behovet av grundresurser tillgodoses genom en minskning av den elevrelaterade resursdelen. För de angivna värdena på grundresurserna utgör denna minskning 0,15–0,20 veckotimmar per elev enligt alternativa timplaner.

Beträffande beräkningar hänvisas till bilaga 6 (avsnitt 3.2).

De där utförda undersökningarna visar att en något större grundresurs förbättrar resurssituationen i flera mindre kommuner men försämrar den i några större. I jämförelse med storleken av den nuvarande återföringsresursen är valet av storleken på grundresursen av underordnad betydelse.

4.2 Resursbehovet fördelat på årskurser och studievägar

Antal lärarveckotimmar per elev i årskurs och på studieväg av tre- eller fyraårig linje:

Studieväg	Årskurs 1 S+D	Årskurs 2 S+D	Årskurs 3 S+D
E	1,28	1,31	1,40
H	1,28	1,67	1,70
S	1,28	1,40	1,47
N	1,52	1,41	1,55
T	1,52	1,72	1,65
Totalt	1,40	1,49	1,53

S+D = Saldo vtr + resurser för delning

Tabellen är sammanställd på grundval av SÖ:s redovisningar av faktiska resursuttag läsåret 1985/86.

För samtliga årskurser och studievägar tillkommer timmar för ttf och stödundervisning samt för frivillig undervisning.

Med ledning av tabellen kan en jämförelse göras dels mellan årskurserna, dels mellan studievägarna. Några studievägar (H-, N- och T-linjerna) är i vissa årskurser mer resurskrävande än andra. För kommuner med stor gymnasieskola, där elevernas fördelning på studievägarna närmar sig riksgenomsnittet, ger de årskursrelaterade värdena ett tillfredsställande resultat. Men för små kommuner med ett begränsat antal studievägar kan avvikelserna mellan resurser, beräknade linjevis och med årskursgenomsnitt, relativt sett bli stora.

Beträffande orsakerna till avvikelserna gäller vad som anförts i avsnitt 3.2 i tillämpliga delar. Det bör dock observeras att i de alternativa timpla-

nera saknas helklassisk variant i årskurserna 2 och 3. Latin är där ett alternativämne.

Eftersom det även här finns variationer såväl mellan årskurserna inom en studieväg som mellan studievägarna inom en årskurs, har resursutfallet vid olika detaljeringsnivåer studerats närmare.

Sådana beräkningar utförs i bilaga 6 (avsnitt 3.3).

De där utförda undersökningarna visar att de *årskurs- och linjerelaterade* resursschablonerna framför allt i relation till storleken av den nuvarande återföringsresursen knappast medför så påtagliga och entydiga förbättringar i resursutfallet att de motiverar de komplikationer i resurssystemet som de förorsakar.

5 Tvååriga linjer

5.1 De tvååriga linjernas timplaner

De tvååriga linjerna omfattar 22 studievägar med olika grad av yrkesinriktning och med delningstalen 16 eller 30 elever. Timplanerna är uppbyggda med varierande inslag av allmänna ämnen, och stora skillnader finns i reglerna för delning av klass eller grupp. Det är givet att ett så heterogent utbud av studievägar inte kan rymmas inom ett fåtal resursschabloner, om kravet på begränsade avvikelser i förhållande till nuvarande resurstilldelning skall kunna upprätthållas. Det är därför praktiskt att använda olika resursmodeller för olika slag av studievägar. Resurssystemet behöver för den skull inte bli alltför komplicerat, jämfört med nuvarande regler.

Som en introduktion presenteras i det följande de olika linjerna gruppvis. Beträffande linjeförkortningarna hänvisas till bilaga 1, avsnitt 5.

Tvååriga teoretiska linjer

Linjerna Ek, So och Te har timplaner som påminner om de treåriga ekonomiska och samhällsvetenskapliga linjernas resp. den fyraåriga tekniska linjens. På Ek- och So-linjerna är antalet delningstimmar litet. Utöver den veckotimme för studietekniska övningar i årskurs I som förekommer på samtliga linjer finns endast en veckotimme i naturkunskap i vardera årskursen av So-linjen. Te-linjen, som minskar i omfattning och läsåret 1985/86 är inrättad i endast 10 kommuner, har i regel 5–7 vtr (veckotimmar) delning i naturvetenskapliga och tekniska ämnen per gren. En resursmodell som påminner om de tre- och fyraåriga linjernas förefaller vara motiverad för dessa linjer.

Mu-linjen har ett stort inslag av musikämnen (13–15 vtr) med omfattande delningar i små grupper. Linjen finns läsåret 1985/86 i 10 kommuner, och platsutnyttjandet är mycket högt. På grund av det välutvecklade delningsmönstret bör även här en elevrelaterad resurstilldelning vara motiverad.

De nu nämnda fyra linjerna brukar hänföras till gruppen "tvååriga teoretiska linjer" (avsnitt 6.2 i föredragandetexten). Delningstalet är 30. Grän-

sen mellan teoretiska och yrkesinriktade linjer kan emellertid inte betraktas som skarp.

Prop. 1985/86: 97

Tvååriga yrkesinriktade linjer med delningstalet 16

Till denna grupp räknas linjerna Ba, Bc, Et, Fo, Li, Pr, Tr och Vc. De har ett begränsat antal veckotimmar i allmänna ämnen (6–10) och ett stort antal timmar i yrkesämnet med delningstalet 16 i arbetsteknik och 30 i fackteori. Undervisningen i dessa ämnesdelar kan integreras. Undervisning i B-form, dvs. samundervisning av elever från de båda årskurserna, förekommer på vissa linjer. På en del grenar är det vanligt med inbyggd utbildning, dvs. utbildningen är delvis förlagd till en arbetsplats, där den leds av företagets personal. Denna utbildningsform får inte förväxlas med arbetsplatsförlagd *lärrarledd* utbildning.

Tvååriga yrkesinriktade linjer med delningstalet 30

Till denna grupp räknas linjerna Dk, Du, Ep, Hk, Jo, Ko, Sb, Ss, Td och Vd. På vissa mindre orter inrättas klasser med 16 elever på Ss- och Vd-linjerna. Utbildningen på Ep-linjen, som nu finns i 16 kommuner, och på Hk-linjen, som startat med årskurs I läsåret 1985/86, bedrivs för närvarande som försöksverksamhet. På Ko- och Ss-linjerna finns på mindre orter B-form, dvs. samläsning äger rum mellan de båda årskurserna. Timreduktioner tillämpas för elevtal under 24. Linjernas timplaner karaktäriseras av varierande inslag av allmänna ämnen (6–22 vtr) samt i regel av ett stort antal veckotimmar i linjespecifika ämnen (32–12 vtr) och omfattande delningar av klass eller grupp, i regel vid delningstalet 17. På Vd-linjen finns också delningstalet 23. På Du-linjen, som förekommer i 27 kommuner, görs delning vid elevantalen 12, 17 och 25. Också de landstingskommunala Jo-, Sb- och Td-linjerna har successiva delningstal. En viss timplanerelatering av resursmodellen för dessa linjer synes vara motiverad på grund av de stora sprången i timal vid delningsgränserna.

Föregående beskrivningar belyser komplexiteten av de tvååriga linjernas timplane- och resursförhållanden och understryker den noggrannhet och varsamhet, med vilken olika resursmodeller måste anpassas till olika utbildningssituationer.

5.2 Gemensamma ämnen på de tvååriga linjerna

På de tvååriga linjerna förekommer ett antal allmänna ämnen (t. ex. svenska, engelska, idrott) som kan samläsas mellan flera eller samtliga studievägar. Sådana ämnen benämns i det följande *gemensamma ämnen*. De ämnen som är knutna till endast en linje eller på grund av särskild kursplan inte kan samläsas med andra linjer kallas *linjespecifika*.

Antalet obligatoriska gemensamma ämnen och det totala antalet veckotimmar i dessa varierar mellan olika linjer från 10 vtr i årskurs 1 och 6 vtr i årskurs 2 upp till 28 vtr (i årskurs 1 på social linje). Detta innebär bl. a. att ett sådant ämne kan vara obligatoriskt på en studieväg och tillvalsämne på en annan. Engelska och matematik är exempelvis tillvalsämnen på de

flesta yrkesinriktade studievägarna men är utöver vissa tillvalsämnen obligatoriska ämnen på Ek-, So- och Mu-linjerna. Även på de yrkesinriktade linjerna finns skillnader. Engelska och samhällskunskap är således obligatoriska ämnen på vissa av Ko-linjens grenar, medan samhällskunskap är obligatoriskt ämne på Ss-linjen och Vd-linjens gren för omsorger om barn och ungdom.

I ett schabloniserat resurssystem är det praktiskt att vid behov en årskursanknuten grundresurs i gemensamma ämnen utgår per kommun, oberoende av antalet studievägar. Eftersom samläsningssystemet i de gemensamma ämnena är rätt komplicerat, är det vidare ändamålsenligt att den elevrelaterade resursen i gemensamma ämnen så långt möjligt utgår enligt samma regel för samtliga studievägar. För de linjer som har ett större antal veckotimmar i gemensamma ämnen bör resursen för dessa överskjutande timmar därför läggas in i resursen för de linjespecifika ämnena.

På grund av det varierande antalet gemensamma ämnen mellan studievägarna måste således en viss gränsdragning göras i resursavseende. När det gäller att lägga en resursram styrs den av antalet ämnen och antalet veckotimmar i gemensamma ämnen på de studievägar som har det minsta utbudet i dessa avseenden, nämligen 10 vtr i årskurs 1 och 6 vtr i årskurs 2. Dessa timtal gäller för flertalet av de yrkesinriktade linjerna, där följande ämnen och timtal kan utskiljas i nuvarande timplaner:

Årskurs 1		Årskurs 2	
Svenska	4 vtr	Svenska	3 vtr
Arbetslivsorientering	1 vte	Arbetslivsorientering	1 vte
Idrott	2 vtr	Idrott	2 vtr
Tillvalsämne	3 vtr		
Summa:	10 vtr	Summa:	6 vtr

Dessa timtal avser en del av de timmar som är avsedda för basändamål. I svenska tillkommer i årskurs 1 en veckotimme för förstärkningsändamål (för studietekniska övningar, då elevantalet i klassen eller gruppen omfattar minst 17 elever). Vissa avvikelser förekommer från dessa timtal. Man kan emellertid på alla här aktuella studievägar finna ämnen som under 10 resp. 6 veckotimmar kan betraktas som gemensamma ämnen. Resursen i gemensamma ämnen motsvarande 10 resp. 6 veckotimmar i timplanerna bör tillfalla samtliga studievägar gemensamt. På vissa studievägar (Du, Ek, Ep, Hk, Ko, Mu, So, Ss och VdBu) finns fler veckotimmar, varför resten av dessa ämnen bör hänföras till de linjespecifika ämnena. Vilka ämnen man här väljer är av underordnad betydelse, eftersom resursberäkningen sker på grundval av tidigare totalt uttagna timtal. Indelningen av timmar mellan de gemensamma och linjespecifika ämnena är endast av teknisk natur, och det totala timutfallet för studievägen är oförändrat.

5.3 Resurser för gemensamma ämnen i årskurs 1 av tvååriga linjer

I årskurs 1 av de tvååriga linjerna finns tolv linjer med timplanens minimal 10 vtr för gemensamma ämnen. Nio av dessa (Ba, Be, Dk, Fo, Et, Li, Pr, Tr och Ve) uppvisar resursvärden mellan 0,36 och 0,41 lvtr per elev och medelvärdet 0,38 lvtr/elev. Dessa linjers resursnivå bör vara normerande för den resurs i gemensamma ämnen som utgår för alla linjer tillsammans.

Tre linjer med timtalet 10 i gemensamma ämnet (Jo, Sb och Td) uppvisar ett något högre timtal. Orsaken härtill är dels att utbildningarna ofta är förlagda till små skolenheter med endast 30 elever på en linje, dels att frekvensen av frivilliga ämnen är relativt stor.

Eftersom en direkt elevrelaterad resurstilldelning oftast är gynnsam för kommuner med många elever men ofördelaktig för kommuner med få elever, bör en grundresurs utgå. En grundresurs av lämplig storlek, ca 12 lvtr/kommun, kan erhållas genom att den allmänna resursen minskas med 0,04 lvtr/elev till 0,34 lvtr/elev.

I kommuner med enbart yrkesutbildning och få elever inträffar med ovanstående resursschabloner många gånger en viss överkompensation. Denna kan eventuellt begränsas genom att grundresursen minskas och den elevantalsrelaterade resursdelen ökas för kommuner av detta slag.

Till dessa värden kommer sedan elevrelaterade resurser för överskjutande timmar i gemensamma ämnen med varierande värden som framgår av bilaga 6 (avsnitt 4.2). Dessa kan för linjer med ungefär lika stora timtal eventuellt sammanföras till grupper med gemensamma värden utan att resursutfallet behöver påverkas alltför mycket. Dessa timtal kan för enkelhetens skull alternativt läggas in i resursschablonerna för de linjespecifika ämnena på berörda yrkesinriktade linjer.

5.4 Resurser för gemensamma ämnen i årskurs 2 av tvååriga linjer

I årskurs 2 av de tvååriga linjerna finns elva linjer med timplanens minimal 6 vtr för gemensamma ämnen. Nio av dessa (Ba, Be, Fo, Et, Li, Pr, Td, Tr och Ve) uppvisar resursvärden mellan 0,24 och 0,31 lvtr/elev och medelvärdet 0,28 lvtr/elev. Dessa linjers resursnivå bör vara normerande för den resurs i gemensamma ämnen som utgår för alla linjer tillsammans.

Eftersom en direkt elevrelaterad resurstilldelning oftast är gynnsam för kommuner med många elever men ofördelaktig för kommuner med få elever, bör en grundresurs utgå. En grundresurs av lämplig storlek, ca 12 lvtr/kommun, kan erhållas genom att den allmänna resursen minskas med 0,04 lvtr/elev till 0,24 lvtr/elev.

I kommuner med enbart yrkesutbildning och få elever inträffar med ovanstående resursschabloner många gånger en viss överkompensation. Denna kan eventuellt begränsas genom att grundresursen minskas och den elevantalsrelaterade resursdelen ökas för kommuner av detta slag.

Till dessa värden kommer sedan elevrelaterade resurser för överskjutande timmar i gemensamma ämnen med varierande värden som framgår

av bilaga 6 (avsnitt 4.3). Dessa kan för linjer med ungefär lika stora timtal eventuellt sammanföras till grupper med gemensamma värden utan att resursutfallet behöver påverkas alltför mycket. Dessa timtal kan för enkelhetens skull alternativt läggas in i resursschablonerna för de linjespecifika ämnena på berörda yrkesinriktade linjer.

5.5 Linjespecifika ämnen på yrkeslinjer

Resurserna för de linjespecifika ämnena på yrkeslinjerna har här givits en schablonstruktur som avviker från den som tillämpas i övriga ämnen. I ämnen med delningstalet 16 utgår resurser motsvarande gällande timplan. I ämnen med delningstalet 30 utgår full resurs för delningstimmar. För helklassstimmar beräknas timtalet med en linjär schablon, som består av en grundresurs per klass och en elevantalsrelaterad tilläggsdel som endast innebär en anpassning till nuvarande bestämmelser om timreduktioner.

Det är givet att man så långt möjligt bör eftersträva ett så enhetligt resursberäkningssystem som möjligt. Men eftersom gymnasieskolan erbjuder ett stort och mångfacetterat utbud av studievägar, är det också nödvändigt att anpassa resursmodellerna till de olika studievägarnas och ämnenas karaktär.

Det mest karaktäristiska draget hos resursberäkningen för de linjespecifika ämnena på yrkeslinjerna är att timmarna beräknas klassvis. Flera orsaker kan anföras.

Det finns anledning befara att en stark schablonisering kan medföra betydande skillnader mellan nuvarande och beräknad resurs. Avvikelserna behöver relativt sett inte bli så stora i stora kommuner, där linjeutbudet väl ansluter sig till riksgenomsnittet. I kommuner med starkt profilerad yrkesutbildning och i små kommuner med begränsat linjeutbud kan däremot större skillnader väntas.

I avvaktan på beredningen av den just avslutade utredningen om gymnasieskolans yrkesutbildning (ÖGY) är det inte motiverat att göra något större temporärt ingrepp i systemet för yrkesämnenas timtilldelning.

På de aktuella linjerna finns många av de elever som har särskilda svårigheter i sina studier. Andelen sådana elever kan knappast väntas minska, eftersom gymnasieskolan måste räkna med att i fortsättningen ta emot praktiskt taget hela årskullar. Det är då angeläget att skapa ett resurssystem som så långt som möjligt garanterar dessa elever de timtal som är angivna i gällande läroplan, förhoppningsvis utan att resursanvändningen för den skull okritiskt skall behöva följa traditionellt mönster. De resurser som därutöver kan behövas bör inte styras genom centrala detaljbestämmelser som lätt kan konservera en minimiresurs utan bör utgå efter en lokal bedömning inom en generös fri resurstilldelning.

5.6 Linjespecifika ämnen på tvååriga yrkesinriktade linjer med delningstalet 16 (eller lägre)

Enligt SÖ:s och SCB:s gymnasieskolstatistik var antalet elever i klasser med delningstalet 16 hösten 1985 i genomsnitt 14,7 i årskurs 1 och 13,5 i årskurs 2. Tantalet i linjespecifika ämnen på studievägar inom industri och hantverk är 27 i årskurs 1 och 32 i årskurs 2.

Med en rent proportionell elevrelaterad resurstilldelning skulle vid totalt sett oförändrad resursnivå följande antal veckotimmar utgå för några olika elevantal. Beträffande beräkningar hänvisas till bilaga 6 (avsnitt 4.4).

Antal elever	Årskurs 1 vtr	Årskurs 2 vtr
8	14,7	19,0
10	18,4	23,7
12	22,1	28,4
13,5	–	32,0
14,7	27,0	–
16	29,4	37,9

En förbättring av de små klassernas situation genom införande av en grundresurs av det slag som tidigare föreslagits för t. ex. tre- och fyraåriga linjer skulle givetvis innebära en förbättring för små klasser men skulle samtidigt medföra en begränsning av de redan små resursvinsterna för stora klasser. Det finns därför också anledning befara att det med ett elevantalsrelaterat resurssystem skulle kunna uppstå svårigheter att i små klasser tillgodose kravet på yrkeskunnande, något som framför allt kan komma att drabba glesbygdskommunerna.

Följande exempel belyser situationen.

Om klasserna tilldelas en grundresurs på 20 veckotimmar och dessutom 0,5 veckotimmar per elev, blir resultatet följande.

Antal elever	Resurs i veckotimmar
8	24
10	25
12	26
14	27
16	28

Linjespecifika ämnen på tvååriga linjer med delningstalet 16 bör därför i princip erhålla det antal veckotimmar som anges i timplanen.

Vissa undantag finns. Vid inbyggd utbildning beräknas resursen endast för timmar med lärarledd undervisning, vanligen fackteori. Till s.k. B-klasser, som är sammansatta av elever ur två årskurser, utgår resurs för delning av klass motsvarande nuvarande timplan.

5.7 Linjespecifika ämnen på tvååriga yrkesinriktade linjer med delningstalet 30

Timplanerna för de yrkesinriktade linjerna med delningstalet 30 är så konstruerade att helklassundervisning äger rum i viss utsträckning och att klassen därutöver delas under ett relativt stort antal veckotimmar, om föreskrivna elevtal uppnås. Till delningstimmarna utgår nu resurser enligt timplaner. Till helklassstimmarna utgår timplanens resurser som dock reduceras, om elevantalet understiger 24.

På grund av det stora antalet delningstimmar blir i allmänhet skillnaden mellan de nuvarande delningsresurserna och en elevantalsrelaterad resurstilldelning relativt stor i närheten av delningsgränserna. Följande modell ansluter sig så långt som möjligt till nuvarande resurssystem.

Klasser med det för riket gällande genomsnittliga elevantalet erhåller, om detta uppgår till minst 24, full resurs för helklassstimmar enligt gällande timplan. Om det genomsnittliga elevantalet understiger 24, utgår för detta en resurs som är reducerad enligt nu gällande bestämmelser om timreduktioner. För klasser med minimiantalet 8 elever utgår alltid en reducerad resurs som utgör 75 % av timplanens timtal för helklassstimmar. Systemet för timreduktioner förenklas samtidigt genom en elevantalsrelatering som läggs in i resursschablonerna.

I bilaga 6 (avsnitt 4.5) anförda exempel belyser resursprincipen.

Att de tvååriga yrkesinriktade linjerna med delningstalet 30 tilldelas resurser i annan ordning än de tvååriga teoretiska sammanhänger således med den begränsade samläsningen i linjespecifika ämnen och de relativt stora antalen delningstimmar. Med den föreslagna elevantalsrelaterade resursen fordras inte några kompletterande regler för timreduktioner i samband med resursberäkningen. Det nya beräkningssättet innebär endast en anpassning till nuvarande regler om timreduktioner. Förändringarna är i regel obetydliga i förhållande till den totala kommunala resursen.

Resurser enligt nuvarande omfattande bestämmelser om delning av klass ersätts av särskilda resurser som utfaller, när vissa elevantal (i regel påbörjade 16-grupper) uppnås.

Att inte samma modell tillämpats för de tvååriga teoretiska linjerna beror å andra sidan på det jämförelsevis stora antalet ämnen, det jämförelsevis låga antalet delningstimmar och det komplicerade samläsningssystemet med andra linjer. Inte heller här behövs någon särskild beräkning av timreduktioner i resurstilldelningen.

6 Några särskilda frågor

6.1 Påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser

Inom gymnasieskolan finns ca 400 påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser med olika längd, timplanetyp och delningstal. Många av dessa kurser har timplaner som påminner om de tvååriga linjernas. Timtilldelningen bör då också utgå efter samma principer som för dessa. I klasser med delningstalet 16 blir därför resursen i linjespecifika ämnen lika med

timtalet enligt timplanen. Klasser med delningstalet 30 erhåller i linjespecifika ämnen full resurs för delningstimmar samt en delvis elevantalsrelaterad resurs för helklasstimmar enligt samma regler som för de tvååriga linjerna. Hänsyn måste givetvis tas till kursernas längd.

Specialkurser näraliggande de tre- och fyraåriga linjerna bör tilldelas resurser enligt modeller som ansluter sig till dessa linjers. För högsta årskursen av teknisk specialkurs gäller redan samma regler som för årskurs 4 av teknisk linje.

Vissa specialkurser kan ha timplaner som avviker från linjernas. Huvudprincipen i förslaget är då att de regler som gäller för linjerna så långt möjligt skall tillämpas också där.

Ett sammandrag av uppgifter om påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser återfinns i bilaga 6 (avsnitt 5.1).

6.2 Specialidrott

Kombination med specialidrott förekommer i ett antal kommuner. För stora kommuner är denna verksamhet timtalsmässigt relativt sett av liten omfattning. Men specialidrotten är ibland av träningstekniska skäl lokaliserad till små kommuner med en liten gymnasieskola, ofta AT-skola. Ibland omfattar den mer än en idrottsgren. I små kommuner med relativt omfattande utbildning i specialidrott påverkar denna verksamhet resurssituationen påtagligt. Det är därför motiverat att en särskild resurs avsätts för fördelning bland de kommuner som har undervisning i specialidrott

Enligt bilaga 6 (avsnitt 5.2) deltar läsåret 1985/86 1 069 elever i utbildningen i specialidrott. Totala antalet veckotimmar utgör 548, motsvarande 0,51 vtr per aktiv elev. Denna verksamhet motsvarar för de tvååriga linjerna och för de reguljära timplanerna på de tre- och fyraåriga linjerna några få tusendels vtr per elev, medan den för de alternativa timplanerna uppgår till en à två hundradels vte per elev.

Höstrapporternas timtal i specialidrott har brutits ut och ingår därför inte i resursschablonerna för de gemensamma ämnena.

Med hänsyn till ämnets karaktär och varierande delningstal bör resurstilldelningen inte elevrelateras utan utgå med en grundresurs, omfattande 5 veckotimmar per undervisningsgrupp.

6.3 Lågfrekventa språk

Inom gymnasieskolan läses ett antal språk med litet elevunderlag. Eftersom dessa språk är resurskrävande, skulle man kunna förmoda att man vid ett delvis elevantalsrelaterat system skulle komma att vara försiktig med utläggning av undervisningsgrupper i dessa språk. Resurser skulle i stället komma att styras mot verksamheter med högre elevfrekvenser. För att de lågfrekventa språken av resursskäl inte skall behöva riskera att minska i omfattning avsätts en särskild resurs för tilldelning av timmar till de berörda ämnena.

De särskilda regler som gäller för minsta gruppstorlek (fem elever) och högsta gräns för timreduktionen (nio elever) bör utgöra en naturlig gräns

för begreppet lågfrekventa språk. Ämnet latin är så allmänt förekommande, att det rent automatiskt ingår i resurskoefficienterna.

Elevantal och lärarveckotimtal i de lågfrekventa språken framgår av bilaga 6 (avsnitt 5.3).

Verksamhetens omfattning motsvarar för de tre- och fyraåriga linjernas reguljära timplaner några tusendels vtr per elev med minskande tendens genom årskurserna och för de alternativa timplanerna 0,002 vtr per elev i de båda lägsta årskurserna.

Höstrapporternas timtal i de lågfrekventa språken har brutits ut och ingår därför inte i resursschablonerna för de gemensamma ämnena.

Med hänsyn till den stora spännvidden mellan undervisningsgruppernas storlek i de lågfrekventa språken bör resurstilldelningen utgå med schabloniserade timtal, bestående av en grundresurs t. ex. omfattande 4 veckotimmar per undervisningsgrupp i årskurs 1³ och 3 veckotimmar per undervisningsgrupp i övriga årskurser.

6.4 Självstudietid

Fr. o. m. läsåret 1985/86 är de obligatoriska självstudietimmarna i gymnasieskolan slopade. I årskurs 3 finns dock *möjlighet* att frivilligt lägga ut en självstudietid om högst två veckotimmar per klass. De därvid frigjorda timmarna får utnyttjas inom ramen för resp. skolenhets förstärkningsresurs. Denna möjlighet bör kvarstå även inom ett schabloniserat resurssystem. Enligt 1985/86 års höstrapporter har denna möjlighet utnyttjats i 38 skolenheter inom 31 kommuner. Det totala timtalet är 289 veckotimmar, vilket utgör 0,54% av det totala timtalet i årskurs 3. Antalet veckotimmar per skolenhet varierar mellan 0,25 och 25,25.

6.5 Timreduktioner

Fr. o. m. läsåret 1984/85 är ett system med mera omfattande timreduktioner infört i gymnasieskolan.

Timreduktionerna kan lätt arbetas in i resursformlerna genom att dessa bygger på "saldo basresurs", dvs. "basresursen" med avdrag för timreduktioner. Även i linjespecifika yrkesämnen kan timreduktionerna beaktas i de linjära formlerna.

Det komplicerade beräkningssystemet för timreduktionerna kan därmed avskaffas och ersättas med en enkel gränsdragning för högsta tillåtna timreduktion, t. ex. enligt något av alternativen i bilaga 6 (avsnitt 5.5).

Timreduktionernas omfattning i de olika årskurserna framgår av bilaga 6 (avsnitt 5.5). Uttryckt i vtr/elev är den relativt konstant i årskurserna 1² och 2² (0,002) vtr/elev. På de tre- och fyraåriga linjerna är den ökande genom årskurserna (0,013 vtr/elev i åk 1, 0,024 vtr/elev i åk 2 och 0,047 vtr/elev i åk 3).

AT-timplanerna uppvisar höga värden för timreduktionerna med 0,041 vtr/elev i åk 1, 0,072 vtr/elev i åk 2 och 0,124 vtr/elev i åk 3. Detta resultat motiverar att en del av den s. k. återföringsresursen (avsnitt 6.5.5 i föredragetexten) tillförs AT-skolorna.

Med erfarenhet av AT-skolornas värden har också studerats situationen i kommuner med reguljär timplan och olika storlek. Resultatet återfinns i bilaga 6 (avsnitt 5.5). Tabellerna visar att det finns ett klart samband mellan timreduktioner samt kommun- och skolstorlek. Dessa resultat klargör att det finns anledning att noga uppmärksamma effekten av timreduktionerna vid fastställande av grundresurserna.

Då timreduktionerna arbetas in i resursschablonerna, kan de nuvarande detaljerade bestämmelserna om stegvisa timreduktioner avskaffas. I stället skall en lokal bedömning gälla, där hänsyn tas till ämnets karaktär, gruppens storlek och elevernas förmåga att arbeta självständigt. En gräns för högsta tillåtna timreduktion kan dock behöva fastställas. Den kan enkelt uttryckas antingen i timmar för några grupper av timal i timplanerna eller i procent av dessa timal.

6.6 Obligatorisk tvåårssvenska på tvååriga linjer

I samband med införandet läsåret 1985/86 av svenska som obligatoriskt ämne i årskurs 2 av samtliga tvååriga linjer som tidigare inte haft svenska i denna årskurs har tillvalsämnen utgått som obligatoriska ämnen i årskurs 2 av dessa studievägar. Tillvalsämnen har på grund av ämnessplittringen varit mer resurskrävande än svenskan. Ca 44% av eleverna på dessa linjer har tidigare läst svenska som fritt tillval eller utökad studiekurs. Numera läses tillvalsämnen och då främst engelska och matematik som frivilliga ämnen i ungefär samma omfattning. Eftersom många elever dessutom redan tidigare läst frivillig svenska, medför denna förändring ett minskat resursbehov. Å andra sidan läses numera vissa tillvalsämnen, framför allt engelska, frivilligt. Den frigjorda resursen bör tillgodoräknas kommunerna genom att läggas in i resurserna för gemensamma ämnen i båda årskurserna av de tvååriga linjerna.

I bilaga 6 (avsnitt 5.6) har skillnaden i resursbehov mellan tillvalsämnen och undervisningen i svenska framräknats. Den utgör 0,006 vtr per elev och kommer att räknas in i resursschablonerna för de gemensamma ämnen på de aktuella linjerna.

Den nuvarande extra resursen för svenska i årskurs 2 av vissa tvååriga linjer har vidare inräknats i resurserna för de linjespecifika ämnena på de berörda linjerna.

6.7 Vårintagning

På vissa studievägar (främst den tvååriga vårdlinjen och vissa specialkurser) görs intagning även vid vårterminens början, framför allt med hänsyn till praktikperioderna och behovet av praktikplatser. Eleverna i denna intagningsomgång kan i regel inte samläsa med eleverna i höstintagningen. Särskilda resurskoefficienter har därför räknats fram för de klasser och elever, som intas under våren.

I denna bilaga studeras endast vissa uppgifter för vårdlinjen med intagning på vårterminen. Värdena för de gemensamma ämnena bör kunna användas även på andra studievägar.

De beräkningar och undersökningar som gjorts i bilaga 6 (avsnitt 5.7) kan sammanfattas i följande punkter.

- Antalet elever i vårintagna klasser varierar starkt mellan kommunerna från 30 till 1300.
- Av kommuner med mindre än 400 elever är 5 landstingskommuner och 26 primärkommuner.
- Av kommuner med mer än 400 elever är 16 landstingskommuner och 3 primärkommuner.
- I landstingskommunerna, som i regel omfattar flera skolenheter, utgör de vårintagna klasserna på vårdlinjen en stor del av utbildningsutbudet.
- I primärkommunerna finns endast enstaka vårintagna klasser, förlagda till vissa skolenheter.
- Kommuner med litet elevantal uppvisar större resursbehov än kommuner med många elever.
- Såväl skolstorlek som skolorganisation har betydelse för resursbehovet.
- Klasser med delningstalet 16 i skolenheter med få elever är särskilt resurskrävande.
- Differenserna mellan uttagna och beräknade resurser ligger i allmänhet mellan $-2,0$ och $+2,0$ veckotimmar men kan i kommuner med få elever utgöra stora procenttal.
- På grund av de små kommunernas resurskänslighet kan även en liten grundresurs i vissa fall leda till överkompensation.
- En särskild garantiresurs för vårintagna elever skulle med små timental och stora procenttal innebära en administrativ belastning.
- Avstämningen för eventuell garantiresurs bör för vårintagna elever samordnas med den följande höstintagningen.
- Vid större timdifferenser över en fastställd gräns bör åtminstone en preliminär garantiresurs kunna utgå.

6.8 Stödundervisning, ttf och frivillig undervisning

Till stödundervisning och samordnad specialundervisning utgår för närvarande 0,80 veckotimmar per klass, motsvarande 0,05 veckotimmar per elev i en klass med 16 elever och ca 0,03 veckotimmar per elev i en klass med 30 elever.

Till tff utgår 1 veckotimme per 30-tal elever, motsvarande ca 0,03 veckotimmar per elev.

Till frivillig undervisning i bild, dramatik och musik utgår 1 veckotimme per fullbordat 45-tal elever inom kommunen. Denna resurs motsvarar högst ca 0,02 veckotimmar per elev och lägst 0,01 veckotimmar per elev vid elevantal om minst 45. Härtill kommer 2 veckotimmar per påbörjat 1000-tal elever för frivillig undervisning i idrott, motsvarande lägst 0,002 veckotimmar per elev och högst 0,004 veckotimmar per elev vid elevantal överstigande 500.

Sammanlagt motsvarar dessa resurser 0,08–0,10 veckotimmar per elev. De är inte medtagna i de redovisade resursschablonerna men inräknas i resurserna för de gemensamma ämnena.

6.9 Timplaneändringar

Ändringar sker ofta i timplanerna. Koefficienterna i resursschablonerna måste därför kontinuerligt följas upp och vid behov ändras.

Vid inrättande av nya studievägar måste koefficienterna fastställas med ledning av timplanen.

6.10 Informationssystem

Resursrapporteringen bör med det föreslagna systemet kunna bli jämförelsevis enkel, jämfört med nuvarande rutiner.

De uppgifter som kan behövas är följande.

Kommun (Namn, uppgiftslämnare, tfnnr, kod)

Studieväg (Kod, namn, längd och delningstal)

Årskurs och termin

Antal klasser och delningsgrupper (för linjespecifika ämnen)

Antal elever

Koefficienter (grundresurser och vtr/elev)

Summa vtr

Statsbidrag kr./vte och kr.

Dessa uppgifter bör för varje årskurs och studieväg kunna rymmas på en eller ett par rader.

Som jämförelse redovisas ett exempel på en rapportblankett för de båda årskurserna på en studieväg (Jo) enligt nuvarande rapporteringssystem.

Av praktiska skäl har en blankett med endast en tryckt sida utvalts.

I det nya rapporteringssystemet bör de flesta uppgifterna kunna förtryckas datatekniskt. Elevantalen kan eventuellt hämtas från aktuella uppgifter om utbetalda studiemedel. Kommunernas arbete inskränker sig i så fall till granskning samt eventuell komplettering av uppgifterna.

Åk 1-2 Jo

Gymnasieskolan, Åk 1 och 2
Lärartimmar m.m.
Årsredovisning

PRELIMINÄR PLAN

Datum

Kommun: _____
Skolans namn: _____
Uppgiftsnummer: _____
Skolans telefonnr (event. riktlin): _____

SLUTLIG PLAN

Datum

Skolenhetskod (fylls av SO)

Kol 1 - 2 3 - 9

7 3

Lärarenspecifika åmnen för
2 årig linje: Jo

Antal elever samt undervisningsgrupper och lärartimmar per vecka

Preliminär plan: Slutlig plan		Tillägg och delning ³		Antal vtr enligt läroplan ²		Antal elever		Bas resurs		Tillägg annan delning ⁵		Amnesgrupp ⁶ Anmärkningar		Länsskolnämndens anmärkningar		Skolenhetens notering Prel resursanvändning		
Amne	Amne	Antal vtr enligt läroplan ²	Tillägg	Antal vtr enligt läroplan ²	Antal ⁴ elever	Antal grupper	Summa vtr	Summa vtr	Summa vtr	Antal vtr enligt läroplan ²	Antal vtr enligt läroplan ²	Amnesgrupp ⁶	Anmärkningar	Länsskolnämndens anmärkningar	Länsskolnämndens anmärkningar	Skolenhetens notering	Skolenhetens notering	
Kollkod ¹	Kollkod ¹				Kollkod ¹													
01	50360 071 A	3	4	3	6	7	8	8	10	11	12	A6				15	16	
	Åk 1: Er																	
02	20535 061 A	3		3								A6						
	Lek																	
03	33050 061 A	8-7		8-7								D5						
	Vod																	
04	33810 061 A	8-7		8-7	26							D5						
	Lmb																	
05	75450 061 A	10-9		10-9														
06	50360 072 A	1		1								A6						
	Åk 2: Er																	
06	20535 062 A	5		5								A6						
	Lek																	
08	33050 062 A	10-9		10-9								D5						
	Apr																	
10	33810 062 A	9-8		9-8								D5						
	Vod																	
11	75450 062 A	10-9		10-9								D5						
	Lmb																	
12																		
	Summa vtr																	

Underskrift av preliminär plan

Underskrift av slutlig plan: avsnittsrapport

Rektor

Sammanställning av saldo basresurser⁹

Amnesgrupp	A6	D5	Summa
Slutlig plan			
Summa vtr			

Anvisningar

- 1 För SOs statistiska bearbetning
- 2 Se massivskrivelse
- 3 Tillägg ent bestämmelserna i noter till linplan

- 4 Elevantal behövs endast anges på första stället där det förekommer
- 5 Ingår i förstärkningsresursen
- 6 Beteckningar hänvisar till rad på blankett SO 21 030
- 7 Förstärkningsresursen överförs till blankett SO 21 087
- 8 Använd resurs redovisas i den kompletterande rapporten, blankett SO 21 087.
- 9 Fylls först i slutlig plan

Detaljberäkningar m. m. samt jämförelser av resursutfall i dagens system och i det föreslagna

1 Inledning

I de båda närmast följande avsnitten studeras för de tre- och fyraåriga linjernas reguljära resp. alternativa timplaner resursuttagets beroende av kommun och skolstorlek, de årskursfördelade resursernas storlek, de årskurs- och linjefördelade resursernas schabloner samt resursutfallet för olika detaljeringsnivåer och alternativa värden på grundresurserna.

I avsnitt 4 analyseras resurserna för gemensamma ämnen i årskurserna 1 och 2 på de tvååriga linjerna samt resurserna för linjespecifika ämnen i klasser med delningstalen 16 och 30.

I avsnitt 5 behandlas några särskilda frågor som påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser, specialidrott, lågfrekventa språk, självstudietid, timreduktioner, obligatorisk tvåårssvenska på tvååriga linjer samt värdtagning.

I avsnitt 6 sker en samlad avstämning av de beräknade resurserna mot nuvarande resursuttag.

2 Tre- och fyraåriga linjer, reguljära timplaner

2.1 Resursuttagets beroende av kommun- och skolstorlek

Följande tabell visar resursuttaget gruppvis enligt 1985/86 års höstrapporter i skolenheter och kommuner i storleksordning. Värdena avser resurser för basändamål och delning enligt timplan.

Kommuner med	Antal kommuner	Elever per skolenhet	Elever per skolenhet i genomsnitt	Vtr/ elev
en skolenhet	11	< 400 elever	326	1,43
" "	19	401–500 "	444	1,40
" "	11	501–600 "	553	1,37
" "	13	601–700 "	655	1,35
" "	8	701–800 "	756	1,32
" "	9	> 800 "	916	1,31
" " summa	71	genomsnitt	576	1,36
två skolenheter	18	"	547	1,33
tre–fem "	17	"	512	1,31
sju–tjugo "	3	"	520	1,32
Totalt	109	"	542	1,33

Tabellen visar att resursbehovet per elev minskar med ökande skolstorlek samt att det genomsnittliga resursbehovet är störst i enskolekommunerna. Naturligtvis finns också variationer i resursuttaget i kommuner med mer än en skolenhet, beroende på den genomsnittliga skolstorleken och fördelningen av studievägarna på skolenheterna. Där finns dock ofta möj-

ligheter att rationalisera organisationen. För en sådan kommun med genomsnittlig skolstorlek ligger resursbehovet redan nu närmast i nivå med de större enskolekommunernas.

Det har ibland befarats att stora sektorsfördelade skolenheter skulle fordras i kommuner med flera skolenheter för att ett tillfredsställande resursutfall skall erhållas. Beräkningar visar att i kommuner med mer än en skolenhet medelvärdet 1,33 vtr/elev uppnås redan vid en genomsnittlig skolstorlek på ca 500 elever. Sektorsindelningen tycks, bortsett från vissa extrema kombinationer, inte ha någon större betydelse. Sålunda redovisar tio kommuner med en EHS-skola och en NT-skola värdet 1,32 vtr/elev mot genomsnittet 1,33 vtr/elev. Däremot är naturligtvis en sektorsuppdelning ofta fördelaktig från lokal- och utrustningssynpunkt. Det står vidare klart att en uppdelning av en viss studieväg på många av kommunens skolenheter är resurskrävande.

2.2 Årskursfördelade resurser

Som nämnts i det föregående (bilaga 5, avsnitt 3.1) är det genomsnittliga antalet lärarveckotimmar per elev i årskurserna 1–3 följande.

	Åk 1	Åk 2	Åk 3
Antal lärarveckotimmar per elev	1,30	1,33	1,37

I dessa värden ingår timmar för basändamål efter avdrag för eventuella självstudier och timreduktioner samt timmar för delning av klass eller grupp.

Som framgår av avsnitt 2.1 i denna bilaga är resursbehovet störst i kommuner med en liten gymnasieskola. En rent proportionell, elevantalsrelaterad resurstilldelning skulle därför kunna skapa svårigheter för de minsta kommunerna. Situationen för dessa kan förbättras genom att varje kommun tilldelas en fast grundresurs.

Beräkningar visar att denna grundresurs bör vara i storleksordningen 15 à 20 vtr per årskurs och kommun, vilket motsvarar en minskning av den elevrelaterade resursdelen med 0,05 à 0,06 vtr/elev.

Beräkningar har därför utförts för följande värden på grundresursen och elevrelaterade resurser.

Grundresurs åk 1–3 vtr per kommun	Elevrelaterad resurs vtr/elev		
	Åk 1	Åk 2	Åk 3
49,3	1,25	1,28	1,32
59,2	1,24	1,27	1,31

Grundresurserna är inte riktigt jämnt fördelade på årskurserna. Orsaken härtill liksom till tiondelarna i grundresurserna är att sedan de elevrelaterade resurserna lagts ut återstoden så långt möjligt måste fördelas på kommunerna för erhållande av jämförbarhet mellan de olika resursschablonerna.

Resultaten av beräkningarna framgår av avsnitt 2.4 i denna bilaga.

2.3 Årskurs- och linjefördelade resurser

Prop. 1985/86: 97

Med anledning av de skillnader i resursbehov för olika studievägar som dokumenterats i bilaga 5 (avsnitt 3.2) har också framräknats resursutfallet med årskurs- och linjefördelade koefficienter för de båda grundresurserna 51,2 och 61,3 vtr per kommun. De elevantalsrelaterade koefficienterna är följande:

Linje	Proportionell resurs (ingen grundresurs)			Grundresurs åk 1-3 51,2 vtr per kommun			Grundresurs åk 1-3 61,3 vtr per kommun		
	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 1	Åk 2	Åk 3
E	1,20	1,17	1,31	1,15	1,12	1,26	1,14	1,11	1,25
H	1,26	1,38	1,47	1,21	1,33	1,42	1,20	1,32	1,41
S	1,26	1,24	1,32	1,21	1,19	1,27	1,20	1,18	1,26
N	1,17	1,30	1,40	1,12	1,25	1,35	1,11	1,24	1,34
T	1,48	1,54	1,40	1,43	1,49	1,35	1,42	1,48	1,34

Det kan förefalla som om linjefördelade resurser automatiskt skulle medföra mindre differenser mellan uttagen och beräknad resurs. I själva verket får kommuner med stor andel resurskrävande linjer en bättre resurssituation vid linjefördelning, medan kommuner med stor andel mindre resurskrävande linjer får ett sämre resursutfall oberoende av om det totala resultatet är positivt eller negativt. Resursnivåer bestäms till stor del av andra faktorer såsom klass- och gruppfullnad. Resultaten av beräkningarna framgår av avsnitt 2.4 i denna bilaga.

2.4 Resursutfall för tre- och fyraåriga linjer med reguljära timplaner

Som framgått av avsnitten 2.2 och 2.3 i denna bilaga har resursutfallet studerats för två *årskursfördelade* resursschabloner med de totala grundresurserna 49,3 och 59,2 vtr per kommun för årskurserna 1-3 samt för två *årskurs- och linjefördelade* resursschabloner med de totala grundresurserna 51,2 och 61,3 vtr per kommun för årskurserna 1-3.

Beräkningarna har lett till följande resultat.

Grund- resurs vtr	För- del- ning	Antal neg värden	Antal kommuner med differenser i procent											Antal pos värden
			≥	-9,9	-7,9	-5,9	3,9	-1,9	+0,0	+2,0	+4,0	+6,0		
			-10,0	-8,0	-6,0	-4,0	-2,0	-0,0	+1,9	+3,9	+5,9	+7,9		
49,3	Åk	51	2		3	6	20	20	33	18	6	1	58	
51,2	Linje	53	1		4	10	15	23	35	16	5		56	
59,2	Åk	60	2	1	2	10	18	27	29	15	4	1	49	
61,3	Linje	62	1		3	10	20	28	32	10	5		47	

Positiva värden betyder att de i höstrapporterna redovisade värdena överstiger resurstilldelningen, dvs. att man tagit ut mer resurser än det föreslagna systemet skulle medge.

Negativa värden innebär i sin tur att man tagit ut mindre resurser än man skulle få med det nya systemet.

Grundresursvtr	Fördelning	Kommuner inom intervallet -1,9% - +1,9%		Kommuner inom intervallet -3,9% - +3,9%	
		Antal	Procent	Antal	Procent
49,3	Åk	53	49	91	83
51,2	Linje	58	53	89	82
59,2	Åk	56	51	89	82
61,3	Linje	60	55	90	83

Tabellerna uppvisar inga större skillnader i fråga om resursfördelningen mellan de fyra resursschablonerna, bortsett från det naturliga resultatet att antalet kommuner med negativ differens är något större vid en högre grundresurs.

Den större grundresursen är givetvis förmånlig för de små kommunerna men ofördelaktig för de större. Att antalet kommuner med förbättrad situation är större vid en högre grundresurs beror givetvis på att en försämring i några stora kommuner här motsvaras av en förbättring i flera små. De större relativa förändringarna i de små kommunerna sammanhänger naturligtvis med deras större känslighet för förändringar i sina små timal.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de mera komplicerade resursschablonerna med årskurs- och linjefördelade inte entydigt medför förbättringar för kommuner med större differenser.

Vid avvägningen av grundresursens storlek måste en avvägning göras mellan en förbättrad situation för några stora kommuner eller flera små. Måttliga förändringar i procentalen för de stora kommunerna kan betyda många veckotimmar, medan stora procentuella skillnader för de små kommunerna ofta innebär relativt små timal.

De små kommunernas avvikelser kan därför lätt kompenseras med en begränsad garantiresurs, men denna åtgärd är avsedd att tillämpas endast under en övergångstid. De stora kommunerna å sin sida har möjligheter att genom rationaliseringar på längre sikt förbättra sin situation.

Slutligen måste också vad kommunstorleken beträffar en viss hänsyn också tas till resursutfallet för de tvååriga linjerna. Den samlade resursbildden kommer att studeras i avsnitt 6 i denna bilaga.

3 Tre- och fyraåriga linjer, alternativa timplaner

3.1 Resursuttagets beroende av skolstorlek

Följande tabell visar gruppvis om tio kommuner resursuttaget i kommunerna i storleksordning. Värdena avser resurser för basändamål och delning enligt timplan.

Elevantal	Elever per kommun i genomsnitt	Vtr/elev
2 110 elever	211	1,58
2 765 elever	276,5	1,45
4 047 elever	405	1,42

Tabellen visar att resursbehovet per elev minskar med ökad skolstorlek.

3.2 Årskursfördelade resurser

Som nämnts i det föregående (bilaga 5, avsnitt 4.1) är det genomsnittliga antalet lärarveckotimmar per elev i årskurserna 1–3 följande.

	Åk 1	Åk 2	Åk 3
Antal lärarveckotimmar/elev	1,40	1,49	1,53

I dessa värden ingår timmar för basändamål efter avdrag för ev. självstudier och timreduktioner samt timmar för delning av klass eller grupp.

Som framgår av avsnitt 3.1 i denna bilaga är resursbehovet störst i kommuner med små skolenheter. En rent proportionell, elevantalsrelaterad resurstilldelning skulle därför kunna skapa svårigheter för de minsta kommunerna. Situationen för dessa kan förbättras genom att varje kommun tilldelas en fast grundresurs.

Beräkningar visar att denna grundresurs bör vara i storleksordningen 15 à 20 vtr per årskurs och kommun, vilket motsvarar en minskning av den elevrelaterade resursdelen med 0,15 à 0,20 vtr/elev. I årskurs 3 fordras på grund av lägre elevantal en något större sänkning av den elevantalsrelaterade resursen för att den önskade grundresursen skall erhållas.

Beräkningar har därför utförts för följande värden på grundresurser och elevrelaterade resurser.

Grundresurs åk 1–3 vtr per kommun	Elevrelaterad resurs vtr/elev		
	Åk 1	Åk 2	Åk 3
49,1	1,25	1,34	1,33
64,0	1,20	1,29	1,28

Resultaten av beräkningarna framgår av avsnitt 3.4 i denna bilaga.

3.3 Årskurs- och linjefördelade resurser

På grund av de skillnader i resursbehov för olika studievägar som dokumenterats i bilaga 5 (avsnitt 4.2) har också framräknats resursutfallet med årskurs- och linjefördelade koefficienter för de båda grundresurserna 49,2 och 64,1 vtr kommun. De elevrelaterade koefficienterna är följande.

Linje	Proportionell resurs (ingen grundresurs)			Grundresurs åk 1–3 49,2 vtr per kommun			Grundresurs åk 1–3 64,1 vtr per kommun		
	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 1	Åk 2	Åk 3	Åk 1	Åk 2	Åk 3
E	1,28	1,31	1,40	1,13	1,16	1,20	1,08	1,11	1,15
H	1,28	1,67	1,70	1,13	1,52	1,50	1,08	1,47	1,45
S	1,28	1,40	1,47	1,13	1,25	1,27	1,08	1,20	1,22
N	1,52	1,31	1,55	1,37	1,16	1,35	1,32	1,11	1,30
T	1,52	1,72	1,65	1,37	1,57	1,45	1,32	1,52	1,40

Resultaten av beräkningarna framgår av avsnitt 3.4 i denna bilaga.

3.4 Resursutfall för tre- och fyraåriga linjer med alternativa timplaner

Som framgått av avsnitten 3.2 och 3.3 i denna bilaga har resursutfallet studerats för två årskursfördelade resursschabloner med de totala grundresurserna 49,1 och 64,0 vtr per kommun för årskurserna 1-3 samt för två årskurs- och linjefördelade resursschabloner med de totala grundresurserna 49,2 och 64,1 vtr per kommun för årskurserna 1-3.

Beräkningarna har lett till följande resultat.

Grund-För- resurs del- vtr ning	Antal neg vär- den	Antal kommuner med differenser i procent											Antal pos vär- den	
		≤	-9,9	-7,9	-5,9	3,9	-1,9	+0,0	+2,0	+4,0	+6,0	+8,0		≥
		-10,0	-8,0	-6,0	-4,0	-2,0	-0,0	+1,9	+3,9	+5,9	+7,9	+9,9		+10,0
49,1	Åk	17	2	1	1	6	7	2	3	6	1		1	13
49,2	Linje	15	2	1	1	4	7	5	5	2	2	1		15
64,0	Åk	17	1	2	2	5	7	4	2	5	1	1		13
64,1	Linje	15	3	1		4	7	6	4	3	1	1		15

Vissa resultat kan sammanfattas i följande tabell.

Grund- resurs vtr	För- del- ning	Kommuner inom intervallet -1,9%-+1,9%		Kommuner inom intervallet -3,9%-+3,9%	
		Antal	Procent	Antal	Procent
		49,1	Åk	9	30
49,2	Linje	12	40	21	70
64,0	Åk	11	37	18	60
64,1	Linje	13	43	21	70

Tabellerna uppvisar inga större skillnader i fråga om resursfördelningen mellan de fyra schablonerna.

När det gäller de alternativa timplanerna finns mellan de angivna värdena på grundresurserna fyra olika alternativa nivåer. En minskning av den elevrelaterade resursdelen med 0,01 vtr/elev jämfört med de timal som gäller för 49 vtr-nivån och en motsvarande ökning av grundresursen till 52,1 vtr medför att samtliga kommuner kommer under 6-procentsgränsen.

Den nuvarande återföringsresursen föreslås till hälften bli fördelad mellan de kommuner som har gymnasieskola med alternativa timplaner. I jämförelse med denna resurs är skillnaderna i resursutfallet för de studerade resursschablonerna av blygsam omfattning. I detta perspektiv kan knappast de mera komplicerade alternativen med årskurs- och linjereleaterade schabloner anses motiverade. Valet av nivån på grundresursen måste vidare sättas i samband med resursutfallet för de tvååriga linjerna vid olika elevantal inom kommunerna. Det samlade resursutfallet kommer att studeras i avsnitt 6 i denna bilaga.

4.1 Resurserna för gemensamma ämnen på tvååriga linjer

Av skäl som framförts i det föregående (bilaga 5, avsnitt 5) finns stora variationer mellan resursbehoven på de olika tvååriga linjerna. Dessa måste därför tilldelas olika resursschabloner, åtminstone gruppvis. Vidare bör grundresurser utgå för att förbättra resurssituationen i kommuner med relativt låga elevantal. Grundresurser som relateras till de olika studievägarna skulle innebära skillnader i resurstilldelningen för de gemensamma ämnena för kommuner med samma elevantal beroende på elevernas fördelning på studievägarna. Systemet skulle också medföra något mer komplicerade resursschabloner. Grundresursen bör därför utgå per kommun genom att en för alla linjer gemensam elevrelaterad resurs, baserad på de minsta resursuttagen, minskas med några hundradels lvtr/elev. För överskjutande timmar utgår elevrelaterade resurser per linje eller grupper av linjer.

4.2 Resursen för gemensamma ämnen i årskurs 1 av tvååriga linjer

Antalet lvtr/elev i gemensamma ämnen läsåret 1985/86 framgår av följande tabell. I värdena för linjerna Ek och So ingår av beräkningstekniska skäl samtliga ämnen.

Linje	Antal lvtr/elev	Linje	Antal lvtr/elev	Linje	Antal lvtr/elev
Ek	1,49	Dk	0,40	Ba	0,37
Mu	0,87	Du	0,54	Be	0,41
So	1,52	Ep	0,94	Et	0,40
Te	0,43	Hk	0,63	Fo	0,38
Jo	0,45	Ko	0,61	Li	0,36
Sb	0,45	Ss	0,46	Pr	0,40
Td	0,44	Vd	0,45	Tr	0,39
				Ve	0,38

I linjespecifika ämnen på linjerna Mu och Te tillkommer 3,39 resp. 1,12 lvtr/elev.

Av tabellen framgår att de linjer som enligt timplanen har det minsta antalet veckotimmar, nämligen 10, i allmänhet uppvisar en resurs mellan 0,36 och 0,41 lvtr/elev med medelvärdet 0,38 lvtr/elev. Denna resurs bör följaktligen utgöra grunden för en till samtliga linjer utgående minimiresurs i gemensamma ämnen.

Beräkningar visar att rent elevrelaterade resurser är ogynnsamma för kommuner med få elever men fördelaktiga för kommuner med många elever. Om minimiresursen minskas med 0,04 lvtr/elev till 0,34 lvtr/elev, kan en grundresurs utgå med 12,2 vtr/kommun. Härtill kommer för överskjutande timmar samt dokumenterat större resursbehov i gemensamma ämnen resurser enligt följande tabell.

Linje	Antal lvtr/elev		Linje	Antal lvtr	
So	1,14	1,13	Du	0,16	
Ek	1,11		Ss	0,08	
Ep	0,56	0,53	Vd	0,07	
Mu	0,49		Jo	0,07	
Hk	0,25	0,25	Sb	0,07	
Ko	0,23		Td	0,06	
			Te	0,05	

För begränsning av antalet reursschabloner kan linjer med ungefär samma antal lvtr/elev sammanföras till grupper enligt tabellen med ett gemensamt timental utan att resursutfallet behöver påverkas påtagligt. Eventuellt kan de i stället läggas in i resursschablonerna för de linjespecifika ämnena på berörda yrkeslinjer.

Beräkningar med de i det föregående angivna resursschablonerna för varje linje leder till följande resultat. (Grundresursen i de gemensamma ämnena är 12,2 vtr per kommun.)

Antal kommuner med differenser i procent

Antal	≤	-9,9	-7,9	-5,9	-3,9	-1,9	+0,0	+2,0	+4,0	+6,0	+8,0	≥	Antal	
neg.		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		pos.	
diff.		-10,0	-8,0	-6,0	-4,0	-2,0	-0,0	+1,9	+3,9	+5,9	+7,9	+9,9	+10,0	diff.
87	17	3	9	13	25	20	22	29	14	6	7	18	96	

Att antalet differenser är relativt stort för värden lägre än -10% och högre än +10% beror på den större intervallbredden. Resultatet ingår i den totala resursavstämningen i avsnitt 6 av denna bilaga.

4.3 Resursen för gemensamma ämnen i årskurs 2 av tvååriga linjer

Antalet lvtr per elev i gemensamma ämnen läsåret 1985/86 framgår av följande tabell. I värdena för linjerna Ek och So ingår av beräkningstekniska skäl samtliga ämen.

Linje	Antal lvtr/elev	Linje	Antal lvtr/elev	Linje	Antal lvtr/elev
Ek	1,39	Dk	0,35	Ba	0,24
Mu	0,72	Du	0,48	Be	0,27
So	1,41	Ep	0,79	Et	0,30
Te	0,41	Hk ¹	-	Fo	0,26
				Li	0,29
Jo	0,37	Ko	0,55	Pr	0,31
Sb	0,35	Ss	0,40	Tr	0,28
Td	0,31	Vd	0,36	Ve	0,26

¹ T. v. endast i äk 1.

I linjespecifika ämnen på linjerna Mu och Te tillkommer 4,08 resp. 1,42 lvtr/elev.

Av tabellen framgår att de linjer som enligt timplanen har det minsta antalet veckotimmar, nämligen 6, i allmänhet uppvisar en resurs mellan 0,24 och 0,31 lvtr/elev med medelvärdet 0,28 lvtr/elev. Denna resurs bör följaktligen utgöra grunden för en till samtliga linjer utgående minimiresurs i gemensamma ämnen.

Beräkningar visar att rent elevrelaterade resurser är ogynnsamma för kommuner med få elever men fördelaktiga för kommuner med många elever. Om minimiresursen minskas med 0,04 lvtr/elev till 0,28 lvtr/elev, kan en grundresurs utgå med 12,5 vtr/kommun. Härtill kommer för överskjutande timmar samt dokumenterat större resursbehov i gemensamma ämnen resurser enligt följande tabell.

Linje	Antal lvtr/elev		Linje	Antal lvtr/elev	
So	1,13	1,12	Du	0,20	0,08
Ek	1,11		Te	0,13	
Ep	0,51	0,47	Ss	0,12	
Mu	0,44		Vd	0,08	
Hk ¹	–	Jo	0,09		
Ko	0,27	Sb	0,07		
		Dk	0,07		

¹ T. v. endast i åk. 1.

För begränsning av antalet resursschabloner kan linjer med ungefär samma antal lvtr/elev sammanföras till grupper enligt tabellen med ett gemensamt timtal utan att resursutfallet behöver påverkas påtagligt. Eventuellt kan de i stället läggas in i resursschablonerna för de linjespecifika ämnena på berörda yrkeslinjer.

Beräkningar med de i det föregående angivna resursschablonerna för varje linje leder till följande resultat. (Grundresursen i de gemensamma ämnena är 12,5 vtr per kommun.)

Antal kommuner med differenser i procent

Antal	≤	–9,9	–7,9	–5,9	–3,9	–1,9	+0,0	+2,0	+4,0	+6,0	+8,0	≥	Antal	
neg.													pos.	
diff.		–10,0	–8,0	–6,0	–4,0	–2,0	–0,0	+1,9	+3,9	+5,9	+7,9	+9,9	+10,0	diff.
116	37	14	14	13	16	22	16	18	10	9	3	8	64	

Att antalet differenser är relativt stort för värden lägre än –10% och högre än +10% beror på den större intervallbredden. Det påfallande stora antalet kommuner med värden under –10% beror också på att här återfinns många kommuner med enbart yrkesutbildning i mycket små skolenheter. Trots stora procentsiffror är timtalen i regel små. Denna obalans kan justeras exempelvis genom att kommuner med enbart yrkesinriktade linjer får en något lägre grundresurs och motsvarande ökning av den elevantalsrelaterade resursdelen.

Tabellens resultat ingår i den totala resursavstämningen i avsnitt 6 av denna bilaga.

Sammandrag av uppgifter om påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser
läsåret 1985/86. Antal kurser.

Närl stv	Deln.- tal	≤ 1 te 20 v	1 te 20 v	1 te-1 år 21-39 v	1 år 2 te 40 v	3 te	2 år	3 år	4 år	Var. längd	Sum- ma	Varav påb.- utb.
Be	16	1	4	1	8	1	3				18	8
Ba	16		3		4		3				10	4
Dk	16	5	4		1	1	3				14	4
	30		6		5		1				12	5
Du	16		2								2	
	30				1						1	1
Et	16	1			16		5				22	14
	30	3									3	1
Fo	16		1		3		6				10	4
Jo	16	8	2			1	1				12	3
	30	2	2		2	1					7	3
Ko	16	7	10		11		1				29	2
	30	1	3		3						7	7
Li	16	1	1	2	6		8				18	5
Pr	16	2					1				3	
	30	2									2	
Sb	16	5	2		1					1	9	5
	30				1						1	
Ss	16		1								1	1
	30		1								1	1
Te	30						1				1	
Td	16	1									1	1
	30		1		3						4	2
Tr	16	6			4		4		1		15	3
Ve	16	4	3		16		6		1		30	14
Vd	16	10	9		2	1	1	1			24	2
	30	4	9		3	1	1	1			19	1
Mu	16				1						1	1
	30						1				1	
E	16				2						2	2
	30		13		16						29	29
N	30		1		2						3	3
T	16		2		2						4	4
	30	1	5		7		5	2			20	18
Övr	16	20	7		16		17	3		1	64	7
	30	3			5		1				9	3
Summa		87	92	3	141	6	69	7	2	2	409	151

närl = näraliggande
stv = studieväg
te = termin
v = vecka

5.2 Specialidrott

I detta avsnitt redovisas antalet elever som deltar i specialidrott och det antal veckotimmar denna undervisning omfattar. Antalet veckotimmar per deltagande elev och per elev i årskursen har också framräknats. Utbildningen är för närvarande förlagd till 40 kommuner och omfattar läsåret 1985/86 550 intagningsplatser.

Resurstilldelningen i specialidrott bör dock med hänsyn till ämnets karaktär och delningstal inte elevrelateras utan utgå med fem veckotimmar per undervisningsgrupp.

Kombination med specialidrott omfattar enligt höstrapporterna följande antal elever och lärarveckotimmar:

Prop. 1985/86: 97

		Antal lvtr	Antal elever	Antal lvtr/del- tagande elev	Antal lvtr/elev i årskurs
Reg. timplan	Åk 1 ⁴	90,0	171	0,53	0,002
	Åk 2 ³	68,0	113	0,60	0,002
	Åk 3	125,0	155	0,81	0,003
Alt. timplan	Åk 1 ³	45,0	115	0,040	0,014
	Åk 2 ³	25,0	49	0,51	0,008
	Åk 3	40,0	66	0,61	0,016
	Åk 1 ²	45,0	181	0,25	0,001
	Åk 2 ²	110,0	219	0,50	0,002
Totalt		548,0	1 069	0,51	0,002

Att relevantalet i årskurs 1 enligt tabellen understiger 550 sammanhänger med att rapporteringen är ofullständig, framför allt i kommuner med flera skolenheter där utbildningen administreras av en skola. Vidare förekommer att elevantal överförs mellan årskurserna efter samläsningsgrupperna. De redovisade värdena är ändå så omfattande och representativa, att de kan ge en bild av resurssituationen i ämnet.

Höstrapporternas timal i specialidrott har brutits ut och ingår därför inte i resursschablonerna för de gemensamma ämnena. Tabellens timal är i första hand avsedda att ge en bild av verksamhetens omfattning. Eftersom resurserna i specialidrott föreslås utgå med ett fast timal per undervisningsgrupp, påverkas inte heller resurstilldelningen av de i tabellen angivna värdena.

5.3 Lågfrekventa språk

I detta avsnitt redovisas antalet elever och antalet veckotimmar i vissa lågfrekventa språk. Dessa språk är på de tvååriga linjerna finska som C-språk samt på de tre- och fyraåriga linjerna för närvarande finska, italienska, kinesiska och ryska. Härtill kommer de utomeuropeiska språk som SÖ i fortsättningen kan komma att medge. Gränsdragningen har gjorts med hänsyn till de särskilda bestämmelser om gruppstorlek och nuvarande timreduktioner som gäller för dessa språk. Här har dock latin undantagits, eftersom detta språk har betydligt större frekvens och därför klart påverkar de allmänna resursformlerna.

Med hänsyn till den stora spännvidden mellan undervisningsgruppernas storlek i de lågfrekventa språken bör resurstilldelningen utgå med schabloniserade timal bestående av exempelvis en grundresurs på 4 vtr per undervisningsgrupp i årskurs 1³ och 3 vtr per undervisningsgrupp i övriga årskurser.

Elevantal och lärarveckotimtal i de lågfrekventa språken enligt höstrapporterna för läsåret 1985/86 framgår av följande tabell.

Prop. 1985/86: 97

		Antal lvtr	Antal elever	Antal lvtr/delta- gande elev	Antal lvtr/elev i årskurs
Reg. timplan	Åk 1 ³	424,5	1632	0,26	0,011
	Åk 2 ³	269,5	1080	0,25	0,008
	Åk 3	149,0	593	0,25	0,004
Alt. timplan	Åk 1 ³	7,0	23	0,304	0,002
	Åk 2 ³	5,5	45	0,12	0,002
	Åk 3	0	13	0	0
	Åk 1 ²	12,0	51	0,24	0,000
	Åk 2 ²	16,5	63	0,26	0,000

Höstrapporternas timtal i de lågfrekventa språken har brutits ut och ingår därför inte i resursschablonerna för de gemensamma ämnena.

Tabellens timtal är i första hand avsedda att ge en uppfattning om verksamhetens omfattning. Eftersom resurserna i lågfrekventa språk föreslås utgå med fast timtal per undervisningsgrupp, påverkas resurstilldelningen i dessa inte heller av de i tabellen angivna värdena.

5.4 Självstudietid

I årskurs 3 finns möjlighet att frivilligt lägga ut en självstudietid om högst 2 veckotimmar per klass. De därvid frigjorda timmarna får utnyttjas inom ramen för resp. skolenhets förstärkningsresurs.

Självstudietidens omfattning läsåret 1985/86 framgår av följande tabell.

	Antal kommuner	Antal skol- enheter	Totalt antal vtr	Antal vtr per skol- enhet	Självstudietid i procent av totala timtalet i årskursen
Reg timplaner 24	31		268	0,25–25,25	0,54
Alt timplaner 7	7		21	0,75– 5,25	0,54

5.5 Timreduktioner

I detta avsnitt redovisas timreduktionernas omfattning enligt de nu gällande mera omfattande reglerna, uttryckt i vtr per elev och i procent av det totala timtalet i resp. årskurs. Beräkningarna visar följande resultat.

Årskurs	Antal elever	Timreduktion i vtr	Timreduktion i vtr/elev i genomsnitt	Timreduktion i procent av totala timtalet i årskursen
1 ³ reg	37 524	503.0	0,013	1,0
2 ³ reg	35 855	865.0	0,024	1,8
3 reg	36 120	1 695,5	0,047	3,4
1 AT	3 245	133.5	0,041	2,9
2 AT	3 126	225.0	0,072	4,8
3 AT	2 551	317.5	0,124	8,1
1 ²	58 558	1 022.8	0,017	2,6
2 ²	56 772	1 175.4	0,021	3,3

Av tabellen framgår att timreduktionernas omfattning grovt räknat i jämförelse med årskurs 1³ är ungefär dubbelt så omfattande i årskurs 2³ och tre gånger så stor i årskurs 3 inom de båda timplanesystemen på tre- och fyraåriga linjer. Vidare är de i en och samma årskurs ungefär tre gånger så stora enligt de alternativa som i de reguljära timplanerna. Det kan därför finnas anledning att närmare studera sambandet mellan timreduktion samt kommun- och skolstorlek.

I följande tabell redovisas timreduktionernas omfattning i de reguljära timplanerna, uttryckt i procent av det totala timtalet i varje årskurs och fördelad på kommunstorlek efter skolenhetsantal.

Timreduktioner i procent av totala timtalet i årskursen

Kategori	Skolenhet per kommun	Antal kommuner	Antal skolenheter	Reguljär timplan		
				Åk 1 ³	Åk 2 ³	Åk 3
1	1	71	71	1,1	2,3	4,7
2	2	18	36	0,9	1,3	2,9
3	3-5	17	57	1,0	1,6	2,6
4	7-20	3	38	1,0	1,5	2,7
Totalt	—	109	202	1,0	1,8	3,4

Av tabellen framgår att timreduktionerna i årskurs 2 och framför allt i årskurs 3 har större omfattning i kommuner med en skolenhet. I nästa tabell redovisas timreduktionernas omfattning i dessa kommuner beroende på skolstorlek, uttryckt i elevantal.

Kat	El/skolenhet	Antal skolenheter	Reguljär timplan		
			Åk 1 ³	Åk 2 ³	Åk 3
1 a	< 120	6-15	2,4	3,8	7,8
b	120-150	10-15	2,1	3,6	7,1
c	151-180	10-13	1,6	3,2	4,2
d	181-210	8-14	1,3	2,4	4,6
e	211-240	8-13	0,8	1,8	3,9
f	241-270	5-7	0,7	1,9	3,4
g	> 270	9-11	0,5	1,0	3,0
Totalt		71	1,1	2,3	4,7

Tabellen visar att det finns ett klart samband mellan elevantal i skolenheten och timreduktionernas omfattning.

Timreduktionerna påverkar behovet av grundresurs.

Trots mera omfattande timreduktioner uppvisar små skolenheter och framför allt AT-skolorna ändå ett större resursbehov, beroende på att timreduktionerna relativt sett är av mindre omfattning än bristerna i klass- och gruppfullnad. Detta innebär bl. a. att stora skolenheter och kommuner med mer än en skolenhet också har lättare att med hjälp av förstärkningsresursen kompensera timreduktionerna.

Hänsyn till dessa faktorer behöver tas vid fastställande av grundresursens storlek.

5.6 Beräkning av resurser för tillvalsämnen och ämnet svenska i årskurs 2 av vissa linjer

Läsåret 1982/83 var tillvalsämnen obligatoriska, medan svenska kunde läsas som fritt tillval eller utökad studiekurs i årskurs 2 av vissa tvååriga linjer.

Läsåret 1985/86 är svenska obligatoriskt ämne i årskurs 2 på samtliga linjer, medan de tidigare tillvalsämnena och då framför allt engelska och matematik i viss utsträckning läses som fritt tillval eller utökad studiekurs.

På grund av ämnessplittringen i tillvalsämnena är dessa mer resurskrävande än ämnet svenska. Men eftersom tillvalet på de berörda linjerna klart domineras av ämnena engelska och matematik där gruppfullnadsgraden är nästan lika hög som i svenska, begränsas resursförändringen till 0,006 vtr/elev. Denna resurs bör räknas in vid fastställandet av resurs-schablonerna för dessa linjer.

5.7 Vårintagning

Vårintagning av elever, som i första hand beror på behovet att fördela praktikperioderna över läsåret, förekommer främst på vårdlinjen samt i vissa specialkurser. Kortare specialkurser kan dessutom ha intagning vid andra tidpunkter under läsåret.

I detta avsnitt behandlas resursbilden för de vårintagna klasserna på vårdlinjen. I underlaget ingår också ett par klasser på social servicelinje.

På vårdlinjen förekommer organisatoriskt två grupper av vårdutbildningar. Den ena gruppen består av de landstingskommunal utbildningarna. Vårantagningen omfattar här nära hälften av klasserna och eleverna på vårdlinjen och en stor andel av de totala klass- och elevantalen på linjerna. Då landstinget är skolhuvudman, förekommer oftast flera skolenheter med vårdutbildning. Vårantagna klasser på vårdlinjen har således stor omfattning och utgör en stor del av landstingens utbildningsutbud.

Den andra gruppen består av primärkommunal utbildningar som är förlagda till vissa skolenheter och där endast omfattar enstaka klasser. Vårdutbildningen utgör här i regel endast en liten del av det totala utbildningsutbudet.

Elevantal under 400 förekommer i 5 landsting och 26 primärkommuner, medan elevantal om minst 400 finns i 16 landsting och 3 primärkommuner. Eftersom elevantalet varierar mellan 30 och 1300, är det naturligt att resursutfallet blir olika för små och stora kommuner.

Beräkningar visar att resursbilden i gemensamma ämnen för vårantagna klasser på vårdlinjen är följande. Gränsen mellan små och stora kommuner är 400 elever.

		Antal elever	Antal kommuner	Antal elever/ kommun	Antal vtr	Antal vtr/elev
Åk 1	Små kommuner	1 840	30	61	901	0.490
	Stora - " -	6 683	19	352	3 167	0.474
	Totalt	8 523	49	174	4 068	0.477
Åk 2	Små kommuner	1 826	31	59	790	0.433
	Stora - " -	6 954	19	368	2 784	0.399
	Totalt	8 810	50	176	3 574	0.406

Timtalerna i de små kommunerna varierar vanligen mellan 10 och 50. Varje timmes differens mellan uttagen och beräknad resurs utgör därför mellan 2 och 10%. De absoluta differenserna i veckotimmar ligger i regel mellan -2,0 och +2,0 veckotimmar. Positivt värde anger att den uttagna resursen är större än den schablonberäknade. Beräknat med de i det föregående angivna värdena på antalet veckotimmar/elev i resp. årskurs får 20 små och 4 stora kommuner en differens på mer än +4,0%, medan 8 små och 5 stora kommuner uppvisar en differens under -4,0%. Det totala kommunantalet är 50.

De små kommunernas situation kan givetvis förbättras t.ex. med en grundresurs. Om 0,01 veckotimme/elev tas i anspråk här till, kan 2 veckotimmar per kommun och årskurs utgå i grundresurs. Beräkningar visar att 7 små och 5 stora kommuner då får en differens på mer än +4,0%, medan 18 små och 3 stora får en differens lägre än -4,0. På grund av de små kommunernas stora känslighet för resursförändringar kan grundresursen i vissa fall ge upphov till relativt sett betydande överkompensation. Den komplicerar dessutom i någon mån resursschablonerna.

Av de 24 stora kommunerna har fyra en differens över +4,0%. De har efter elevantal platserna 6, 13, 16 och 20. Om grundresurs införs, tillkom-

mer en femte som nr 19. Dessa siffror bekräftar att inte endast elevantalet inom kommunen utan också skolorganisationen påverkar resursutfallet. Följande tabell belyser sambandet mellan klasstorlek och timuttag i gemensamma ämnen.

Antal elever per skola	Antal vtr/elev i årskurs 1	Antal vtr/elev i årskurs 2
16	0,594	0,538
30	0,488	0,414
16+16	0,598	—
30+16	0,490	0,402
30+30	0,444	0,360
60+16	0,426	0,370
90	0,416	0,366
90+16	0,410	0,360
120	—	0,282

Av tabellen framgår att små skolor med intag av 16-klasser är särskilt resurskrävande.

Att på samma sätt som för höstintagna klasser tillämpa en procentuell gräns för en garantiresurs är här inte meningsfullt, eftersom de relativa beräkningarna är alltför känsliga. Små, administrativt betungande garanti-resurser skulle då kunna utgå i betydande omfattning. Samtidigt kan den situationen inträffa att mycket större timental inte kompenseras vid avstämningen av resursutfallet för den ofta betydligt mer omfattande höstintagningen eller att det vid denna redovisas ett relativt stort resursöverskott.

En annan lösning är därför att antalet veckotimmar och differensen i veckotimmar för vårintagningen får räknas in vid avstämningen för närmast följande höstintagning och där tillsammans med de då framräknade timentalen utgöra underlag för eventuell garantiresurs.

Eftersom differensen för större kommuner kan uppgå till ett något högre timental, bör garantiresurs utgå, i samband med avstämningen för de vårintagna klasserna, om den överstiger ett visst timental. Eventuellt kan sedan avräkning ske vid följande avstämning av höstrapporten. I vissa län förekommer att en del av undervisningen för landstingens elever förläggs till primärkommunernas gymnasieskolor. Resurserna bör dock alltid utgå till huvudmannen, som sedan reglerar de interkommunala ersättningarna.

6 Jämförelser av resursutfall i dagens system och i det föreslagna Prop. 1985/86: 97

Utfallet av en schabloniserad resurstilldelning har jämförts med resursuttaget enligt höstrapporterna för läsåret 1985/86. Vid avstämningen har följande koefficienter använts.

Tre- och fyraåriga linjer

Reguljära timplaner

Grundresurs 49,3 lvtr/kommun

Elevrelaterade resurser
lvtr/elev

Åk 1 1,25

Åk 2 1,28

Åk 3 1,32

Alternativa timplaner

Grundresurs 49,1 lvtr/kommun

Elevrelaterade resurser
lvtr/elev

Åk 1 1,25

Åk 2 1,34

Åk 3 1,33

Tvååriga linjer

Årskurs 1

Grundresurs 12,2 lvtr/kommun

Elevrelaterad resurs för
samtliga elever 0,34 lvtr/elev

Elevrelaterade resurser för
överskjutande timmar i
gemensamma ämnen m. m.

Linje	lvtr/elev	Linje	lvtr/elev
Ek	1,11	Du	0,16
Mu	0,49	Ep	0,56
So	1,14	Hk	0,25
Te	0,05	Ko	0,23
		Ss	0,08
Jo	0,07	Vd	0,07
Sb	0,07		
Td	0,06		

Årskurs 2

Grundresurs 12,5 lvtr/kommun

Elevrelaterad resurs för
samtliga elever 0,24 lvtr/elev

Elevrelaterade resurser för
överskjutande timmar i
gemensamma ämnen m. m.

Linje	lvtr/elev	Linje	lvtr/elev
Ek	1,11	Du	0,20
Mu	0,44	Ep	0,51
So	1,13	Hk ¹	–
Te	0,13	Ko	0,27
		Ss	0,12
Jo	0,09	Vd	0,08
Sb	0,07		

¹ T. v. endast i åk. 1.

I linjespecifika ämnen tillkommer
i årskurs 1:

Linje	lvtr/elev
Mu	3,39
Te	1,12

i årskurs 2:

Linje	lvtr/elev
Mu	4,08
Te	1,42

Samtliga kommuner och landstingskommuner med differenser i procent

Antal ≤	-9,9	-7,9	-5,9	-3,9	-1,9	+0,0	+2,0	+4,0	+6,0	+8,0	≥	Antal
neg. diff.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	pos. diff.
	-10,0	-8,0	-6,0	-4,0	-2,0	-0,0	+1,9	+3,9	+5,9	+7,9	+9,9	+10,0
	114	21	2	9	13*	32	37	32	20	14**	2	70

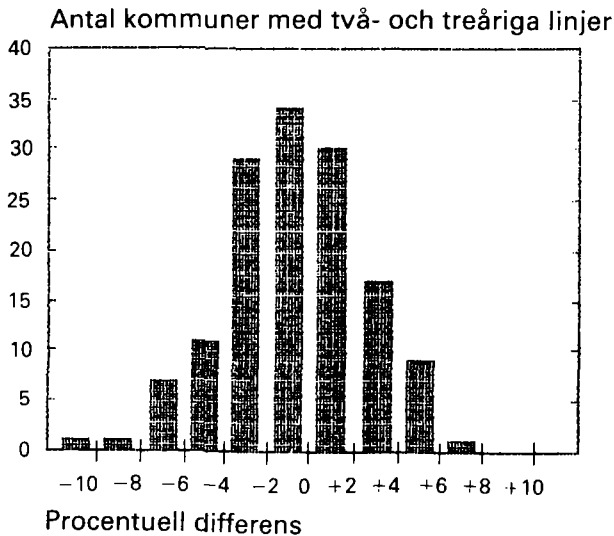
* av vilka 6 i intervallet -5,9 - -5,0.

** av vilka 5 i intervallet +5,0 - +5,9.

Negativa differenser betyder att kommunerna, allt annat lika, med den föreslagna schabloniseringen får en större timtilldelning än i dag. Positiva differenser betyder det omvända. Det bör erinras om att organisationen alltid förändras från år till år, beroende av elevernas val, tilldelning av studievägar, platsutnyttjandet m. m.

Avstämningsresultatet kan också åskådliggöras av följande diagram.

DIFFERENS MELLAN UTTAGEN OCH BERÄKNAD RESURS

	Sid.
Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Inledning	3
2 Allmänna överväganden	4
2.1 Utgångspunkter för ett förändrat bidragssystem	4
2.2 Tidigare överväganden och beslut	5
3 En schabloniserad resurstilldelning	8
4 En samlad kommunresurs	11
5 Bas- och förstärkningsändamål	12
6 Schabloner för resurstilldelning	15
6.1 Tre- och fyraåriga linjer	15
6.1.1 Reguljära timplaner	16
6.1.2 Alternativa timplaner (AT-planer)	17
6.1.3 Illustration	18
6.2 Tvååriga linjer	18
6.2.1 Gemensamma ämnen	19
6.2.2 Linjespecifika ämnen	19
6.2.3 Illustration	22
6.3 Påbyggnadsutbildningar och andra specialkurser	22
6.4 Beslut om schabloner	24
6.5 Vissa särskilda resurser	24
6.5.1 Specialidrott	24
6.5.2 B-klasser	25
6.5.3 Specialklasser	25
6.5.4 Vissa lågfrekventa språk	26
6.5.5 Den nuvarande återföringsresursen	26
6.5.6 Den nuvarande extra resursen för svenska i årskurs 2 av vissa tvååriga linjer	27
7 Särskilda frågor rörande timtilldelning och organisation	27
7.1 Justeringar i beräkningsunderlaget med hänsyn till tim- planeändringar m. m.	27
7.2 Förhållandet mellan resurstilldelningssystemet och reglerna för organisationen m. m.	28
7.2.1 Utbildningsutbudet	28
7.2.2 Klasser och grupper	29
8 Beräkning av bidragsbelopp m. m.	30
9 Särskilda timresurser och bidrag för viss undervisning	32
9.1 Hemspråksundervisning m. m.	32
9.2 Särskild undervisning	33
10 Förhållandet till andra statsbidrag till gymnasieskolan m. m.	33
10.1 Skolledningsbidrag	34
10.2 Syobidrag	34
10.3 Särskilda lönekostnadsbidrag	34
10.4 Bidrag till lokal skolutveckling	35
10.5 Socialavgiftsbidrag och reducerat lönekostnadspålägg ...	35
10.6 Bidrag till inbyggd utbildning	36
10.7 Särskilda bidrag till kurser för invandrarungdom	36
10.8 Särskilda åtgärder i gymnasieskolan	36
10.9 Bidrag till vissa trygghetsåtgärder	36
10.10 Lärare som tjänstgör i både gymnasieskolan och annan utbildningsform	36
11 Förväntade effekter för skolhuvudmännen m. m.	37

12	Genomförande	37
13	Garantiresurs	38
14	Särskilda frågor	39
14.1	Uppdragsutbildning i anslutning till gymnasieskolan	39
14.2	Utbildningsformer, vilkas regler anknyter till de nuvarande reglerna för gymnasieskolan	40
15	Hemställan	41
16	Beslut	42
Bilaga 1	Nuvarande regelsystem med förklaring av termer och linjeförkortningar m. m.	43
Bilaga 2	Statskontorets modellförslag beträffande gymnasieskolan	52
Bilaga 3	Sammanfattning av promemorian (Ds U 1985: 4) Ett schabloniserat system för statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan	55
Bilaga 4	Sammanställning av remissyttranden över promemorian (Ds U 1985: 4) Ett schabloniserat system för statsbidrag till lärarlöner i gymnasieskolan	60
Bilaga 5	Beräkningsunderlag m. m.	78
Bilaga 6	Detaljberäkningar m. m. samt jämförelser av resursutfall i dagens system och i det föreslagna	97